

EXERCIȚIILE FRATERNITĂȚII COMUNIONE E LIBERAZIONE

«CRISTOS VIAȚA VIEȚII»

29 APRILIE – 1 MAI 2022

«CRISTOS VIAȚA VIEȚII»

EXERCIȚIILE FRATERNITĂȚII
COMUNIONE E LIBERAZIONE

2022

Copertă: *Icoana lui Cristos*, Muzeul abației cisterciene de Poblet, Catalonia, Spania.

«Cu ocazia Exercițiilor Spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione cu tema „Cristos viața vieții”, Preaînaltul Pontif adresează bucurosi salutările sale cordiale tuturor participanților. El urează ca zilele de spiritualitate să fie ocazie chibzuită pentru reînnoirea adevăratei la învățătorul divin, în vederea unei prezențe tot mai rodnice în Biserică și în societate, pe urmele carismei Servului lui Dumnezeu don Luigi Giussani. În fața individualismului și a indiferenței care marchează vremurile noastre provocând înlăturarea multor existențe, Sfântul Părinte vă invită să considerați că răspunsul creștin nu rezidă în constatarea resemnată a sărăciei de valori existențiale în zilele noastre sau în regretarea nostalgică a trecutului, ci în caritate, care, susținută de încrederea în Providență, știe să iubească propriile vremuri și, cu umilință, să reînnoiască toate lucrurile. Cu aceste urări, Sfinția Sa vă asigură că vă amintește în rugăciunile Sale și, plin de bunăvoință, vă trimite binecuvântarea apostolică, garanție a oricărui bine dorit.»

Cardinal Pietro Parolin, Secretar de Stat al Sfinției Sale,
11 aprilie 2022

Vineri seara, 29 aprilie

La intrare și la ieșire:

Sergej Rachmaninov, Divina Liturghie a sfântului Ioan Gură de Aur, op. 31

Valerij Poljanskij – The Russian State Symphony Cappella

„Spirto Gentil” n. 21, (Claves Records) Universal

■ SALUT DE INTRODUCERE

Davide Prosperi

Invocăm Spiritul Sfânt ca să ne însoțească pe calea acestor zile cerându-i, cu toată forța și umilința de care suntem în stare, harul de a fi disponibili în fața acțiunii Sale, astfel încât să putem, o dată în plus, să gustăm blân-dețea lui Cristos prezent printre noi și să ne întoarcem acasă renăscuți, recreați:

Discendi, Santo Spirito

Ca prim gest, dau citire telegramei Sfântului Părinte:

«Cu ocazia Exercițiilor Spirituale ale Fraternității Comunione e Libe-razione cu tema „Cristos viața vieții”, Preaînaltul Pontif adresează bucu-ros salutarile sale cordiale tuturor participanților. El urează ca zilele de spiritua- litate să fie ocazie chibzuită pentru reînnoirea adevăratei la învățătorul divin, în vederea unei prezențe tot mai rodnice în Biserică și în societate, pe urmele carismei Servului lui Dumnezeu don Luigi Giussani. În fața individualis- mului și a indiferenței care marchează vremurile noastre provocând înlătu- rarea multor existențe, Sfântul Părinte vă invită să considerați că răspunsul creștin nu rezidă în constatarea resemnată a sărăciei de valori existentă în zilele noastre sau în regretarea nostalgică a trecutului, ci în caritate, care, susținută de încrederea în Providență, știe să iubească propriile vremuri și, cu umilință, să reînnoiască toate lucrurile. Cu aceste urări, Sfinția Sa vă asigură că vă amintește în rugăciunile Sale și, plin de bunăvoință, vă trimite binecuvântarea apostolică, garanție a oricărui bine dorit. Cardinal Pietro Parolin, Secretar de Stat al Sfinției Sale».

În aceste zile vor urmări Exercițiile împreună cu noi, cei din Italia, prie- teni care sunt on-line din 42 de țări, iar în următoarele săptămâni alte 48 de țări vor trăi Exercițiile; Exercițiile sunt traduse simultan în 7 limbi. Aceasta este imaginea de ansamblu a gestului nostru.

De ce suntem aici în această seară? De ce am sta împreună timp de trei zile, unii prezenți fizic, alții on-line, dar oricum împreună? Ce anume ne-a convins încă o dată să ne adunăm cu toții, împreună după doi ani de pandemie care ne-au făcut să trecem prin singurătate și chiar prin durerea de a pierde multe persoane dragi nouă; împreună după tulburările și zguduirile care au cuprins mișcarea noastră; împreună în fața incertitudinii zilei de mâine, amenințată de umbra morții și a răului pe care o aduce războiul?

Don Giussani, introducând Exercițiile spirituale ale Fraternității din 1992, răspunde așa la această întrebare:

«... ceea ce este cu adevărat important la această companie prezentă este ceva care ne este în mod inexorabil comun. Fiecare dintre noi are o personalitate a sa, un chip al său, o inimă a sa, un temperament al său, un caracter al său, și în privința acestor aspecte puțini ne cunoaștem la nivelul acestor detalii; dar, și cei pe care nu i-am văzut niciodată, care se pierd în întuneric, întuneric accentuat de aceste lumini puternice care îmi orbesc ochii, chiar și cei pe care nu i-am văzut niciodată au în comun cu mine viața ca o misiune de realizat, de îndeplinit; o misiune care nu e indicată sau dorită de mine sau de ei, o misiune comună, identică, pentru mine și pentru ultimul, cel mai îndepărtat din punct de vedere geografic, dintre voi: o misiune ce ne-a fost dată. Ceea ce avem în comun este că ne dorim să știm, vrem să știm, cerem cu toată ființa să știm „de ce”-ul acestei misiuni; și vrem să știm și ce se va întâmpla cu toată vitalitatea noastră, cu toată expresivitatea noastră, cu toată dedicarea noastră, cu toată trăirea noastră, care este *scopul* vieții, cu greutățile pe care le ducem, cu contradicțiile pe care le îndurăm, cu rușinea de sine pe care trebuie s-o suportăm („Roagă-te pentru noi păcătoșii!”). Aceste lucruri sunt comune pentru toți, sunt lucrurile cele mai importante pentru fiecare dintre noi. Noi ne întâlnim doar pentru a reanaliza aceste cuvinte, care, fiind cele esențiale vieții fiecăruia, sunt întotdeauna aceleași și niciodată la fel, atunci când ni le repetăm. Și acesta este tocmai miracolul și misterul unei vieți care este viață, care se exprimă la nivelul acestor cuvinte în mod dramatic decisive pentru un chip care să dureze veșnic, care este destinat să dureze veșnic: chipul cel veșnic al eului nostru».¹

Fiecare dintre noi este chemat să-și pună din nou, la nivel personal, marea întrebare pe care am fost educați să ne-o punem de fiecare dată când ne întâlnim: dar eu, eu, Davide, și tu, oricare ar fi numele tău, de ce eu și cu tine suntem aici în această seară?

Eu sunt aici pentru că am trăit o întâlnire, cu mulți ani în urmă. La început n-a fost vorba de nimic altceva decât de experiența unei fascinații,

¹ L. Giussani, *Un avvenimento nella vita dell'uomo* [Un eveniment în viața omului, n. tr.], Bur, Milano 2020, p. 86-87.

farmecul unei umanități pline de promisiune: promisiunea unei semnificații pentru viață, promisiunea unei misiuni, promisiunea unui ideal capabil să facă viața de o sută de ori mai măreață și mai plină, a unui ideal capabil să ofere o rațiune bucuriilor și durerilor, dreptății și nedreptății, fericirii și nefericirii care marchează necruțător viața mea și a tuturor. Această întâlnire m-a inclus într-un flux de viață care a dobândit forma unei companii, o companie umană a cărei forțe și măreții le-am putut experimenta: o forță în procesul de valorizare și creștere a seminței de bine care era în mine, și o forță în procesul de a mă împiedica să mă scandalizez în fața răului meu și a mizeriei mele. Așadar, dacă ar trebui să folosesc un singur cuvânt pentru a sintetiza sensul istoriei mele, care m-a adus aici în această seară, cuvântul care îmi vine în minte este cuvântul «îndurare». Îndurare, fiindcă înțeleg că dacă am putut rămâne fidel acestei istorii până în ziua de azi, a fost posibil mai ales datorită fidelității Domnului în viața mea, fidelitate care a dobândit conotațiile chipurilor numeroșilor tovarăși de drum pe care El mi i-a pus alături pe această cale. Îndurare – ne-a învățat don Gius – este un cuvânt atât de abisal încât ar trebui smuls din dicționar. Din experiența mea, îndurare înseamnă asta: noi nu suntem rezultatul calculelor noastre. Dacă în urmă cu câțiva ani cineva mi-ar fi spus că mă voi afla aici, în această clipă, ca să vorbesc, cu siguranță aș fi izbucnit în râs. Dar noi nu suntem rezultatul calculelor noastre: «Îți este suficient harul meu – îi spune Domnul sfântului Paul –; căci puterea mea în slăbiciune este desăvârșită».²

Mai îngăduiți-mi încă un gând: la ce anume spunem «da» prin faptul că suntem aici în această seară? La ce anume spun eu «da»? Cărei «misiuni» – ca să revenim la cuvântul folosit de don Giussani în textul mai sus citat –? Mi se pare important să o spun clar tuturor, la începutul acestui moment care este gestul central al vieții Fraternității, în ce anume constă responsabilitatea pe care Spiritul Sfânt, prin autoritatea Bisericii, ne-o încredințează în acest moment al istoriei noastre, inclusiv pentru că mulți m-au întrebat acest lucru în aceste săptămâni, chiar și în scris, deci e corect să începem imediat să ne ajutăm să privim acest pas.

Pe scurt, ceea ce ni se cere este să participăm, cu pasiune și totodată cu spirit filial de ascultare, la reînnoirea Bisericii vremurilor noastre. La sfârșitul anilor '90, Biserica a recunoscut în mod solemn, prin persoana papei de atunci, Ioan Paul al II-lea, resursa fundamentală pe care mișcările laice au constituit-o și o constituie pentru reînnoirea Bisericii și a misiunii ei în lume, mai ales în contextul unei lumi occidentale tot mai secularizate. În 30 mai 1998 – mulți își aduc bine aminte – în piața Sfântul Petru erau aproape

² 2Cor 12,9.

toți fondatorii celor mai cunoscute mișcări ecleziale. Mulți dintre ei – și printre aceștia și dragul nostru don Giussani – azi nu mai sunt în viață. În însoșirea fazei delicate de tranziție a mișcărilor de la faza de întemeiere la cea succesivă – o tranziție pe care nu doar mișcarea noastră a trebuit s-o înfrunte, ci toate –, conducerea Bisericii a putut dobândi o conștientizare tot mai matură atât a prețiozității darului pe care carismele mișcărilor îl reprezintă pentru Biserica întreagă, cât și de toaletările de care aceste realități au nevoie pentru a da mai mult rod. Un prim rezultat, desigur nu definitiv, al acestei munci de reflecție – o activitate care nu a început odată cu pontificatul lui Francisc, ci deja în timpul pontificatului lui Ioan Paul al II-lea (e suficient să citim relatarea importantă a celui care era atunci cardinalul Ratzinger tocmai cu ocazia Congresului mondial al mișcărilor din mai 1998) – a fost scrisoarea Congregației pentru Doctrina Credinței, *Iuvenescit Ecclesia*, un document care ar fi oportunitate de citit și chiar de meditat. Acestei scrisori i-au urmat apoi altele – după cum bine știm – decretul general *Asociațiile internaționale de credincioși* și discursul papei Francisc din 16 septembrie anul trecut. Așadar, Biserica ne cere oare să devenim altceva decât ceea ce am fost întotdeauna? Pentru că asta e o întrebare pe care mulți dintre noi și-au pus-o sau poate încă și-o pun. La asta vreau să răspund. Atunci când mi-a fost confirmată funcția de Președinte al Fraternității pentru următorii ani, cardinalul Kevin Farrell mi-a spus: «Voi vreți să fiți acest factor de reînnoire, vreți să contribuiți la a fi acest factor al reînnoirii din interiorul experienței ecleziale în întregul ei, aducând cu voi tot ceea ce sunteți voi? Asta e foarte important, pentru că dacă veți deveni ceva diferit de ceea ce sunteți, nu veți mai fi interesați pentru nimeni, nici pentru voi și pentru nimeni altcineva și, deci, nu va construi nicio Biserică».

Așadar nu ni se cere nimic altceva decât să fim noi înșine până la capăt, aducând originalitatea noastră în interiorul vieții Bisericii în întregimea ei, tot mai mult, cu această conștiință. La asta ne invită azi Biserica să spunem da. E ceea ce ne-a scris don Giussani după marea întâlnire a Papei cu mișcările: «Vă mulțumesc, prieteni! Ceea ce s-a întâmplat sâmbătă, 30 mai, s-a întâmplat pentru că existați voi, și voi, *împreună*. Doar unitatea construiște. Dumnezeu, de fapt, este acolo unde este unitate. Sâmbătă, întâlnirea cu Ioan Paul al II-lea, a fost pentru mine ziua cea mai măreață a istoriei noastre, posibilă datorită recunoașterii Papei. A fost „strigătul” pe care Dumnezeu ni l-a dat nouă ca *mărturie a unității*, a unității întregii Biserici. Cel puțin eu așa am simțit: suntem un singur lucru. Le-am spus asta și lui Kiko și Chiarei, care erau lângă mine în piața Sfântul Petru: cum se poate, în aceste ocazii, să nu strigăm unitatea noastră? Și apoi am simțit pentru prima dată atât de intens faptul că noi suntem *pentru* Biserică, suntem factor care con-

struiește Biserica. M-am simțit cuprins de mâinile și degetele lui Dumnezeu, ale lui Cristos, care plăsmuiesc istoria. Acestea sunt vremuri în care am început să înțeleg cu adevărat – și sâmbătă și mai mult – responsabilitatea la care Dumnezeu m-a chemat. Nu înțelegem, dar sâmbătă a fost clar. Și această responsabilitate este ca atare în măsura în care se comunică altora tocmai ca responsabilitate. Ea este adevărată atunci când e pentru toată Biserica și, deci, pentru toată mișcarea; atunci când există o ascultare față de faptul că – așa cum spune sfântul Paul – „niciunul dintre noi, de fapt, nu trăiește pentru sine și nu moare pentru sine, pentru că dacă noi trăim, trăim pentru Domnul, dacă noi murim, murim pentru Domnul. Fie că trăim, fie că murim, suntem deci ai Domnului” (*Rm* 14,7-9). Dumnezeu este cel care lucrează în ceea ce facem noi: „Dumnezeu este totul în toate”. Responsabilitatea noastră este pentru unitate, până la o valorizare chiar și a celui mai mărunț lucru bun care există în celălalt».³

Eu sunt aici cu voi azi din acest motiv. Părintele Mauro-Giuseppe Lepori, Abate General al Cistercienilor, a acceptat – și îi mulțumim pentru asta – să fie aici cu noi azi, din același motiv.

«Cristos, viața vieții» este titlul acestor Exerciții. Un titlu, așa spune, providențial: de unde, de fapt, se poate naște entuziasmul nostru pentru istoria care ne-a cuprins, de unde poate lua naștere da-ul pe care suntem chemați să-l spunem, dacă nu de la a-l privi din nou în față pe Cristos, dacă nu de la reînnoirea acelei uimiri cu care a început totul, cu care a început toată istoria noastră, adică uimirea unui om, don Luigi Giussani, în fața trupului, a chipului unui alt om, omul Isus din Nazaret?

Aș vrea să adaug ultimul, și poate cel mai important răspuns la întrebarea pusă la început: de ce sunt aici, de ce suntem aici? Eu sunt aici pentru Tine, o, Cristoase, Viața vieții. Suntem aici pentru Tine, suntem aici pentru a Te cunoaște mai mult, pentru a Te recunoaște din nou.

Să ne pregătim așadar să ascultăm, urmând pe cine e mai în față decât noi pe acest drum.

³ L. Giussani, «Scrisoare către Fraternitate, Milano 3 iunie 1998», în Id., *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione* [Opera mișcării. Fraternitatea Comunione e Liberazione, n. tr.], San Paolo, Cinisello Balsamo-Mi 2011, p. 271-272.

«*De un singur lucru e nevoie*»

Tăcerea care ascultă

«A-l urma pe Cristos, a-l iubi în toate pe Cristos: este ceea ce trebuie să fie recunoscut ca trăsătură principală a drumului nostru.»⁴

Această afirmație a lui don Giussani în scrisoarea pe care a scris-o în urmă cu douăzeci de ani Fraternității, reacționând cu emoție la scrisoarea sfântului Ioan Paul al II-lea cu ocazia celei de-a XX-a aniversări a Fraternității însăși, mi-a răsunat imediat în minte ca fiind sinteza cea mai simplă și mai cuprinzătoare a conștiinței pe care un gest ca Exercițiile ne cheamă s-o regăsim împreună. Împreună! Exercițiile nu sunt un monolog, nici dacă le ține un călugăr. Ba dimpotrivă: călugărul ar trebui să fie o umilă rechemare la o dorință de tăcere, la o atitudine de tăcere, și o umilă rechemare la conștientizarea faptului că tăcerea înseamnă ascultare, înseamnă a deschide, cum spune sfântul Benedict în Prologul Regulii sale, «urechea inimii». Sfântul Benedict începe Regula astfel: «Ascultă, fiule, poruncile învățatorului și pleacă-ți urechea inimii tale. Primește cu drag sfatul bunului Părinte și-l împlinește cu sârguință [adică fă experiență], ca prin nevoița ascultării să te întorci acolo de unde ai căzut prin rătăcirea nesupunerii.»⁵

Obediența nu este înainte de toate ceva de făcut. Obediența este, în primul rând, o ascultare, care devine o lucrare în măsura în care ascultarea e trăită ca deschidere atentă și devotată a inimii, «înclinată» spune aici sfântul Benedict, ca cea a cerșetorului care cere necesarul pentru a tăi. Tăcerea care ascultă, care dorește viața de la un Altul, dacă pătrunde în viață, dacă își croiește drum în viață, în timp, în lucrurile de făcut, în preocupări, în bucuriile și în durerile vieții, a întregii vieți, tăcerea care pătrunde chiar și numai puțin viața, devine calea maestră prin care viața pătrunde toată în tăcere, adică pătrunde în ascultare, se înclină, se închină ca să ceară și să primească viața. Așa cum exprimă minunatele versuri ale lui Clemente Rebora: «Cântecul meu este un sentiment / Care din ziua obosită / A obosit chiar și orele nopții: / Și cerea viața».⁶

⁴ L. Giussani, «Scrisoare către Fraternitate, Milano 22 februarie 2002», în Id., *L'opera del movimento. La Fraternità di Comunione e Liberazione*, op. cit., p. 10.

⁵ RB Prolog, 1-2.

⁶ C. Rebora, «LXXII. Sunt plugul pentru brazde», I. *Frammenti lirici [Fragmente lirice, n. tr.]* – 1913, în Id., *Le poesie [Poezii, n. tr.]*, Garzanti, Milano 1988, p. 123.

Dar tăcerea care ne este cerută în aceste zile nu trebuie să ne obosească. Trebuie mai degrabă să ne odihnească de la o dezordine, de la o agitație a căutării, de la găfăitul unei pretenții, în care ațipim puritatea dorinței profunde și adevărate a inimii, care este o dorință simplă, o dorință de copii, o dorință care nu poluează cu pretenția noastră față de noi înșine, față de ceilalți, față de Biserică, față de cei care sunt responsabili, față de cei care nu sunt, nu poluează cu pretenția noastră nevoia adevărată pe care o avem înăuntru, nevoia adevărată a tuturor oamenilor și a tuturor situațiilor în care ajunge să se depeze viața și istoria, inclusiv istoria unei Fraternități, sau a unui Ordin ca al meu, ca toate realitățile ecleziale.

Iată, să-i cerem mai ales Fecioarei această tăcere adevărată, această dorință adevărată a sensului și a plinătății vieții, deoarece inima ei era liberă de orice pată de păcat, de orice impuls de păcat original, adică de posesie autonomă, smulsă, mai mult ținută strâns decât întâmpinată. Inima Mariei trăia această dorință tot timpul, în toate. În ea era ceva spontan să ceară totul, chiar și fără cuvinte, pentru că cererea, dorința vieții, era bătaia constantă a inimii sale imaculate. Pentru noi nu e așa. Avem nevoie cel puțin de un moment de conștientizare a faptului că nu e așa. O clipă de recunoaștere a faptului că nu există tăcerea care ascultă cu dorința inimii, e prea distrasă, prea sătulă de alte lucruri, prea asurzită de alte zgomote. Dar pentru a crea în noi tăcerea care cere, care cerșește, în fond e suficientă o clipă de conștientizare a distragerii noastre, a superficialității noastre, poate fi chiar o clipă de durere, de confuzie, de umilință, ca atunci când Marta s-a simțit mus-trată de Isus pentru că în ea era prea mult zgomot, prea multă agitație, prea multă pretenție, prea mult «știu deja ce este necesar». Iată: acesta e punctul important! Ne lipsește tăcerea, ascultarea, dorința atunci când domină în noi *pretenția de a ști deja ceea ce e necesar*, pretenția că trăim deja ceea ce e necesar, ceea ce ne e suficient, ceea ce îmi e suficient mie și tuturor, sau poate mie fără tuturor, sau tuturor fără mie.

A asculta unica nevoie

A face silențiu nu înseamnă să eliminăm viața. Asta, în fond, nu se întâmplă niciodată. Dacă la sfârșitul vremurilor Cristos ne va cere socoteală de ce i-am făcut și de ce nu i-am făcut chiar și unuia singur dintre frații săi mai mici, dacă până și firele noastre de păr sunt numărate toate, dacă nici măcar darul unui pahar de apă nu va fi uitat în cer, dacă fiecare cuvânt pe care-l spunem va fi judecat, ei bine, nici noi nu putem face silențiu uitând viața. Dar viața, chiar și agitată, chiar și dezordonată, intră în silențiu atunci când

ascultă ceea ce îi e necesar, atunci când permite să i se spună, la fel ca Martei în ziua aceea, că «un singur lucru e necesar», că un singur lucru este «partea mai bună» care nu e luată niciodată: «Marta, Marta, tu te îngrijești și te necăjești cu privire la multe lucruri, însă doar unul este necesar! Căci Maria și-a ales partea cea bună, care nu i se va lua!».⁷

Ar trebui să trăim tăcerea acestor zile, cel puțin ca intenție, cel puțin ca dorință, ca atunci când Marta, după rechemarea lui Isus, a rămas acolo, fără să mai spună un cuvânt, lovită și rănită de acele cuvinte. Și astfel s-a întors la gura sobei, la mâncărurile pe care le gătea, la strachinile pe care le puna pe masă, la servirea tuturor acelor oaspeți care veniseră cu Isus ca să-i invadeze casa. Nu s-a întors la toate acestea ca un câine bătut. Isus nu bate pe nimeni. Isus vestește, Isus educă, Isus se revelează pe sine și, revelându-se pe sine, ne revelează priiul nostru eu. Marta s-a întors la bucătărie rănită, cu siguranță, dar simțind imediat în sine ei că acea rană îi făcea bine, inciza un abces, curăța o infecție care îi otrăvea sufletul, viața, relațiile, chiar și relația cu Dumnezeu, cu Isus, marele lor prieten. Era ceva greșit, ceva dezordonat în ea care o făcuse să se supere chiar și pe Isus, lucru pe care nu l-ar fi vrut niciodată, nu și l-ar fi putut niciodată închipui înainte de acea seară, înainte de acea izbucnire.

S-o căutăm, să lăsăm să intre în noi tăcerea Martei, ascultarea Martei, «partea cea bună» pe care, în acea seară, a ales-o și Marta, poate la început cu tristețe, poate cu nevoia de a striga chiar mai mult decât înainte, cu dorința de a pleca trântind ușa. În schimb, tace. Și lasă să fie cuvintele lui Isus cele care să lucreze în ea, care s-o lucreze pe dinăuntru, ca un plug care face ca pământul inimii să devină rodnic, capabil să primească sămânța, capabil să aducă rod.

Avem nevoie de tăcerea Martei, și nu doar la nivel individual, ci și la nivel de comunitate, ca Fraternitate, ca Biserică. Avem nevoie de ea pentru ca viața noastră, și viața comunității, viața Bisericii, să devină rodnică, să dea roadele cuvintelor spuse de Cristos, să aducă rodul lucrurilor pe care le vrea Cristos, să rodească de ceea ce Cristos, Cuvântul lui Dumnezeu, este. Avem nevoie de tăcerea Martei pentru a primi până în adâncul ființei noastre prezența lui Cristos, care a ajuns deja la noi atât de mult încât stă acolo, în casa noastră, și vorbește, atât de mult încât e acolo și așteaptă să ia cina cu noi, așteaptă să împărtășească cu noi mâncărurile pe care i le pregătim, și apoi atât de mult încât înnoptează la noi acasă, fiindcă are nevoie să se odihnească, și ne e prieten, ne iubește așa, apreciază atât de mult compania noastră, încât alege casa noastră, viața noastră, inima noastră, ca să se odihnească în timpul misiunii sale de mântuire a lumii întregi, în timpul venirii sale de la Tatăl și

⁷ Lc 10,41-42.

al revenirii sale la Tatăl, devenind om pentru a salva întreaga omenire! Vine să să odihnească la mine acasă! Înțelegeți de ce lucru măreț este vorba?! De ce lucru incredibil este vorba?!

Lăcașul prieteniei cu Cristos

Este o strofă dintr-un imn latin de comemorare a sfintei Marta care îmi tot vine în minte. De fapt e o rugăciune adresată sfintei pentru ca ea să împărtășească cu noi prietenia ei cu Cristos: «*Magistri felix hospita, / corda fac nostra ferveant, / ut illi grate iugiter / sint sedes amicitiae.* (Oh, preafecită gazdă a Învățătorului, / fâ ca inimile noastre să fie înflăcărate, / astfel încât să fie pentru El tot timpul / un lăcaș de prietenie plină de recunoștință».⁸

Fiul lui Dumnezeu, întrupându-se, a venit să ne cheme inimile ca să fie pentru El «*sedes amicitiae* – lăcaș de prietenie». Asta nu numai în inima Mariei, Mama sa, ci în fiecare inimă omenească atinsă de prezența și de iubirea sa, chiar și inima celor păcătoși, ca inima lui Zaheu pe care Isus îl cheamă să-l primească în casa sa ca să fie, de fapt, primit El în inima sa, în inima sa care, la sosirea lui Cristos, la început se umple de bucurie, apoi de căință, la urmă de iubire care dăruiește, care dăruiește nu numai bunuri celor sărmani și celor prădați de el însuși, ci se umple și de iubirea plină de recunoștință față de Cristos care a venit tocmai la el, tocmai la el acasă, ca «să caute și să mântuiască ce era pierdut».⁹

Avem nevoie de tăcerea Martei pentru a trăi această experiență, sau, mai bine spus: acest har, acest eveniment al lui Dumnezeu care vine ca să facă din viața noastră lăcașul prieteniei sale. Trebuie să facem silențiu ca să ascultăm această ofertă a prezenței Învățătorului.

Miezul acestei probleme

Dar ce ne spune Cristos? Sper că vom asculta în aceste zile, sper și cer, pentru mine și pentru voi, așa cum sper să cereți și voi pentru mine și pentru voi toți. Dar, în seara asta, gândindu-ne tot la episodul cu Marta, să ne gândim la cuvintele pe care ea le-a meditat în propria-i tăcere, care au umplut-o de tăcere și care i-au umplut tăcerea: «Marta, Marta, pentru multe lucruri te în-

⁸ «29 Iulie. Amintirea Sfinților Marta, Maria și Lazăr, Gazdele Domnului – Imnul Vesperelor», Breviarul monahal.

⁹ Lc 19,10.

grijorezi și te frământă tu, dar un singur lucru trebuie. Maria și-a ales partea cea bună, care nu i se va lua». ¹⁰

Poate – cum spuneam – la început Marta a rumegat acele cuvinte punând accent pe reproșul pe care l-a simțit în ele: «Marta, calmează-te, ești prea agitată pentru o mie de lucruri, n-o deranja pe sora ta, lasă-te educată de raportul Meu cu sora ta, tu, care te gândești mereu că ești și mai ales că *trebuie* să fii cea mai bună, cea mai indispensabilă...». Poate că la început o fi meditat la toate acestea cu resentiment și cu tristețe. Dar asta nu făcea altceva decât să confirme judecata lui Isus, adică: făcea să crească agitația ei. Faptul de a rămâne fixată pe acele lucruri, o făcea să fie doar mai neliniștită și mai agitată.

Și noi, atunci când ajunge la noi o judecată, o privire care ne revelează o poziție inadecvată în viața noastră, o judecată care ne corectează, care deseori la început nu ne e clară, e normal să ne doară rana, poate chiar s-o zgândărim. Dar e ca și atunci când primim o injecție, un vaccin. Există o rană, o durere în umăr, poate chiar și ceva simptome, dar scopul injecției nu e acesta, aportul injecției nu e gaura din pielea noastră sau hematomul care se formează. Ce anume a injectat Isus în Marta rănind-o superficial, rănind amorul ei propriu? Ce stare de bine a putut resimți Marta, treptat, după acea înțepătură care o rănea? Care cuvinte i-au putut face bine, care cuvinte au putut s-o calmeze, s-o consoleze, care cuvinte au făcut-o gradual tot mai fericită, plină de o bucurie nouă care nu provenea de la ea, ci de la cuvintele lui Isus?

Dacă eliminăm din ceea ce Isus i-a spus Martei cuvintele despre ea sau despre sora ei, ce miez mai rămâne? Rămâne miezul: «Un singur lucru e necesar», «de un singur lucru e nevoie». ¹¹

Acestea sunt cuvintele, Isus ținea ca aceste cuvinte să pătrundă în ea, ca să le mediteze, să le asimileze, ca să-i poată face bine, să facă bine vieții ei, s-o vindece, s-o salveze, s-o unifice în împrăștierea ei. Sensul acestor cuvinte nu e un pic de igienă mentală, spirituală, sau o invitație să se implice ca să facă ordine în viața ei, să înceapă de la caracterul ei de doi bani care trebuia împlânzit. Sensul acestor cuvinte este Cristos însuși, sensul lui Cristos pentru Marta, darul lui Cristos pentru Marta, care e deja un dar împărtășit chiar înainte ca Marta să-și dea seama de asta. Sensul acestor cuvinte este că *doar Isus răspunde nevoii fundamentale a inimii și a vieții*: dorința de unitate, dorința de a găsi un sens care să țină totul împreună, care să ne țină împreună pe toți, care să salveze comuniunea, o unitate care să îmbrățișeze totul și pe

¹⁰ Lc 10,41-42.

¹¹ Lc 10,42.

toți, și în care să ne simțim îmbrățișați de tot și de toți, îmbrățișați de Totul în toate și în toți care e Dumnezeu, care este Tatăl, care este Cristos, Cristos care este întruparea îndurării Tatălui, și deci întruparea îmbrățișării Tatălui cel bun, cel care-l primește din nou, cu bucurie infinită, pe fiul risipitor care se întoarce la El.

O comoară deja împărtășită

«Un singur lucru e necesar» – «De un singur lucru e nevoie».

Isus, cum spuneam, îi oferă Martei aceste cuvinte care o recompun cu totul în unicul lucru necesar care este Isus însuși, ca dar deja prezent și împărtășit, ca dar pe care El îl face tuturor. Sora ei, Maria, deja îl primea cu deschidere, și poate și fratele ei, Lazăr, și discipolii care au venit cu El ca să-i umple casa. Acest dar este deja împărtășit cu toți cei care, de la Fecioara Maria la Marta, l-au primit, l-au găzduit în inima lor. Este deja împărtășit cu Ioan Botezătorul, Elisabeta, Iosif, păstorii de la Betlehem, Simon și Ana, Magii, și de ceva vreme, cu Andrei și Ioan, Petru, Filip, Natanael, Matei vameșul, și apoi cu Maria Magdalena și celelalte femei care deja îl urmau și-l slujeau pe Domnul. Dar nu doar atât: era deja împărtășit cu mii de persoane, cu fariseii și publicanii, cu prostituatele, cu bolnavii de orice fel și cu cei posedați. Era deja împărtășit cu copiii care săreau pe genunchii lui Isus. Era deja un popor întreg care împărtășea unicul lucru necesar pe care acum Isus i-l oferea Martei.

Și noi, și tu, și eu? Când aceste cuvinte ajung la noi, când au ajuns la noi și continuă să ajungă la noi mereu și din nou, mereu noi, gândiți-vă ce popor imens le împărtășește deja. Două mii de ani de creștinism, de sfinți și de păcătoși, de păcătoși sfinți. Dar nu e o chestiune de cifre... Sunt de ajuns două sau trei persoane care descoperă că împărtășesc faptul că Cristos este singurul răspuns, total și universal la nevoia inimii omenești ca să ne umple de uimire, de uimirea că această conștientizare se întâmplă în noi, că i se întâmplă fiecăruia dintre noi, mie!, nouă care cu siguranță nu-l merităm mai mult decât alte miliarde de persoane cărora încă nu li se întâmplă. Ce uimire și ce responsabilitate! Ce recunoștință și ce strângere de inimă! Fiindcă dacă te trezești că în casa ta a venit să mănânce și să bea cu tine, așezat chiar acolo, unde te așezi tu și cu frații tăi să mănâcați și să povestiți în fiecare zi, dacă te trezești în casă cu unca Realitate, unca Prezență de care fiecare inimă umană are nevoie, de care au nevoie în acest moment precis 8 milioane de inimi care bat pe acest pământ ... cum se poate să nu simți un vertij de responsabilitate?! Fiindcă, într-un fel sau altul, devii datornic față

de întreaga umanitate pentru faptul că ți se dă în mod gratuit ceea ce toți, absolut toți!, așteaptă.

A-I îmbrățișa pe Cristos acum

Dar acum nu trebuie să ne gândim la asta. Adică, nu trebuie acum să ne gândim spre cine tinde această Realitate. Acum trebuie să ne gândim la Realitatea însăși, fiindcă e aici, și dacă nu o primesc în sufletul meu, dacă nu mă deschid eu, e inutil să-mi fac griji pentru nevoia universală care o așteaptă. Bătrânul Simeon a recunoscut imediat că acel Copil era «salvarea tuturor popoarelor ..., lumina care să ilumineze neamurile»,¹² dar a făcut-o luând în brațe acel Copil, strângându-l la pieptul său.

Atunci, trebuie să înțelegem, să ne ajutăm să înțelegem cum, aceste cuvinte adresate Martei, vin să ne salveze acum, pe fiecare dintre noi, în situația în care se află azi, acum, să salveze viața fiecăruia dintre noi, viața comunităților, a Fraternității, a Ordinelor, a Bisericii și a lumii.

Să ne punem în locul Martei, în ziua aceea, în seara aceea. Să ne gândim la cum s-o fi retras în cealaltă încăpere, lângă cuptorul unde gătea ceva; să ne gândim la cum o fi avut nevoie să se îndepărteze cu aceste cuvinte care o răneau. La început – spuneam – o fi trebuit probabil să-și verse supărarea de a nu fi fost primită și înțeleasă de Isus. Cel puțin: era impresia epidermică, psihologică, sentimentală care o fi cuprins-o pe moment și o fi umplut-o de tristețe. La început, cel puțin, putea să explodeze, așa cum făcuse întotdeauna, și asta o făcea să de descarce, o elibera de proasta dispoziție și îi făcea bine. Apoi se întorcea la treburile ei știind foarte bine că descărcarea ei n-ar fi urmat să schimbe nimic, știind că sora ei sau nu știu cine altcineva ar fi continuat ca înainte, ca întotdeauna. Dar, cel puțin, se descărca, putea să-și spună că a zis ce gândea, chiar dacă nu întotdeauna gândea ceea ce spunea ... De data asta, explozia, Isus a făcut-o cumva să implodeze. Devenise cumva subterană, astfel încât, în loc să răspândească în jurul ei scânteii, așchii și radiații pe o rază de mii de kilometri, energia atomică se risipise invadând toate ungherele subterane ale subsolului umanității ei.

De fapt, Marta a început să-și dea seama că acele cuvinte ale lui Isus o revelau propriului sine. Nu în mod superficial, nu îi revela că era o anxioasă, cu ambiția de a da mereu bine, și de a domina ea toate situațiile, și, deci, de a domina toți actorii situațiilor în care se afla. Asta o

¹² Cfr. Lc 2,30-32.

știa, și, probabil, sora ei și fratele ei i-or fi arătat-o de o mie de ori. Nu, cuvintele lui Isus îi revelau propria inimă, ceea ce e cu totul și cu totul diferit, mult mai profund decât psihologia ei de suprafață, decât caracterul ei și decât temperamentul ei. Pe de altă parte, ea știa că lui Isus îi plăcea temperamentul ei, știa că Isus privea temperamentul ei mereu cu simpatie, poate chiar și glumea pe seama ei și ea făcea pe bosumflata, dar se umfla de bucurie pentru că era luată peste picior de Domnul, fiindcă așa se simțea obiect al afecțiunii lui, se simțea cuprinsă, îmbrățișată. Altminteri Isus n-ar fi mers atât de des și de bunăvoie în acea casă, atât de dominată de Marta, încât Evanghelia nu spune că Isus a fost primit de Lazăr sau Maria, ci de ea.¹³

Dar aceste cuvinte ale lui Isus – «Marta, Marta ... de un singur lucru e nevoie» – nu erau o glumă, nici un semn mărunt de nerăbdare față de agitația ei. Aceste cuvinte îi revelau propria inimă, îi dezbrăcau inima până la nevoia ei cea mai profundă, esențială, totală, și îi revelau faptul că ea înșela, nu avea grijă de această nevoie profundă, esențială și totală. Sau, și mai bine: înfunda cu tot felul de lucruri această nevoie, o înfunda cu preocupări, activități, judecăți, frici, iritări, preconcepte, antipatii ... la fel ca noi!

Inima este nevoie de Cristos

Ce este inima? Atunci când Isus spune că un singur lucru este necesar, trebuie să ne dăm seama că «necesar» traduce un termen grec care în sine înseamnă «nevoie», «lipsă», «sărăcie». De fapt, noua traducere spune: «De un singur lucru e nevoie». Atunci când noi spunem că ceva este necesar, ne gândim mai ales la valoarea aceluia lucru, și că e important, uneori chiar vital, să-l avem. Dar, deseori nu ne gândim la faptul că necesitatea aceluia lucru e definită de nevoia noastră, de lipsa pe care o simțim sau de faptul că suntem acea lipsă. Necesitatea absolută de Cristos are pentru noi o «definiție» misterioasă, care e în noi, suntem noi acea necesitate, inima noastră e acea necesitate, inima noastră care are nevoie de el, inima noastră care are nevoie doar de El, inima noastră căreia numai El îi lipsește. Fără a ne conștientiza propriul eu ca nevoie, nu putem primi cu adevărat darul lui Cristos, întâlnirea în care Cristos se revelează a fi pentru noi, ca pentru Marta, Unicul necesar inimii, singurul de care avem nevoie cu adevărat, de care *suntem* nevoie.

¹³ Cfr. Lc 10,38.

Cum să nu citez celebrul vers al lui Mario Luzi la care am meditat cu ocazia Meetingului de la Rimini din 2015: «Ce absență ascunde această lipsă, / inimă, / încât dintr-o dată / te umpli de ea?».¹⁴

Marta, în seara aceea, a făcut tocmai această experiență, a simțit cum o umple această întrebare pe care inima și-o pune sieși. Inima noastră e o întrebare care *se* interoghează, o întrebare care ne umple de mirare mai ales ca întrebare, ca lipsă. «Dar cum se poate? – îi spunem noi inimii noastre – îți dau tot, te umplu de o grămadă de lucruri, de o grămadă de pofte și de frământări, de o grămadă de orgolii și aroganțe, de o grămadă de judecăți și prejudecăți, de o grămadă de idei geniale și de o grămadă de tâmpenii ... Cum se poate să ai nevoie de altceva? Cum se poate să te umpli de altceva?! Cum se poate să te umpli de un gol, de o absență, de o nevoie, atât de impunătoare, atât de autoritară încât, dintr-o dată, să pună la colț orice alt lucru?! Ca și cum tot restul ar fi fost doar aparență, o nălucă, un miraj, un deșeu, gunoi. Mi se părea atât de important tot restul! Cum se poate că dintr-o dată, ca printr-o lovitură de spadă, dorința de altceva ajunge să te umple?!»

În așteptarea acestei întâlniri am ascultat *Divina Liturghie a sfântului Ioan Gură de Aur*, op. 31, de Sergej Rachmaninov. În comentariul realizat pentru colecția *Spirto gentil*, don Giussani scoate în evidență fragmentul pe care l-am ascultat chiar cu puțin înainte să începă întâlnirea, în care, timp de opt minute, compozitorul face să se tot repete «*Gospodi pomiluj!* – Doamne, miluiește!». Scrie: «Frate Rachmaninov, de ce ne pui să repetăm, opt minute în șir, „Doamne, fie-ți milă”, *Gospodi pomiluj!* Pentru că timpul nostru nu a avut semnificație, nu a avut semnificația pe care ar fi putut s-o aibă, i-a lipsit acea semnificație pe care ar fi putut s-o aibă, a fost absent în fața acelei semnificații pe care ar fi putut-o avea, a lipsit din fața acelei semnificații totale care se numește Destin, s-a „dezmemorat” complet. Destinul nu a fost o prezență care să fi plăsmuit ceva, nu a avut nicio influență în nimic, și totul în noi e rezultat al instinctivității, al indolenței care ne-a împiedicat să ne mișcăm, al iritației sau al resentimentului care trece prin podea și face să coaboreze ura în adâncul cel mai intim al ființei noastre, creând astfel o vâltoare amară datorită căreia se vede că ești plin de mânie înăuntru, chiar dacă aceasta nu e proclamată și exprimată».¹⁵

¹⁴ M. Luzi, «Ce absență ascunde...», în Id., *Sotto specie umana* [*Subspecia umană*, n. tr.], Garzanti, Milano 1999, p. 190. Vezi și M.-G. Lepori, *Si vive solo per morire?* [*Trăim doar pentru a muri?*, n.tr.], Cantagalli, Siena 2016, p. 117 urm.

¹⁵ L. Giussani, «Pentru ca bucuria voastră să fie totală», în *Spirto gentil. Un invito all'ascolto della grande musica guidati da Luigi Giussani* [*Spirto gentil. O invitație de ascultare a muzicii mărețe conduse de Luigi Giussani*, n. tr.], îngrijit de Sandro Chierici și Silvia Giampaolo, Bur, Milano 2011, p. 361-362.

Mi se pare că tocmai acesta este punctul de conștientizare la care a ajuns Marta în acea seară. Dar tocmai în acel context a ajuns-o Destinul, până în străfundul inimii sale, până în «văltoarea amară» a inimii ei pătrunse de iritație, de resentiment, de mânie.

Întâlnirea care revelează dorința

Dar nu-i că această întrebare a inimii pe care și-o adresează sieși, această conștientizare a inimii ca cerere de Cristos, a inimii ca rană pe care numai Cristos o poate alina și vindeca, nu-i că asta i s-ar fi năzărit Martei așa, dintr-o dată, fără să se fi întâmplat ceva. Această conștiință s-a născut în ea deoarece Marta, în seara aceea, l-a întâlnit pe Isus. Probabil că-l cunoștea de ceva vreme, poate chiar îl și găzduise de multe alte ori, poate o fi auzit vorbindu-se despre el, poate de la sora ei care probabil l-o fi întâlnit înaintea ei și care, poate, fusese păcătoasa care i-a spălat picioarele lui Isus cu lacrimile ei și primise iertarea păcatelor ei pentru că iubise mult.¹⁶ Îl cunoștea, se frecventau, se apreciau, dar Marta, pe Isus, încă nu-l *întâlnise*.

Cum spune don Giussani în fragmentul care a sugerat tema acestor Exerciții, în *A-ți da viața pentru lucrarea Altuia*, la pagina 40: «Cristos, acesta e numele care arată și definește o realitate pe care am întâlnit-o în viața mea. Am întâlnit: am auzit vorbindu-se despre, la început când eram mic, apoi copil mai mare etc. Se poate ca oamenii să ajungă mari și acest cuvânt să le fie arhicunoscut, dar pentru mulți dintre ei nu e întâlnit, nu e realmente experimentat ca prezent; în timp ce Cristos s-a ciocnit de viața mea, viața mea s-a ciocnit de Cristos tocmai pentru ca eu să învăț să înțeleg în ce mod este El punctul nevralgic al tuturor lucrurilor, al întregii mele vieți. *Este viața vieții mele, Cristos*. În El se însumează tot ceea ce mi-aș putea dori, tot ceea ce caut, tot ceea ce sacrific, tot ceea ce în mine se dezvoltă din iubire pentru cei alături de care m-a pus».¹⁷

Pentru Marta, în ziua aceea, în seara aceea, *a avut loc întâlnirea cu Cristos, întâlnirea ca eveniment*. Evanghelia descrie, în dialogul dintre Marta și Isus, acel salt de conștiință care definește adevărata întâlnirecu Isus Cristos. Întâlnirea cu Cristos care schimbă întreaga viață are loc atunci când un bărbat, o femeie, stau în fața Lui așa cum sunt, cu toată umanitatea care-i definește, cu părțile lor bune și rele, și nu contează dacă este mai mult bine sau mai

¹⁶ Cfr. Lc 7,36-50.

¹⁷ Luigi Giussani, *A-ți da viața pentru lucrarea Altuia*, Fraternalità di Comunione e Liberazione, 2022, p. 40. <https://it.clonline.org/libri/don-giussani/a-ti-da-viața-pentru-lucrarea-altuia>.

mult rău, nu contează nici dacă este doar rău, important e ca cineva să fie așa cum e în fața Lui, în prezența Lui. Cineva poate fi foarte pur ca Fecioara Maria, sau o canalie ca Zaheu și tâlharul cel bun, sau o femeie cu o viață dezordonată ca Samariteanca, sau un bădăran cu inimă de aur ca Petru, sau un fin intelectual religios ca Nicodim, sau un fariseu fanatic și violent ca Paul ... Nu contează! Întâlnirea are loc atunci când un bărbat, o femeie, așa cum este, se află în fața Lui și, în acea clipă, Isus reușește să facă să pătrundă în inima acestei persoane, chiar și numai printr-o șoaptă, poate și numai printr-o privire, vestea cea mare pe care toată viața o așteaptă: «Numai eu îți sunt necesar! Tu ai nevoie numai de mine! Eu sunt plinătatea de care e însetată nevoia inimii tale!»

Și în acel moment, cu adevărat, «*Abyssus abyssum invocat* – un abis invocă abisul», cum spune psalmul 42,¹⁸ abisul de îndurare a lui Dumnezeu invocă și îi răspunde abisul de josnicie care e inima omului.

Marta a trăit întâlnirea cu Cristos în acea zi deoarece în acea zi inima ei a fost străpunsă de conștientizarea orgoliului propriu, a pustietății ei, și totodată de surpriza faptului că plinătatea aceluia gol era acolo, îi era oferită, în Isus.

Fiecare dintre noi, și noi toți împreună, trebuie să repornim de acolo, să primim în această seară cuvintele pe care Isus i le adresează Martei, sau privirea lui Isus ațintită spre Petru – e același lucru, pentru că e vorba numai și întotdeauna de evenimentul unei întâlniri care vine să se afirme, să se reafirme mereu din nou și din nou ca unicul lucru de care are nevoie inima, inima noastră și inima fiecărui om. Vă invit să retrăiți în viața voastră, în inima voastră, în conștiința eului vostru, în tăcerea pe care bine sau rău veți reuși să o oferiți, vă invit să retrăiți acest dialog dintre Marta și Isus în Luca 10,38-42. Vă invit să mergeți toți să vă plângeți lui Isus de toate lamentările pe care le aveți, legate de voi înșivă, de cei de lângă voi, de soț, de soție, copii, de munca voastră, de sănătatea voastră, de comunitatea voastră, de Fraternitatea voastră, de Mișcare, de Biserică, de lumea întreagă... Și pe urmă vă invit să vă lăsați priviți de Cristos și să lăsați să vi se spună, cu ce cuvinte vreți voi, cu cuvintele prin care v-a întâlnit într-o zi, că inima voastră are nevoie de un singur lucru: de El prezent. Să ne lăsăm rechemăți pe nume, la fel ca Marta, ca Avram, ca Moise, sau Saul din Tars, cu numele nostru repetat de două ori, ca să ne dăm seama de atenția tocmai față de noi, tocmai față de mine ca persoană, cu care ne privește Cristos, cu care ne cheamă. Și vă invit să vă dați seama de ceea ce se întâmplă, în voi, și în voi în raport cu toate lucrurile de care v-ați plâns, chiar și pe bună dreptate. Adică, vă invit să descoperiți,

¹⁸ Ps 42,7.

sau să redescoperiți, cum se schimbă viața, toată viața, în lumina privirii Sale și a harului conștientizării faptului că inima noastră are nevoie numai de El.

Mâine vom reporni de la acel punct ca să reluăm împreună drumul pentru a-L urma, reînflăcărând conștientizarea plenitudinii de umanitate la care vrea să ne conducă Cristos.

Acum recităm împreună *Memorare*.

Sâmbătă dimineata, 30 aprilie

La intrare și la ieșire:

Johann Sebastian Bach, Credo, Misa în si minor, BWV 232

Karl Richter – Münchener Bach-Chor und Orchester (Archiv Produktion) Universal

Angelus

Laude

■ PRIMA MEDITAȚIE

Mauro-Giuseppe Lepori

Te naști printr-o întâlnire, crești printr-o urmare

«Cristos s-a ciocnit de viața mea, viața mea s-a ciocnit de Cristos tocmai pentru ca eu să învăț să înțeleg în ce mod este El punctul nevralgic al tuturor lucrurilor, al întregii mele vieți. Este viața vieții mele, Cristos. În El se însu-mează tot ceea ce mi-aș putea dori, tot ceea ce caut, tot ceea ce sacrific, tot ceea ce în mine se dezvoltă din iubire pentru cei alături de care m-a pus. [...] Cristos, viața vieții, certitudine a destinului bun și companie pentru viața de zi cu zi, companie familiară și care în bine preschimbă: asta reprezintă eficiența Lui în viața mea. Morala nu numai că pornește de aici, dar numai aici se atestă și se salvează firul moralității»,¹⁹ spunea don Giussani.

Întâlnirea este o naștere

Seara în care eu l-am întâlnit pe Cristos, în data de 25 februarie 1976, atunci când am intrat în casa unei familii de imigrați din zona Friuli, din Comunità e Liberazione, în satul meu aproape de Lugano – el era tâmplar (ca sfântul Iosif), soția lui, după doar trei ani mergea la Cer, plină de credință și bucurie în Cristos care desăvârșește viața, și cei trei copii ai lor –, în seara aceea, în decurs de vreo două ore, la început m-a cuprins o tristețe foarte profundă, dar apoi o bucurie pe care nu o mai trăisem niciodată. Cum scrie don Giussani, auzisem vorbindu-se de Isus chiar de când eram mic și, la aproape 17 ani, rămăsesem catolic, fără dubii deosebite cu privire la credință

¹⁹ L. Giussani, *A-ți da viața pentru lucrarea Altuia*, op. cit., p. 40-41.

sau morală, dar, așa cum tot don Giussani spune: «Se poate ca oamenii să ajungă mari și acest cuvânt să le fie arhicunoscut, dar pentru mulți dintre ei nu e întâlnit, nu e realmente experimentat ca prezent».²⁰

Aceasta este problema, adevărata problemă a vieții, a vieții creștine, a vieții Bisericii, a misiunii Bisericii. Dacă Cristos nu e întâlnit, dacă nu e cu adevărat experimentat ca prezent, e ca și cum n-ar exista, e ca și cum n-ar avea niciun sens să existe Biserica.

În seara aceea, în acea casă, cu acei oameni, a prins sens toată viața mea, toată credința mea, familia mea catolică, parohia, preoții parohi, cateheții, cercetașii, în sfârșit, toată Biserica de care aparțineam încă de la naștere. Și totul se întâmpla, profund, între inima mea, în mod cert nemulțumită, dar prea puțin conștientă de natura nemulțumirii ei (și Marta era deja nemulțumită când se plânga de sora ei și de treburile pe care trebuia să le facă de una singură!), totul se întâmpla între inima mea nemulțumită și evidența unei Prezențe care îmi spunea și mie: «Mauro, Mauro, uite că tu ai nevoie numai de mine! Iar eu sunt, sunt aici, atât de mult sunt aici pentru tine încât să-ți umplu inima, atât de mult încât s-o dilat într-o bucurie pe care tu nici măcar nu ți-o imagineai».

A-l întâlni pe Cristos cu adevărat prezent e o naștere, un act de naștere. De asta – dar am înțeles-o cu mulți ani după, în timp ce-i scriam lui don Giussani – în seara aceea trecusem de la un abis de tristețe la o bucurie totală pentru că mă născusem! Cum spune Isus la Cina cea de Taină: «Voi vă veți întrista, dar întristarea voastră va deveni bucurie. Femeia, când naște, este tristă pentru că i-a venit ceasul, dar, după ce a născut copilul, nu-și mai amintește de chin de bucurie că s-a născut un om pe lume».²¹

Pe urmă unul, ca mine, va renega de mii de ori, va trece de o mie de ori prin această naștere care se va sfârși numai atunci când se va naște întru viața cea veșnică, în Cristos, în ziua morții sale, dar întâlnirea decisivă, aceea zi, aceea oră, va rămâne fixată ca ziua nașterii sale, un început pe care nimic nu-l va mai putea șterge, o «primă iubire», cum spune Apocalipsul,²² pe care cineva desigur că o poate abandona, trăda, dar care nu poate fi ștersă. Rămâne în viață ca un verdict care cheamă la o continuă convertire, dar un verdict plin de duioșie, ca atunci când Isus s-a întors și s-a uitat la Petru în curtea marelui preot,²³ și Petru a revăzut în acea privire tocmai prima imensă și veșnică iubire a întâlnirii sale cu Isus. Și asta era ceva ce nu putea nega.

²⁰ Ivi.

²¹ In 16,20-21.

²² Ap 2,4.

²³ Lc 22,61.

Îl renegase pe Isus când acesta nu era de față, în fața chipului scrutaător al portăresei, al gărzilor, dar nu-l putea renega în fața însăși a privirii Sale, adică în evenimentul prezent al iubirii lui Cristos pentru el. Fiindcă în acea privire plină de duioșie, plină de îndurare, se afla toată realitatea lui Petru, mai mult: toată realitatea în absolut. Ce poate exista pentru noi în afara privirii pline de iubire a Domnului care ne dorește, care ne creează, care ne cheamă, care ne trimite, care ne iartă?! Dacă Isus l-ar fi renegat pe Petru în clipa aceea, Petru s-ar fi dizolvat. Fiindcă Petru nu exista pentru Cristos doar la nivel existențial, ci la nivel ontologic. Dar în existența sa avusese loc o întâlnire, se născuse o prietenie care îi permisesse să devină conștient la nivel existențial de raportul care-l constituia, o prietenie care-l făcea să trăiască într-un raport propria ontologie, propria ființă.

Scuzați-mă dacă, o singură dată în aceste Exerciții, citez o scenă din cartea mea *Simone chiamato Pietro* [*Simon, numit Petru*, n. tr.], pentru că e scena care vorbește despre acest mister și n-aș putea s-o descriu mai bine decât cum mi s-a întâmplat s-o povestesc în această carte de acum mai bine de douăzeci de ani, descriere care nu știu de unde a apărut:

«Petru se simți pierdut. Tremura și se uita la fiecare dintre cei care veneau să-l scruteze cu privirea de aproape arătându-l acuzator cu degetul. Disperat, urlă și jură: „Nu sunt dintre ai săi! Nu știu ce spuneți! Nu-l cunosc pe omul acela!”.

Gărzile erau pe punctul de-al aresta, dar tocmai în clipa aceea, demnitarii și gărzile ieșiră cu Isus legat în mijlocul lor; astfel, fără să vrea, Petru se trezi urlându-și ultima renegare nu orientat spre fețele încruntate și amenințătoare ale gărzilor, ci fixându-l cu privirea pe Isus care, la rândul lui, se uita fix la Petru. Era deja destul de lumină afară pentru ca privirea Domnului să ajungă la Simon cu toată profunzimea ei.

Pentru o clipă – dar cât de mult poate dura o clipă sub privirea celui Veșnic? – totul dispăru din jurul lui Petru. Gărzile, servitoarele, curtea și palatul marelui preot, focul, frigul ...: totul dispăru. Nu mai era nimic altceva decât privirea lui Isus și, în această privire, în lumina acestei priviri, Petru revăzu tot ceea ce trăise cu Învățătorul: lacul, barca, primul pescuit, reauzi toate cuvintele Domnului și toate cuvintele pe care el i le spuse Domnului: „Ieși în larg!”, „Dar pe cuvântul tău ...”, „Îndepărtează-te de mine, căci sunt un păcătos!”, „De acum încolo vei fi pescar de oameni!”, „Te veni numi Chefa”, „Poruncește ca eu să vin la tine pe apă!”, „Doamne, salvează-mă!”, „Tu ești Cristosul, Fiul lui Dumnezeu cel viu”, „Ferice de tine, Simone ...”, „Îndepărtează-te de mine, Satană!”, „Ce frumos e să stăm aici”, „Pentru mine și pentru tine”, „De câte ori va trebui să iert?”, „Doamne, la cine vom merge?”.

„Nu-mi vei spăla niciodată picioarele!”, „Îmi voi da viața pentru tine”, „Rămâneți aici și vegheați cu mine”, „Simone, dormi?”, „Pune-ți spada înapoi în teacă; nu trebuie oare să beau potirul pe care Tatăl mi l-a dat?”, „Nu va cânta cocoșul, înainte ca tu să mă fi renegat de trei ori!” ...

Dar toate aceste propoziții, toate aceste evenimente, nu erau, în ochii lui Isus, decât o poveste de dragoste, și, pentru prima dată, poate, Petru înțelese, ba mai mult, văzu cât de mult îl iubise Isus, cât de prieten îi era. Cuvintele renegării sale – „Nu-l cunosc pe acel om!” – răsunau ca un ecou în ochii plini de iubire și de suferință ai Învățătorului, și reveneau în inima lui Simon ca sarea pe o rană. Nu iubise niciodată cu adevărat iubirea lui Isus, și măsură în propria inimă toată singurătatea, toată abandonarea unicului său Prieten și Tată. Nu, nu Iudeii, nu Romanii îl răneau pe Isus în noaptea aceea, ci el, Petru! Abandonul prietenilor e o rană mai amară decât ostilitatea dușmanilor.

Acum Petru și-ar fi dat cu adevărat viața pentru Domnul. Acum înțelegea că era dispus să piardă totul pentru El. Și în clipa aceasta care nu se mai termina, Petru nu aduse nicio obiecție și acceptă darul neputinței, darul de a nu putea face nimic, darul eșecului voinței proprii, harul neputinței iubirii sale. Simon, numit Petru, primi rana privirii ne-iubite a lui Isus și simți cum țâșnește în inima lui un izvor amar.

Cocoșul cântă.

Isus nu mai era acolo.

Petru era deja afară, vărsând pentru Isus sângele lacrimilor sale». ²⁴

Ne naștem pentru a crește

Dar atunci cum se poate ca întâlnirea care ne face să ne naștem, și față de care suntem structural imaturi, la fel ca fiecare copil care se naște, cum se poate ca întâlnirea să crească, să ne facă să creștem, să ne maturizăm? Dacă întâlnirea cu Isus nu ne-ar face să creștem, nu ne-ar duce dincolo de noi înșine, dincolo de carapacea de nemulțumire în care lamentarea ne încătușează propriul eu, la ce-ar mai fi bună această întâlnire? Giussani, în această mărturisire scurtă, dar foarte intensă, a evenimentului lui Cristos în viața sa, scoate imediat în evidență faptul că întâlnirea cu Isus care se demonstrează a fi viața vieții noastre este o naștere căreia, la fel ca oricărei nașteri, îi urmează o *creștere*, urmează un drum, o transformare, o evoluție, o învățare:

²⁴ M.-G. Lepori, *Simone chiamato Pietro* [Simon numit Petru, n. tr.], Cantagalli, Siena 2015, Cap. XIII, p. 84-86.

«Viața mea s-a ciocnit de Cristos tocmai *pentru ca eu să învăț...*»; «În El se însumează tot ceea ce mi-aș putea dori, tot ceea ce caut, tot ceea ce sacrific, tot ceea ce în mine *se dezvoltă* din iubire pentru cei alături de care m-a pus. [...] Cristos, viața vieții, certitudine a destinului bun și companie pentru viața de zi cu zi, companie familiară și care *în bine preschimbă*: asta reprezintă eficiența Lui în viața mea».²⁵

Da, există o eficiență a lui Cristos în viața noastră, și toată munca de convertire, de urmare, constă în a lăsa ca această eficiență să acționeze, ca și cum i-am permite Domnului să ne re-creeze, să remodeleze în noi noul și adevăratul Adam, iar viața noastră, relațiile noastre, aptitudinile noastre și fragilitățile noastre sunt, ca să zicem așa, argila acestuia, materia primă care, de la botez încolo, a fost pusă în mâinile lui Cristos Pantocratorul, Domnul căruia totul îi este cu putință, al cărui eficiență e totală și infinită, și care ne restaurează, ne reînnoiește.

«Iată, eu fac noi toate lucrurile», spune Domnul în capitolul XXI al Apocalipsului.²⁶ Face noi toate lucrurile începând cu noi, cu noi înșine, mai ales cu noi, cu mine, cu inima mea atrasă la El pentru că de nimic altceva nu am nevoie decât de El.

Lui Petru, care a simțit până în extrema sa profunzime totală imaturitate a raportului său cu Cristos, atât de mult încât l-a renegat din pură lașitate, și asta după trei ani trăiți zi și noapte cu El!, [acestui Petru], ce-i va propune Domnul înviat pentru a-l conduce la extrema maturitate și autoritate recunoscută a lui Petru cel descris în *Faptele Apostolilor*, un bărbat care nu se teme să-l mărturisească pe Cristos în mijlocul piețelor, în tribunale, în închisoare, la Ierusalim, în Antiohia, la Roma, până la martiriul? Ce-i va propune cel Înviat lui Petru astfel încât să-l conducă la o asemenea identificare cu El încât să vindece bolnavii numai cu umbra sa?²⁷

Totul e rezumat și condensat în ultimul dialog dintre Isus și Petru în Evanghelia după Ioan, capitolul 21,15-19, și acest dialog e cuprins tot în două cuvinte ale lui Isus: «Mă iubești? – Urmează-mă!». Și urmându-l cu iubire pe Cristos prezent, întâlnirea cu El crește, ne face să creștem, devine rodnică.

Să ne amintim ceea ce citam ieri din scrisoarea lui don Giussani din 22 februarie 2002: «A-l urma pe Cristos, a-l iubi în toate pe Cristos: este ceea ce trebuie să fie recunoscut ca trăsătură principală a drumului nostru».²⁸

²⁵ L. Giussani, *A-ți da viața pentru lucrarea Altuia*, op. cit., p. 40-41; caractere italice propuse de noi.

²⁶ Ap 21,5.

²⁷ Cfr. Fapte 5,15.

²⁸ Vezi aici, nota 4, p. 10.

Marta, Marta!

Să revenim la exemplul Martei, care ne învață foarte mult despre dinamica de convertire pe care o determină întâlnirea cu Unicul de care avem nevoie. Ce drum a început pentru ea în seara aceea? Ce impact au avut cuvintele lui Cristos pe care ea s-a retras să le mediteze în tăcere? La început poate s-o fi retras să bombăne, să bodogănească, dar apoi, mai ales, să mediteze. Fiindcă acele cuvinte ale lui Isus aveau în sinea lor o duioșie misterioasă, o tandrețe față de ea pe care nu o mai trăise niciodată.

«Marta, Marta, tu te îngrijezezi pentru o grămadă de lucruri, însă de unul singur e nevoie.»²⁹

Isus repetă de două ori numele ei. Ce atenție exprimă față de ea! Ce simță! E fix ca atunci când Dumnezeu l-a chemat pe Avram ca să-i ceară să-l sacrifice pe Isac,³⁰ sau când l-a strigat pe Moise din rugul aprins,³¹ adică în momentele esențiale ale istoriei mântuirii. Sau, e ca și când Cristos l-a strigat pe Saul din Tars, care se lansase cu totul în misiunea sa nebunească de persecutor: «Saule, Saule, pentru ce mă prigonești?»³² Și Marta se regăsește în fața Dumnezeului care te apucă exact în punctul în care ai impresia că deții viața proprie, și tocmai în acel moment îți cere să ai o preferință pentru El. Avram, în clipa aceea, era sigur că deține propria descendență pentru totdeauna. Moise îl întâlnea pe Dumnezeu în rugul aprins, și mai ales Saul era sigur că face ceea ce e cel mai corect și mai adevărat, era sigur că face ceea ce un om poate face cel mai corect și mai adevărat. Și tocmai atunci, acolo unde ți se pare că îți posezi tu viața, tocmai acolo, îți cere să ai o preferință pentru El. Ba mai mult, nu doar că-ți cere acest lucru, ci ți-l propune. Și imediat are loc o atracție misterioasă în această autopropunere a lui Dumnezeu ca Totul vieții tale, ca Viața vieții tale. Drept pentru care, Avram ascultă chiar și când îi este propus să-și jertfească fiul; Moise își descălță sandalele și se apropie de rugul aprins; Saul se lasă condus ca un copil pentru a se încredința tocmai micuței comunități creștine din Damasc pe care el voia s-o distrugă.

Pentru Marta are loc aceeași chemare, coborâtă la nivelul cotidianității ei, dar e aceeași chemare. Ce diferență de valoare poate exista între chemarea lui Avram sau Moise și cea a acestei femei pline de treburi la bucătărie, dacă chemarea vine de la același Domn și Dumnezeu. Ba mai mult! Aș spune

²⁹ Lc 10,41-42.

³⁰ Gen 22,1.

³¹ Exod 3,4.

³² Fapte 9,4.

chiar că pentru Marta chemarea este și mai extraordinară, fiindcă cel Veșnic nu o cheamă din Cer sau dintr-un rug aprins, nici de pe muntele Sinai, ci e acolo, la ea acasă, așezat la ea în casă, e acolo și vorbește, un om ca noi, care a sosit de pe drum obosit și transpirat, cu picioarele pline de praf, și care apoi va începe să mănânce și să bea la fel ca noi. Asta e ceva mult mai extraordinar decât tufișul aprins; mai extraordinar decât muntele Sinai care fumează și tremură, și te face să tremuri. Cum a spus Isus referindu-se la Botezătorul: «Dar cel mai mic din împărăția cerurilor e mai mare decât el».³³ Suntem mai mari pentru că e mai extraordinară propunerea pe care Dumnezeu ne-o face prin Fiul întrupat, e mai extraordinară propunerea așa cum ne-o face Dumnezeu prin Fiul întrupat, pe care ne-o face deci în trup, în cotidianitatea existenței noastre umane. Bucătăria Martei, ca la început cămăruța sau peștera Fecioarei Maria de la Nazaret, sunt un loc mai sacru decât stejarul din Mamvri pentru Avram, decât muntele Sinai pentru Moise, decât Oreb a lui Ilie. Fiindcă niciodată Dumnezeu nu fusese atât de prezent ca în Isus Cristos. «Și Cuvântul s-a făcut trup și a venit să locuiască printre noi»,³⁴ a venit la propriu, ca să-și ridice tabăra, ca să-și ridice cortul în mijlocul nostru, ca să-și pună cortul în mijlocul nostru, ca să ne întâlnească de aproape, în mod familiar, în cadrul vieții noastre, și oferindu-ne astfel prin Sine, cu o simplitate dezarmantă, totalitatea pentru care e făcută inima omului, care alcătuieste inima fiecărui om al istoriei umane.

Marea decizie

Când cineva e surprins de acest lucru, de acest eveniment, ca Marta în seara aceea de cuvintele lui Isus, ce se întâmplă? Ce trebuie să facă? Ce reacție i se cere libertății provocate și atrase de o propunere atât de abundentă de plinătate din partea lui Dumnezeu?

Și pentru Marta începe atunci un drum, o urmare. Cel Veșnic i-a revelat că El este Totul nu doar în Sine (asta o știu și păgânii!), ci *pentru ea*, tocmai pentru ea – «Marta, Marta!» –, la fel ca pentru Maria și Lazăr, ca pentru Petru și pentru ceilalți apostoli. Isus e Totul tocmai pentru ea!

Dar când Cristos ni se revelează ca Unicul necesar, ca Unicul de care avem nevoie, asta ne cere înainte de toate o decizie. Fiindcă dacă asta e adevărat, că numai de El am nevoie, atunci nu mă mai pot desprinde de El. Dacă asta e adevărat, atunci nu pot să nu verific asta. Dacă n-aș face-o,

³³ Mt 11,11.

³⁴ In 1,14.

dacă n-aș verifica faptul că El mi se dă mie cu tot ceea ce am eu nevoie, făcându-mă să percep asta cu rezonanța misterioasă pe care privirea Sa, vocea Sa, cuvintele Sale mă fac să o simt în inimă, dacă n-aș verifica asta, m-aș trăda pe mine însumi, aș trăda toată setea de fericire, de adevăr, de frumusețe, de iubire cu care inima mea mă frământă chiar de la naștere, și poate chiar înainte de a mă fi născut. Dacă nu aș verifica totalitatea lui Cristos pentru mine, toată viața mea aș trăi cu o umbră de tristețe, tristețea tânărului bogat,³⁵ descrisă în toate Evangheliile sinoptice și mai ales în Marcu 10, o umbră care ar face totul gri, toate avuțiile mele, tot ceea ce înainte rămănea deschis spre o dorință de plinătate, dar care acum devine numai sufocare a dorinței inimii mele, ca un mormânt în care mă las îngropat de viu.

Înainte să-l întâlnească pe Isus și să-i spună «nu», bogățiile și jusetatea morală a tânărului bogat (care spunea cu adevărat: «Am respectat toate poruncile, ce-mi lipsește?») întrupau dorința sa de viață veșnică, erau cumva îndreptate spre Cristos, strigau insuficiența lor de a satisface setea inimii sale, drept pentru care erau niște avuții și niște virtuți care-l propulsau spre un punct misterios pe care inima îl intuia, dar al căror chip era încă misterios, pentru că nu-l întâlnise încă. Până în ziua aceea, bogățiile, talentele și virtuțile morale ale acestui tânăr nu erau închise, nu frâneau, ci propulsau setea inimii spre ceva infinit. Dar apoi a avut loc întâlnirea, privirea plină de iubire a lui Isus față de el, și și lui Isus i-a zis, cu alte cuvinte decât cele adresate Martei, dar e același lucru: «Numai eu îți pot fi suficient! Numai de mine are nevoie inima ta!». Și Isus nu făcea nimic altceva decât să-l facă pe tânărul bogat să observe că la averile lui, la talentele lui și la virtuțile lui nu trebuia să renunțe pentru că deveniseră ceva rău, niște defecte sau niște vicii, ci pur și simplu pentru că își atinseseră scopul, desăvârșirea, în întâlnirea cu Cristos. De acum, își împliniseră misiunea de a-l face să-și dorească o împlinire pe care nici nu le garantau acestea și nici nu le produceau acestea. *Tragedia acestui tânăr a fost aceea de a nu fi urmat.* Nu a fost aceea de a nu fi fost în stare să-și lase lucrurile. A fost aceea de a nu-l fi urmat pe Cristos, de a nu fi rămas cu El, de a nu-l fi recunoscut cu adevărat ca unicul lucru de care avea nevoie.

A trăit întâlnirea, dar nu a îmbrățișat urmarea. Întâlnirii, care avusese loc cu adevărat (altminteri, de ce ar fi plecat atât de trist?!), nu i-a urmat – scuați jocul de cuvinte – urmarea. A nu-l urma pe Cristos nu înseamnă că întâlnirea n-a avut loc; înseamnă că întâlnirea n-a fost continuată, a fost avortată, nu a devenit comuniune cu Isus, nu a devenit familiaritate cu El,

³⁵ Mc 10,17-22.

prietenie; nu a devenit un drum cu El. Tristețea, aceea urâtă, aceea care ne sufocă inima, este dezamăgirea inimii noastre care întrezărește plinăta, satisfacția celei mai profunde dorințe a ei, și noi i-o smulgem (în sine, e o tristețe bună și asta, fiindcă e bună în esență, e adevărată în esență). E ca și cum am smulge un nou născut din brațele mamei sale: copilul își pierde dorința de a trăi, de a crește, de a înainta pe drumul vieții.

E ca și cum libertatea s-ar disocia de dorința inimii. Aceasta este adevărata dramă a tânărului bogat și a tuturor celor care, întâlnindu-l pe Cristos, nu îl urmează. Nu spun că întâlnindu-l pe Cristos nu devin imediat sfinți, ci că nu rămân prinși de El, chiar și cu toate păcatele lor, chiar și cu toate bogățiile de care nu reușesc să se desprindă. Dar cel puțin rămân atașați de El. E ca și cum libertatea s-ar disocia de dorința inimii. Inima întâlnește, dorește, vrea să îmbrățișeze ... dar libertatea, sau ceea ce ne gândim noi că este libertatea noastră, datorită unui calcul inconștient de sine, datorită unei frici provocate de niște închipuiri, de niște proiecții false, spune nu, împiedică îmbrățișarea. Atunci, această falsă libertate, prizonieră în ea însăși, târăște după sine inima-copil care era pe punctul de a-l îmbrățișa pe Isus, impunându-i cu autoritate, în mod despot, alte căi spre alte împliniri, care se vor revela a fi toate false, atât căile cât și împlinirile.

Păstori de viață

Cu mulți ani în urmă, în 20 februarie 1995, m-am aflat lângă patul de agonie al Episcopului Eugenio Corecco – preotul care, întâlnindu-l pe don Giussani pe vremea când era un tânăr profesor, a introdus Comuniona e Liberazione în Elveția – alături tocmai de don Giussani, care venise în ziua aceea să-l viziteze pentru cea din urmă dată.³⁶ Voia să revină, dar monseniorul Corecco a murit nouă zile mai târziu. Cum Episcopul, sedat datorită durerilor puternice, nu reușea să stea treaz, o oră întreagă am vorbit cu don Giussani despre viață, despre moarte, despre limită, despre caritate, despre toate. Poate că a fost ora, sau cu siguranță a fost ora cea mai intensă din viața mea, fiind în prezența acestor doi sfinți prieteni și părinți, în fața spectacolului comuniunii lor la hotarul dintre viață și moarte, dintre viața pământească și viața cea veșnică. Atunci când Episcopul Eugenio s-a scuzat datorită somnolenței sale spunând: «Scuzați-mă, azi mi-e chiar greu», don Giussani

³⁶ A. Moretti, *Eugenio Corecco: la grazia di una vita* [Eugenio Corecco: harul unei vieți, n. tr.], Cantagalli-Eupress FTL, Siena-Lugano 2020, pp. 295-296.

a spus: «Este experiența limitei. Dar limita e învinsă. Cristos a învins nimmic!». Și, în timp ce Corecco readormea, don Gius îmi spuse, uitându-se fix la prietenul nostru aflat la capătul vieții, că pentru el, pagina cea mai impresionantă din toată Biblia, era primul capitol al Cărții Înțelepciunii, și că îl impresiona mai ales sfârșitul, unde se spune că omul alege moartea, deși Dumnezeu alege viața pentru el: «Dumnezeu nu a făcut moartea / și nu se complăce de pieirea celor vii. / Căci el a creat toate ca să existe, / generațiile lumii sunt salutare: / nu este în ele venin al ruinerii / și nici stăpânirea locuinței morților pe pământ. / Căci dreptatea este nemuritoare. / Cei nelegiuți au chemat [moartea] cu mâinile lor prin cuvintele lor, / considerând-o prietenă, s-au consumat pentru ea / și au încheiat alianță cu ea, / pentru că sunt vrednici să fie de partea ei».³⁷

Pare a fi fotografia mării culturi dominante a lumii de azi, prietenă cu moartea, care dorește moartea ca și cum i-ar fi prietenă, ca și cum ar fi o împlinire a vieții. Este verdictul plin de amărăciune pe care-l exprimă Psalmul 48 despre cei care trăiesc pentru a câștiga lumea întreagă fără să asculte adevărata dorință a sufletului, a inimii: «moartea va fi păstorul lor».³⁸

I-am zis, atunci, lui don Giussani, că asta mă făcea să mă gândesc la o frază adresată de Isus Iudeilor, o frază plină de tristețe, ca atunci când a plâns peste Ierusalim: «Voi nu vreți să veniți la mine ca să aveți viață veșnică».³⁹

Și acolo, în privirea acestui bătrân părinte, fragilizat deja și el de boală, dar foarte plin de viață în inimă și spirit, am văzut și am înțeles ce anume este caritatea. Caritatea acelor doi bărbați pe care-i aveam în fața mea, și a tuturor acelor pe care, în viața mea, i-am putut recunoaște ca prieteni și păstori de viață, nu de moarte. Caritatea universală a tuturor Papilor care ne-au fost dați până la Francisc. Caritatea păstorilor care în fața fiecărui om, a întregii umanități, în fața culturii care urmează moartea, fiindcă e condusă de mercenari care nu dau doi bani pe oi, a păstorilor care nu se resemnează, nu cedează în fața lingușelilor morții, nu acceptă, cum spune Cartea Înțelepciunii, s-o aibă ca prietenă. Sunt păstori, sunt părinți, sunt mame care mai degrabă mor decât să renunțe la a fi păstori de viață, păstori care conduc la viață, care conduc la Cristos pentru ca toți să poată avea viață în El, și s-o aibă din plin. «Eu am venit ca să aibă viață și s-o aibă din belșug», spune Bunul Păstor în Ioan 10,10.

³⁷ Înț 1,13-16.

³⁸ Ps 49 (48),15.

³⁹ In 5,40.

În marea dramă a umanității

Aceasta e marea dramă a umanității în care suntem chemați și noi să decidem, noi, în primul rând, conștient, și noi și pentru ceilalți, ca niște nevrednici dar reali protagoniști ai unei iubiri pentru om, ai unei pasiuni pentru om, pasiune care este în întregime a lui Cristos. Drama cea mare este că Viața există, a venit, e aici, o putem întâlni, dar putem decide să nu mergem la ea, putem să nu decidem să mergem la ea, putem să n-o urmăm, să nu acceptăm propunerea pe care totuși inima o recunoaște fascinantă, ca unicul lucru de care are nevoie.

Atunci, alegerea vitală, pentru toți, oricare ar fi starea de viață sau forma vocațională, alegerea vitală este între a trăi cu Cristos sau fără El, între a trăi urmându-l pe Cristos sau a trăi îndepărtându-ne de El.

Această alegere vitală nu e alegerea unei „vocații deosebite”, cum se spune. Este *decizia fundamentală a creștinismului*, este alegerea ce i se cere fiecărui botezat, într-o mie de feluri, chiar într-un miliard de feluri, după câte feluri de bărbați și femei există. Pentru că este vorba de însuși Cristos, de ceea ce Cristos este în Sinea lui pentru noi. Este o decizie în fața ființei, în fața Ființei celei mai ființe care există, în fața lui «EU SUNT» care i s-a revelat lui Moise pe muntele Sinai, dar, cum spuneam, care a devenit prezență cotidiană în Cristos care vine să ne spună: «EU SUNT CU VOI în toate zilele vieții voastre [deci și azi, 30 aprilie 2022, aici sau acolo unde se află fiecare dintre voi], până la sfârșitul lumii!»⁴⁰ E impresionant că Evanghelia după Matei se termină așa, cu aceste cuvinte, pentru că înseamnă că Evanghelia nu se termină niciodată, continuă în fiecare zi, până la sfârșitul lumii!

Dar ceea ce este Isus în sinea lui, acel EU SUNT al lui Isus Cristos, devenind om, trăind ca om, murind pe cruce, înviind din morți, *e totul pentru noi*, e totul pentru a ne salva, e totul pentru a ni se dăruie nouă ca Cel de care avem absolută nevoie, ca Cel care răspunde la toată nevoia inimii noastre, a vieții noastre, a relațiilor noastre, a muncii noastre, a mâncării pe care o gătesc ca Marta, a nopții de pescuit inutil pe care, la fel ca Petru, am avut-o cu colegii mei ... Cristos ni se dăruiește ca fiind singurul care răspunde întregii nevoi a umanității noastre.

Întâlnirea cu Cristos oferă și propune asta, adică totul. Atunci, libertatea e pusă în situația de a-l alege pe Cristos, o alegere care nu se limitează la cuvintele sale, la doctrina sa, la exemplul său de urmat, la iubirea sa pentru săraci, la miracolele pe care le poate face, la tot ceea ce vreți voi. Alegerea lui Cristos înseamnă a-l alege pe El în totalitatea Persoanei sale, adică alegerea

⁴⁰ Mt 28,20.

Lui prezent, a Lui care cere să fie prezent în toată viața mea, care cere, adică, să fie primit.

«Iată, eu stau la ușă și bat! Dacă cineva ascultă glasul meu și-mi deschide ușa, voi intra la el și voi sta la masă cu el și el cu mine.»⁴¹

Dacă am fi conștienți de ce anume înseamnă asta, dacă am fi conștienți că aceste cuvinte ale lui Cristos din Apocalips nu sunt o iconiță frumoasă și pioasă, ci descrierea reală a raportului său cu noi, cu mine ... ar trebui să tremurăm la gândul că neglijăm atât de mult o astfel de ofertă, care este oferta a toate, a Tot, care stă la ușa mea, ca un cerșetor care vine să ne ceară ceva bani, când de fapt *vine să ne ceară să ne dea viața*, să dea împlinire inimii noastre și la tot ceea ce alcătuiește, țese, frământă existența mea, până la cel mai mic fir de păr de pe capul meu.

Slavă Domnului, suntem creați în timp, nu suntem îngeri care, datorită unei decizii greșite și orgolioase de o clipă, devin demoni pentru totdeauna. Și atunci, Domnul ne permite să facem și să refacem alegerea, ne permite să decidem și să redecidem continuu, să reinnoim continuu alegerea. El știe că dacă nu-i deschidem ușa, trăim fără sens, fără Viața vieții noastre, și la asta El nu se resemnează, revine mereu să ne caute, revine mereu ca să bată la ușă... Eu sunt sigur că tânărul bogat era sfântul Marcu însuși, care s-a convertit, care a revenit la Isus, pentru că Isus nu s-a resemnat să-l vadă plecând așa. De fapt, imediat după episodul tânărului bogat Isus fuge la Patimi, pentru că vrea să-l salveze pe el, așa cum vrea să salveze fiecare om.

Însă, cine rămâne, cine începe de bine de rău să-l urmeze, să vrea să rămână atașat de El la fiecare pas al vieții, crește! Crește în viață, crește în umanitatea sa, crește în tot ceea ce prezența lui Cristos face să fie diferit, mai frumos, mai bucuros, mai intens, mai matur, mai bun și mai umil, mai curajos, mai capabil de tandrețe, de pace, sau mai capabil de curajul de a afirma cu decizie adevărul, dreptatea, de a-l afirma pe El, până la a muri pentru El. Cine rămâne și-L urmează crește în acea sfințenie care este plinătatea de umanitate pe care prezența și iubirea lui Cristos o face posibilă tuturor, în orice stare de viață, în orice împrejurare. Nu există nimic omenesc pentru care Cristos să nu fi venit să ofere mântuire și împlinire. De asta avem nevoie numai de El.

Și ce mirare să vedem această creștere de umanitate adevărată printre noi. Ce uimire și mai mare să ne vedem pe noi înșine schimbați, schimbați tocmai în prietenia cu El, chiar dacă mizeria rămâne, și poate odată cu timpul și cu vârsta crește. Pentru că adevărul uman al sfântului e atât de adevărat, atât

⁴¹ Ap 3,20.

de bazat pe Cristos, încât nu e important pentru el să continue îndelung, și poate pentru totdeauna, să conviețuiască cu propriile fragilități, slăbiciuni și chiar păcate. Sfântul trăiește cu adevăr chiar și propriul păcat, se sfințește chiar și prin propriul păcat – poate spun o erezie; dar o spune și Papa! –, ca Petru care plânge cu amărăciune. Deoarece consistența sfințeniei creștine nu rezidă în noi, nu se află în om, nu se află în sfânt. Consistența sfințeniei constă în atașamentul față de un Altul, și totul provine de la El, totul *subzistă* în El, așa cum exprimă sfântul Paul în cântul primului capitol al epistolei sale către Coloseni.

«Toate au fost create prin el și pentru el. El este mai înainte de toate și toate subzistă în el. Și el este capul trupului, al Bisericii; el este începutul, primul născut dintre cei morți [Cristos, viața vieții!], ca să fie el cel dintâi în toate, pentru că în el i-a plăcut lui Dumnezeu să facă să locuiască toată plinătatea [întregului univers, dar mai ales a inimii mele, a inimii Martei, a inimii tuturor] și prin el să reconcilieze toate pentru sine [de la treburile împrăștiate ale Martei, la raportul cu sora ei, până la războiul din Ucraina, până la raportul dintre ruși și ucrainenii], făcând pace [cât de densă este semnificația aceluia termen azi!] prin sângele crucii sale, prin el, fie între cele de pe pământ, fie între cele din ceruri.»⁴²

Totul se reunește în urma lui Cristos

Dar acest rol cosmic, universal al lui Cristos, e ca și cum ar trebui să înceapă de la bucătăria Martei, de la barca lui Petru, de la banca receptorului de taxe a lui Matei, așa cum a început mai întâi de la casa Mariei din Nazaret, de la atelierul sfântului Iosif, de la staulul din Betlehem pentru păstori ... Toată această recompunere a universului începe în mod misterios, vrea să înceapă odată cu alegerea Sa, a Cuvântului lui Dumnezeu, din partea mea, a noastră, să înceapă prin întâlnirea cu fiecare dintre noi și cu condiția ca după întâlnire să urmeze abandonarea față de atractivitatea sa, ca la întâlnire să se reacționeze cu o abandonare față de atractivitatea sa care te face să decizi mereu din nou să rămâi cu Cristos, pas după pas, circumstanță după circumstanță, întâlnire după întâlnire, trădare după trădare, astfel încât toată viața devine o caravană de relații, de momente, de gesturi și experiențe care se reunesc în urma lui Cristos, care-l urmează pe Isus, pentru că-L urmează inima, pentru că inima a auzit chemarea fundamentală și suficientă pentru a justifica orice altă alegere, orice altă renunțare, orice posibil sacrificiu sau

⁴² Col 1,16-20.

îmbrățișare: «Marta, Marta, numai eu îți sunt necesar, numai eu dau împlinire infinită, eternă, dorinței inimii tale!».

Această urmare dilată eul. Sfântul Benedict vorbește despre această maturizare la începutul Regulii astfel încât călugării care o vor urma să înțeleagă că toată disciplina pe care aceasta o presupune, tot efortul de convertire pe care-l va pretinde, totul este în vederea unei creșteri a persoanei în capacitatea ei de a-i iubi cu libertate pe Dumnezeu și pe frați, și pentru a primi astfel dilatarea inimii pe care Cristos o promite și o oferă celor care-l urmează.

Scrie sfântul Benedict: «Avem, așadar, de întemeiat o școală a slujirii Domnului». Creează niște comunități în care să-i învețe pe oameni să-l slujească și, mai ales, să-l urmeze pe Domnul. «Nădăjduim ca prin aceasta să nu impunem nimic prea aspru sau prea împovărător. Dacă, însă, s-ar întâmpla să întâlnești ceva mai multă strictețe [ca și cu copiii ... uneori e nevoie de severitate dacă vrem să crească], după cum ar cere dreptatea, pentru îndreptarea patimilor ori pentru păstrarea dragostei, să nu părăsești cuprins de spaimă calea mântuirii [ca tânărul bogat], care nu poate fi decât strâmtă la început. Însă o dată ce înaintăm în viața călugărească și în credință [adică în urmarea lui Cristos], inima se lărgeste prin dulceața nespusă a iubirii și [ajungem să] alergăm pe calea poruncilor lui Dumnezeu.»⁴³ Cine rămâne, cine urmează, pas după pas, la un moment dat își dă seama că alergă, că are energia de a alerga, fiindcă are o inimă lărgită de blândețea nespusă a iubirii, a carității, pentru că se simte iubit.

Un eu umil și cert

Atunci când citim episodul învierii lui Lazăr, în capitolul 11 al sfântului Ioan – scenă care s-a desfășurat evident după cea povestită de Luca, poate la vreo doi ani după –, ceea ce impresionează este că regăsim o Marta, cu siguranță caracterizată de temperamentul ei dintotdeauna, dar cu un «eu» infinit mai matur, mai arzător și mai potolit decât într-o vreme.

«Când a venit Isus, a aflat că era deja de patru zile în mormânt. Betania era aproape de Ierusalim, cam la cincisprezece stadii. Și mulți iudei veniseră la Marta și Maria să le consoleze pentru fratele lor. Când a auzit că a venit Isus, Marta i-a ieșit în întâmpinare. Maria însă stătea în casă [nimic nu s-a schimbat, din punct de vedere psihologic au rămas aceleași: una lucrează și cealaltă stă]. Așadar, Marta i-a spus lui Isus: „Doamne, dacă ai fi fost aici, fratele meu nu ar fi murit! Însă și acum știu că tot ce vei cere de la Dum-

⁴³ RB Prolog 45-49.

nezeu, Dumnezeu îți va da”. Isus i-a spus: „Fratele tău va învia”. Marta i-a zis: „Știu că va învia la înviere, în ziua de pe urmă”. Isus i-a spus: „Eu sunt înviere și viața. Cel care crede în mine, chiar dacă moare, va trăi; și oricine trăiește și crede în mine nu va muri în veci. Crezi tu aceasta?”. Ea, răspunzând, a zis: „Da, Doamne; eu am crezut că tu ești Cristos, Fiul lui Dumnezeu, cel care vine în lume”. După ce a spus ea aceasta, s-a dus și a chemat-o pe sora ei, Maria, spunându-i în taină: „Învățătorul este aici și te cheamă”.⁴⁴

Ce contrast armonios între Marta din episodul lui Luca și cea din scena menționată mai sus! «Contrast», fiindcă e evident că această femeie a făcut un parcurs imens de urmare a lui Cristos, de convertire provocată de prima întâlnire. Dar «contrast armonios» pentru că e la fel de evident și că e aceeași femeie și că transformarea, convertirea eului ei, creșterea inimii ei nu a fost o săritură în afara umanității ei, ci un drum al umanității ei, al temperamentului ei, al raporturilor ei, inclusiv al defectelor ei.

Astfel încât, primele cuvinte pe care i le spune lui Isus sunt aproape un reproș, ca data trecută: «Doamne, dacă tu ai fi fost aici, fratele meu n-ar fi murit!». Dar e cu totul diferit. Fiindcă e un reproș blând, plin de cerere, plin de mărturisire a faptului că într-adevăr doar Isus îi era necesar lui Lazăr, doar Isus le era necesar lor. Și apoi, e ca și cum Marta s-ar corecta imediat, ca și cum ar traduce imediat reproșul voalat tocmai într-un act de credință care, fără nicio urmă de pretenție sau moft, cere și cerșește totul de la Cristos, cu o certitudine pe care înainte n-o avea: «Însă și acum știi că tot ce vei cere de la Dumnezeu, Dumnezeu îți va da». Ce forță are un «eu» care spune «Eu știu» nu pentru a afirma cu aroganță propria capacitate, știință, competență, ci a Altuia. Marta spune «eu» într-o totală încredințare în Cristos, și în plus e conștientă că inclusiv «eu»-l lui Isus este cu totul bazat pe încredințarea în Tatăl, și de aceea este un «eu» sigur, e un punct de certitudine și pentru ea, și pentru noi. Ce conștiință mare și matură are Marta despre sine și despre Cristos afirmând că prezența lui Isus este prezența Tatălui, că iubirea lui Isus este iubirea Tatălui, că ceea ce face Isus este ceea ce face Tatăl. Eul Martei, eul mărunț și amărât al Martei, mărturisește cu totală transparență *Eul lui Cristos*, modul în care Isus spunea «Eu», știindu-se total definit, etern definit, de raportul de iubire cu Tatăl în Spiritul Sfânt.

În fața unui «eu» atât de umil și de cert – asta e ceea ce ne fascinează la sfinți, dar și la numeroasele persoane printre noi: umilința și certitudinea, unite de iubirea pentru Cristos – în fața unui «eu» atât de umil și de cert Isus se simte liber să se reveleze complet, să-i manifeste Martei toată natura sa divină, forța sa divină. Măreția unui «eu» stabilit în credință, cu umilință

⁴⁴ In 11,17-28.

și încredere, rezidă în faptul că acesta îi permite Domnului să-și manifeste total propriul «EU SUNT», să arate ce anume înseamnă cu adevărat că doar El ne este necesar. Poziția Martei îi permite lui Cristos să se manifeste în toată măreția și tandrețea ființei sale.

Pas după pas la o credință totală

«Isus i-a spus: „Fratele tău va învia”. Marta i-a zis: „Știu că va învia la înviere, în ziua de pe urmă”. Isus i-a spus: „Eu sunt învierea și viața. Cel care crede în mine, chiar dacă moare, va trăi; și oricine trăiește și crede în mine nu va muri în veci. Crezi tu aceasta?”. Ea, răspunzând, a zis: „Da, Doamne; eu am crezut că tu ești Cristos, Fiul lui Dumnezeu, cel care vine în lume”.»⁴⁵

Isus o conduce pe Marta, pas după pas, la o credință totală. Îmi aduc aminte că „părintele” meu, monseniorul Corecco, spunea înainte să moară că el cerea un singur har: acela de a muri cu o credință totală. Isus o conduce pe Marta, pas după pas, la o credință totală. E ca o mamă care-i sugerează copilului o jumătate de cuvânt astfel încât acesta să învețe să-l completeze, să-și aducă aminte întreg cuvântul, ca să învețe să se exprime el însuși, nu ca un papagal, ci ca cineva care știe să-și exprime «eu»-l ca «eu», ca identitate, ca libertate care se afirmă. Dacă mama i-ar spune tot cuvântul, copilul ar repeta ca un papagal, în schimb îi spune jumătate de cuvânt astfel încât să se declanșeze în copil conștientizarea că el este cel care spune cuvântul, că el este cel care descoperă că se exprimă. Și urmând cu fidelitate, ca și cum se recită răspunsurile din catehism – «Știu că va învia la înviere, în ziua de pe urmă» [răspuns foarte corect, impecabil, dar Cristos o conduce mai departe, sau, mai bine: îi revelează că credința ei în El merge chiar dincolo de credința tradițională a Israelului] –; urmând cu fidelitate, ochi în ochi cu Isus, cu inima care tinde spre Isus, Marta primește revelarea a toate, a tot ceea ce a început să întâlnească în urmă cu doi ani acasă la ea, cu ocazia renumitei seri a izbucnirii: «Eu sunt învierea și viața. Cel care crede în mine, chiar dacă moare, va trăi; și oricine trăiește și crede în mine nu va muri în veci».

Să ne amintim cuvintele lui don Giussani: «Cristos, viața vieții, certitudine a destinului bun și companie pentru viața de zi cu zi, companie familiară și care în bine preschimbi: asta reprezintă eficiența Lui în viața mea».⁴⁶

«Eu sunt învierea și viața. Cel care crede în mine, chiar dacă moare, va trăi; și oricine trăiește și crede în mine nu va muri în veci.»

⁴⁵ In 11,23-27.

⁴⁶ Vezi aici nota 19, p. 23.

De asta, numai de asta avem nevoie, au toți nevoie. Acesta e singurul lucru necesar. Avem nevoie de o viață care să ne învie din moarte, din fiecare moarte, din fiecare chip pe care moartea și răul îl iau în viața personală, în familie, în comunitate, în lumea întreagă. Tot restul sunt miile de lucruri care ne preocupă și ne îngrijorează fără să fie necesare, pentru că nu răspund niciodată nevoii adevărate a inimii, a fiecărei inimi.

Nici chiar viața de pe acest pământ nu ne e cu adevărat necesară, pentru că ea este teatrul în care se percepe nevoia inimii, dar nu este ea cea care satisface această nevoie. Lazăr nu va fi satisfăcut de cei câțiva ani pe care-i va trăi după înviere. Nu avem nevoie să nu murim, sau să supraviețuim: avem nevoie, cum îi spune Isus Martei, să nu murim în veșnicie, adică avem nevoie de viața eternă, de acea viață pe care numai Cristos ne-o poate da, care numai Cristos este pentru noi. Acum Isus îl va învia pe Lazăr la viața lui Lazăr, dar Lazăr nu e creat, dorit și iubit de Dumnezeu numai pentru asta. Niciunul dintre noi nu e dorit și iubit de Tatăl numai ca să trăiască o viață mai mult sau mai puțin lungă. Suntem creați de El pentru El, de Dumnezeu pentru Dumnezeu, și inima nu află pace până nu se odihnește în comuniunea eternă a vieții care e Cristos, în Sânul Tatălui, în suflarea Spiritului Sfânt.

«Crezi tu?»

«Eu sunt învierea și viața. Cel care crede în mine, chiar dacă moare, va trăi; și oricine trăiește și crede în mine nu va muri în veci.»

Ce se poate adăuga la această mărturie totală a lui Cristos despre el însuși? Ce poate fi mai mult decât aceste cuvinte? Ce poate fi mai mult pentru noi mai mult decât revelarea completă a ontologiei lui Dumnezeu care ne este realizată de El prezent, care ne privește în ochi, care este prezent în carne și oase, față în față cu noi? Ce se poate adăuga la asta?

Ar părea că nu este nimic de adăugat. Și totuși, nu. Ceva lipsește acestei mărturii complete, acestei revelări totale, acestei teofanii definitive a lui Dumnezeu în fața omului. Isus însuși o face pe Marta să înțeleagă, și ne face pe noi să înțelegem: «Crezi tu aceasta?».

Nu ajută la nimic ca Dumnezeu să vină în lume și să se anunțe ca Viață a vieții noastre, ca viață eternă pe care nicio moarte n-o poate învinge, ca viață eternă aici și acum, nu doar în cea din urmă zi, ci acum, și doar pentru morții noștri, ci pentru noi care trăim, n-ajută la nimic toate astea, n-ajută la nimic Cristos însuși, moartea și învierea lui, *dacă eu nu cred*, dacă eu nu mă recunosc ca un «tu» credincios în fața lui Cristos care mă întâlnește așa, revelându-se așa.

Ce stimă are Dumnezeu pentru om, pentru libertatea noastră, dacă manifestarea a ceea ce este El în calitate de Dumnezeu se oprește cu umilință pe pragul inimii noastre, a conștiinței noastre, a rațiunii noastre, a voinței noastre, a inteligenței și a libertății noastre, și lasă să ajungă la noi, aproape ca un geamăt al unui cerșetor, cererea de a crede în El, cererea de a putea fi El însuși pentru noi, de a putea fi Dumnezeu, de a putea fi Învierea și Viața, de a putea fi Cel care ne creează și ne mântuiește, Cel care ne dă viața și o învie în viața cea veșnică!

«Crezi tu aceasta?» Nu e o examinare ca de Inchiziție această întrebare, ci Inima lui Dumnezeu cerșește inima omului, libertatea lui Dumnezeu cerșește libertatea omului, Ființa lui Dumnezeu cerșește ființa omului.

Dar este o cerere al cărei răspuns nu trebuie să-l căutăm în noi. Materia credinței, sediul încrederii, nu se află în noi: se află în însuși Domnul, este Domnul însuși. De aceea răspunsul, mai mult decât din memoria ei sau din raționamentul ei, Marta îl exprimă ca și cum ar transpune în cuvinte ceea ce vede, ceea ce are în fața ei, ceea ce Isus îi comunică despre sine privind-o în ochi cu iubire, cu dorința de a umple de sens viața ei, de a umple de Sine însuși viața ei: «Da, Doamne; eu am crezut că tu ești Cristos, Fiul lui Dumnezeu, cel care vine în lume!».

Marta devine ecoul a ceea ce vede, al experienței de Cristos pe care o trăiește în acea clipă. Isus i se manifestă, e o teofanie în fața ei, și ea îl vede, îl recunoaște, pentru că, pornind de la celebra seară a răbufnirii, Marta nu a încetat să verifice cuvintele pe care Isus i le-a spus, realitatea pe care i-a arătat-o, că El era singurul lucru necesar pe care-l dorește inima, care împlinește totul, care umple totul. Și acum Marta e matură, a crescut în această experiență a vieții, a crescut în experiența conform căreia cu adevărat Isus este Viața vieții ei.

Mai presus de toate, Marta mărturisește că această plinătate este prezență, este o Prezență «care vine în lume». Nu o prezență care stă acolo, imobilă, ca un idol păgân, ca o statuie. *Cristos este Prezența lui Dumnezeu care vine acolo unde e recunoscută, acolo unde e primită, unde e iubită.* Și Marta a făcut și face această experiență și de aceea are o inimă certă, plină de autoritate în certitudinea că dacă Cristos este Totul pentru noi, dacă El este Viața vieții noastre, toată munca libertății noastre constă în a corespunde libertății lui Dumnezeu de a veni în lume, de a se dăruia lumii, în carne și oase, pentru a umple lumea de Înviere și Viață a vieții omului, a fiecărui om, în orice situație sau împrejurare s-ar afla acesta, chiar dacă e mort de patru zile și se descompune ca Lazăr.

Marea verificare

Credința înseamnă a recunoaște asta, a trăi asta, cu recunoștință și speranță. Drept pentru care fiecare lovitură a existenței, chiar lovitură morții sau a păcatului, sau o lovitură plină de distrugere și de rău ca războiul din Ucraina, sau o lovitură de durere și suferință ca toate situațiile de încercare, de boală, de nedreptate, de mizerie care încontinuu ajung să ne atingă direct sau indirect, totul nu mai e nimic altceva decât repropunere, în fața libertății noastre, a cererii lui Cristos Înviere și Viață care cerșește credința noastră, da-ul nostru adresat Lui, Viața vieții, Viața lumii: «Crezi tu aceasta?», «Crezi tu că Eu sunt Învierea și Viața vieții tale?», a vieții tuturor?

Viața nu cere nimic altceva. Dumnezeu nu ne cere nimic altceva. Nu ne cere să gătim bine, să ajungem să punem pe masă cina la ora stabilită, sau să reușim să mutăm din loc inerția sorei noastre. Viața ne cere credință în Cristos. Viața, lumea întreagă, ne întreabă dacă este cu adevărat Cristos unicul lucru de care recunoaștem că avem nevoie, dacă Cristos este Învierea și Viața vieții noastre. Viața ne cere să fim spațiul acestei verificări în care credința îi permite prezenței lui Cristos să fie misterioasă și veșnică surprinzătoare Înviere și Viață a tuturor lucrurilor și a tuturor oamenilor. De câte mărturii ale acestui lucru suntem înconjurați! Cum scrie autorul Epistolei către Evrei: «Și noi, care avem un astfel de nor de martori care ne înconjoară, să îndepărtăm orice povară și păcatul care ne împresoară, să alergăm cu perseverență în lupta care ne stă înaintea, cu ochii ațintiți la Isus, începutul și desăvârșirea credinței».⁴⁷ Câți prieteni de-ai noștri alcătuiesc acest nor de martori, această multitudine de martori care ne fac să înțelegem, care ne spun că Cristos este cu adevărat Viața vieții, în moarte, în boală, în suferință, în tot.

Cine trăiește asta are autoritate. Marta, în această scenă a Evangheliei, este persoana plină de autoritate care, cu calm, pune totul în ordine și pe toți. O cu totul altă persoană decât femeia isterică din urmă cu ceva vreme! E plină de autoritate pentru că ordinea o făcuse mai ales în ea însăși, l-a lăsat pe Cristos să facă ordine în sinea ei. Când cineva stabilește un centru fix și stabil, și acceptă să verifice consistența, totul se aranjează în jurul acestuia. Viața se ordonează armonios și frumos, chiar și într-o grămadă de tulburări, când îl primim cu adevărat pe Cristos în noi, în viață, în toată viața, ca pe Unicul necesar, ca pe Singurul care răspunde la nevoia de sens și de viață a inimii noastre. Totul se reasează în jurul Lui, se reasează în raport cu El. Numai Isus știe locul potrivit al fiecăruia dintre noi și a tot ceea ce alcătu-

⁴⁷ Ev 12,1-2.

iește viața noastră, de la firul de păr până la soție, de la pantof la servicii, de la cafea la politică ... tot.

Sfântul Benedict, în Regula sa, ordonează totul, pune toată umanitatea călugărilor într-o ordine armonioasă care, din mănăstiri, a iradiat în cultura europeană și mondială. Dar toată această ordine armonioasă o lasă să se întâmple, o lasă să fie generată de un centru, un centru pe care nu-l poate împune, pe care fiecare călugăr e chemat să-l aleagă, să-l primească în mod liber, fiindcă e un centru afectiv, un centru în care libertatea mea corespunde unei iubiri care-i cere iubire, unei preferințe care cere preferință, unei priviri fixe spre mine care cere o privire fixă spre Cristos. Acest centru sfântul Benedict îl exprimă cerându-le călugărilor să «nu așeze nimic mai presus de dragostea lui Cristos».⁴⁸ În altă parte spune că obediința fără ezitare a călugărilor «le este proprie acelora care nu au nimic mai drag decât pe Cristos».⁴⁹ Și, în sfârșit, atunci când în penultimul capitol Benedict face un pic rezumatul a ceea ce este esențial în viața călugărilor, conchide cerând ca «să nu pună nimic mai presus de Cristos, care să ne conducă [iată urmarea] pe toți la viața de veci».⁵⁰

Toată viața crește și se ordonează în raport cu acest centru, în compararea continuă cu acest centru, readaptând mereu totul la preferința centrală a lui Cristos. Și așa Marta a crescut, persoana ei a devenit acel spectacol de armonie a umanului, a întregii sale umanități exuberante, pe care o demonstrează în episodul învierii lui Lazăr.

Oamenii ciudați care-l preferă pe Cristos

Atunci când don Giussani mărturisește că Cristos este viața vieții sale, o face având în adâncul lui o preocupare față de toți cei implicați în carisma sa, o preocupare pe care o exprimase deja de multe alte ori, mereu, de exemplu atunci când a insistat mult, pe vremea când eu eram la facultate, pe celebrul fragment (sper că încă e celebru!) din *Povestea Anticristului* a lui Soloviov:

«Împăratul se adresează creștinilor spunând: „Oameni ciudați [...] spuneți-mi voi înșivă, oh, creștini, abandonați de majoritatea fraților și căpeteniilor voastre: ce aveți voi mai drag în creștinism?». Atunci se ridică starețul Ioan și răspunse cu glas blând: „Mare Împărat! Ceea ce ne e nouă cel mai drag în creștinism e Cristos însuși. El însuși și tot ceea ce vine de la El,

⁴⁸ RB 4,21.

⁴⁹ RB 5,2.

⁵⁰ RB 72,11-12.

întrucât noi știm că în El locuiește cu trup toată plinătatea Divinității».⁵¹

Uneori mă întreb dacă noi, creștinii, toți: laici, preoți, călugări, consacrați, mai suntem percepuți de putere ca fiind niște «bărbați ciudați», «femei ciudate», dacă puterea actuală, ideologia actuală, ne simte ca niște ciudați, ca niște non-conformiști ai acesteia, ca niște oameni imposibil de asimilat de interesele și proiectele și planurile ei. Nu degeaba papa Francisc denunță adesea mondanitatea cu care trăim, cu care trăiesc chiar și cei care ar trebui să fie consacrați preferinței lui Cristos într-un mod dacă nu exemplar, cel puțin semnificativ, ca semn al unei vieți noi posibile pentru toți. Dar viața cea nouă, diferită, «ciudată» pentru lume, începe de la eu, de la inima care-l întâlnește cu adevărat pe Cristos și îl lasă să vestească și să arate în viața noastră că într-adevăr numai El este Unicul necesar, unicul de care avem nevoie, Unicul care-mi este cel mai drag, și deci, ceea ce avem mai drag, tocmai, mai prețios, adică ultimul lucru la care am renunța dacă ne-ar fi luat totul, chiar și viața. Martirii ne mărturisesc asta: că Cristos, pentru că e Viața vieții, e mai drag decât viața.

Este mărturia pe care ne-a dat-o monseniorul Corecco, părintele meu în credință, care și-a trăit anii de boală iradiind cu adevăr și bucurie pacea pe care o primea de la un verset din Psalmul 62, versetul 4, din Laudele de duminică sau din zilele de sărbătoare: «Harul tău e mai valoros decât viața».

Totul ne recheamă la asta, la această maturitate a eului în credința care-i permite Înviatului prezent să fie plinătatea inimii în toate împrejurările existenței. Cine pătrunde în urmarea lui Cristos verificând în toate că El este Învierea și Viața vieții, crește într-un raport nou cu toți și cu toate, un raport liber, fiindcă cine nu are nimic mai de preț decât pe Cristos este mai liber decât împăratul, domină totul mai mult decât împăratul lumii.

Dar există un aspect al acestei verificări pe care trebuie să-l aprofundăm în această după amiază: Marta, drumul acesta, nu l-a făcut de una singură. Singură nu l-ar fi făcut. Și nici noi.

Cântăm *Regina Caeli*.

⁵¹ Cfr. V. Soloviov, «Scurtă Povestire a Anticristului», în Id., *I tre dialoghi e Il Racconto dell'Anticristo [Cele trei dialoguri și Povestirea Anticristului, n. tr.]*, Marietti 1820, Genova 1996, p. 190.

Sâmbătă după-masa, 30 aprilie

La intrare și la ieșire:

Johann Sebastian Bach, Cantata "Christ lag in Todesbanden", BWV4

Karl Richter – Münchener Bach-Chor und Orchester (Archiv Produktion) Universal

■ A DOUA MEDITAȚIE

Mauro-Giuseppe Lepori

«Învățătorul e aici și te cheamă»

Bucurie și libertate

«„Eu sunt învierea și viața. Cel care crede în mine, chiar dacă moare, va trăi; și oricine trăiește și crede în mine nu va muri în veci. Crezi tu aceasta?». Ea, răspunzând, a zis: „Da, Doamne; eu am crezut că tu ești Cristos, Fiul lui Dumnezeu, cel care vine în lume”. După ce a spus ea aceasta, s-a dus și a chemat-o pe sora ei, Maria, spunându-i în taină: „Învățătorul este aici și te cheamă” .»⁵²

În dimineața aceasta am vorbit despre drumul pe care l-a parcurs Marta, verificând, după ... marea ei răbufnire, provocarea lui Isus, provocarea de a se afirma în fața ei ca fiind unica realitate de care ea avea nevoie. Marta a parcurs un drum, pentru că a verificat această judecată, dar mai ales această Prezență, în toate cotloanele vieții ei. A făcut o muncă asupra sa, trăind în ea cu acest anunț al lui Isus, și a descoperit tot mai mult că era adevărat, că era adevărat că Isus îi era infinit mai necesar decât toate exigențele și pretențiile de care viața și inima ei erau pline, și mai ales sclave. A experimentat o eliberare, o dilatare a inimii, o dilatare a sensului și a gustului vieții. Acum nimic n-o mai închidea în sinea ei, sau, dacă se întâmpla din nou, memoria acelei prezențe și a acelor cuvinte, și a experienței pe care o generase în ea, îi redeschidea inima și o elibera de neliniștea și lamentarea care încercau mereu s-o scufunde din nou. De asta era bucuroasă. Chiar și în fața dramei vieții, chiar și în durere, ca cea provocată de moartea fratelui ei, Lazăr, Marta simțea că este bucuroasă, adică liberă de închiderea în sinea ei care înainte o sufoca.

⁵² In 11,25-28.

A renege falsitatea eului

Nu fusese ușoară această muncă. Deoarece, cu temperamentul pe care-l avea, verificarea faptului că un Altul era tot ceea ce ea avea nevoie, renunțarea la a procura ea însăși, pentru sine și pentru ceilalți, ceea ce se gândea ea că ar avea ei nevoie, presupuse și presupunea mereu o renunțare la sine, o renegare a sinelui care, sincer, nu-i stătea în fire.

Logo-ul Fraternității, o lucrare a artistului brazilian Claudio Pastro – pe care am avut harul de a-l cunoaște la San Paolo cu câteva luni înainte de moartea sa, un artist plin de credință care a făcut din sanctuarul marian cel mai important din Brazilia, *Doamna Noastră de la Aparecida*, din punctul meu de vedere, una dintre cele mai mari minunății ale artei creștine contemporane –, îl reprezintă, după cum știți, pe sfântul Benedict.⁵³ În jurul figurii sale, Pastro a scris o jumătate de propoziție din Regula sfântului Benedict: «*Ut sequatur Christum* – să-l urmezi pe Cristos». Nu încăpea prima jumătate a acestui vers din capitolul 4 al Regulii, care, aparent, e negativ: «*Abnegare semetipsum sibi, ut sequatur Christum* – Să te lepezi de tine însuși și să-l urmezi pe Cristos».⁵⁴

Sfântul Benedict pare că ar vrea doar să strivească pe deplin eul, fiindcă nu spune doar să te lepezi «de tine», ci a se lepăda «*semetipsum sibi* – sine pe sine însuși». Evident, asta face parte dintr-o asceză monahală care, pe vremea lui Benedict, nu se temea de o mortificare de sine. Însă, atunci când vedem că deseori trăim ca sclavi ai unui «eu» alienat, plin de minciuni și ideologii, plin de mofturi determinate de o bunăstare nerușinată și uitucă față de sărăcia altora, a prea multor altora; când vedem cum suntem infectați de ceea ce papa Francisc numește «cultura deșeului și a indiferenței»;⁵⁵ când vedem cu cât individualism, cu câtă instinctivitate abordăm viața, comunitatea noastră, familia noastră, soția, soțul, copiii,

⁵³ Imaginea sfântului Benedict este surprinsă pe medalia concepută și realizată în 1980 de artistul brazilian Claudio Pastro (San Paolo, 1948-2016) pentru aniversarea nașterii Patronului Europei. În același an, Abatele de la Montecassino, Martino Matronola, conferea prima recunoaștere ecleziastică Fraternității Comunione e Liberazione. Sfântul Benedict are degetul mijlociu, arătătorul și policele Mâinii drepte ridicate pentru a indica cele trei Persoane ale Sfintei Treimi: o invitație la a fi, în viață, în comuniune. Cu mâna stângă arată inima unde se realizează ideea Regulii, viața evanghelică. Spiralele bijuteriilor și cercul medaliei sunt simboluri ale dinamicii divinului care se intrupează în om. *Ut sequatur Christum* («să-l urmezi pe Cristos»; RB 4,10) este scris pe margine, pentru a arăta parcursul omului. Vezi și: G. Feliciani, «Știrea istorică», în L. Giussani, *L'opera del movimento ...*, op. cit., p. 19.

⁵⁴ RB 4,10.

⁵⁵ Cfr. Francisc, *Omilia Sfintei Liturghii de deschidere a celei de-a XIV-a Adunări Generale Ordinare a Sinodului Episcopilor*, 4 octombrie 2015; Francisc, *Mesaj pentru celebrarea celei de-a LIV Zi Mondiale a Păcii*, 1 ianuarie 2021.

munca sau vocația noastră ... În sfârșit, poate nu ne-ar face rău și azi, dacă nu o mortificare a eului, care riscă să fie rău înțeleasă și rău trăită, cel puțin o muncă cu sinele nostru care să ne facă conștienți de faptul că a concepe eul ca totalitate a vieții – fiindcă aceasta este problema individualismului: conceperea eului ca Dumnezeu, idolul propriei vieți –, nu e o poziție care duce la fericire, care conduce viața la îmbrățișarea unui sens care o depășește. Bucuria, de fapt, și vedem asta la copii, este o experiență în care inima, ca să zicem așa, „explodează” în afara ei.

Iată, cred că Marta a făcut această muncă de renegare a unui eu plin de sine însuși, a unui eu aplecat asupra propriului sine și care pretindea ca toți să se aplece asupra sa. Dar nu a făcut această muncă și acest drum prin decizia și forța eului ei. Asta ar fi fost chiar și mai rău! Îmi imaginez că demonii sunt convinși că sunt ființele cele mai bune și mai altruiste din univers, numai pentru că fac totul ei înșiși și pentru ei înșiși. Nu, Marta a putut face această muncă pentru că s-a uitat la Cristos, s-a lăsat atrasă de El, chiar dacă la început El a contrazis-o și a contrariat-o. Dar o contrazisese tocmai punând degetul pe rana conceperii autonome a împlinirii propriei vieți, concepție în care era ferecată și care-o făcea să sufere, o sufoca, otrăvind astfel totul în ea și în jurul ei: relații, muncă, religiozitate, tot.

O provocare împărtășită

Dar, Marta n-a făcut acel drum de una singură, și în seara aceea, Isus n-o chemase numai pe ea, nu i se revelase doar ei. Marta a făcut un drum asupra propriului sine într-o companie, alături de persoane care au decis acest drum cu ea, făcând acel drum ele însele împreună cu ea.

Fiindcă în seara aceea, ceea ce s-a întâmplat, ceea ce Isus a zis și a revelat, nu a fost o simplă ciondăneală între Marta și El, și nici un moment de îndrumare spirituală între El și Marta. Schimbul lor de replici a devenit Evanghelie pentru că e o chestiune care ne privește pe toți, și care i-a atins și i-a implicat imediat pe toți cei prezenți în seara aceea acasă la Marta. Sunt sigur că în seara aceea, pentru toți trei frații a avut loc o întâlnire cu Cristos care a dat un sens nou conviețuirii lor. De fapt, și Lazăr și Maria, după corectarea pe care Isus i-a adresat-o Martei, au rămas în tăcere. Maria și Lazăr ar fi putut să se privească cu subînțeles să să-și schimbe zâmbete pline de ironie, pentru că Isus le dădea dreptate cu privire la veșnicile anxietăți și pretenții exasperante ale Martei. Chiar mai rău, ar fi putut spune în cor: «Ți-am zis noi! Vezi, și Isus a văzut că ne bagi pe toți în agitație cu anxietățile și pretențiile tale, cu toată mania ta de a dirija totul și pe toți!».

În schimb, și ei: liniște! Și ei ascultă și meditează la ei înșiși. Fiindcă ceea ce Isus i-a spus Martei – că El era singura realitate necesară, de care era nevoie – era un lucru mult prea mare, prea important: nu putea fi valabil doar pentru Marta! Fiecare dintre ei a meditat asupra sa, chiar și Maria care totuși fusese lăudată de Isus și s-ar fi putut simți în regulă. Lazăr și Maria s-or fi întreat cu siguranță: «Dar eu? Trăiesc într-adevăr întâlnirea cu Isus recunoscând că El este unicul răspuns necesar la nevoia mea de fericire, de pace, de fraternitate, de frumusețe și de realizare a vieții? Pentru mine, e adevărat sau nu că El e totul, partea mai bună? Că El e pacea mea, că totul în viața mea se ordonează și se așează în jurul Lui și în El?».

Mărturisesc că atunci când laicii zguduți de furtunile lumii ne spun nouă, călugărilor că am ales partea cea mai bună, cu un sentiment aproape de vină fiindcă n-au ales-o și ei, mă simt foarte provocat. Fiindcă am impresia că, pentru cei care sunt în mănăstire, deseori partea cea mai bună nu e o alegere atât de dramatică precum simt nevoia s-o facă cei care se află, ca să zicem așa, în plin naufragiu, de exemplu la servicii, în familie, în societate, în politică... Și în scena cu Marta și Maria, e ca și cum Mariei i-ar fi dat partea cea mai bună pe o farfurie de argint, prea ușor. Marta, în schimb, e chemată la o alegere dramatică și, după cum vom vedea, face cu adevărat alegerea, sacrificând cu adevărat falsă poziție a eului ei. De aceea am impresia că în seara aceea, și Maria a înțeles că trebuia să reinnoiască alegerea lui Cristos, trebuia s-o facă cu adevărat, urmând și ea provocarea lui Isus.

Să ne gândim la momentul în care Isus și apostolii, în seara aceea sau a doua zi, au plecat, iar Marta, Maria și Lazăr s-au trezit c-au rămas singuri, în casa tăcută, punând la loc și făcând curățenie după trecerea acelei duzini de bărbați galileeni, majoritatea țărani și pescari, prea puțin deprinși cu bunele maniere. Cu siguranță cei trei s-or fi uitat unul la altul, în tăcere, având înăuntrul lor un amestec de tristețe și pace senină, recunoscătoare, bucură. O tristețe bucură, pentru că era dornică de un bine experimentat cu recunoștință, dar care nu poate fi stăpânit niciodată până la capăt. Cei trei s-au privit cum nu se mai priviseră niciodată până atunci, cu o tandrețe cu care nu se mai priviseră niciodată până atunci. Se iubeau, e clar din fiecare scenă a Evangheliei în care apar cei trei frați, dar acea tandrețe înainte nu exista între ei. Le era clar, chiar și fără să-și spună – dar probabil că după și-or fi spus acest lucru – că între ei nu mai era ca înainte, că intraseră într-o fraternitate diferită, într-o familiaritate diferită, și că acea casă, atât de familiară lor, în care probabil că trăiseră de mici cu părinții lor, cu bunicii, în care crescuseră împreună..., casa aceea devenise un loc nou, un spațiu nou, ceva sacru, ca un templu, un spațiu în care să trăiască [viața] ca într-un templu. Și intuiau că noutatea între ei și noutatea casei lor se născuse tocmai în acea

clipă în care Isus i-a spus Martei, profitând de lamentarea ei – dar ar fi putut și ar fi știut să profite de orice altceva –, se născuse în clipa aceea în care Isus îi revelase Martei, și tuturor celor care ascultau, că fiecare inimă umană e făcută pentru El, Unicul necesar, ca unic răspuns la nevoia vieții, a întregii umanități care ne constituie.

Fiindcă întotdeauna asta se întâmplă în întâlnirea cu Cristos, dacă întâlnim cu adevărat. Isus o spune în o mie de feluri, ne face să experimentăm asta în o mie de feluri, dar e vorba întotdeauna de această experiență. Trei exemple din Evanghelie:

«Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și Eu vă voi da odihnă! Luați jugul Meu asupra voastră și învățați de la Mine, pentru că Eu sunt blând și cu inima smerită, și astfel veți găsi odihnă pentru viața voastră! Căci jugul Meu este bun, iar povara Mea este ușoară».⁵⁶

Sau atunci când «Isus a răspuns [Samaritencei] și i-a zis: „Oricui bea din apa aceasta îi va fi sete din nou, dar cine va bea din apa pe care i-o voi da eu nu va înseta niciodată și apa pe care i-o voi da eu va deveni în el izvor de apă care țâșnește spre viața veșnică”».⁵⁷

Sau, într-un alt fragment din Ioan: «În ultima zi, cea mare a sărbătorii, stând în picioare, Isus a strigat: „Dacă îi este sete cuiva, să vină la mine și să bea! Cel care crede în mine, după cum spune Scriptura, «râuri de apă vie vor curge din pieptul lui»”. Aceasta o spunea despre Spiritul pe care aveau să-l primească cei care cred în el [«Crezi tu aceasta?»]; căci încă nu venise Spiritul, pentru că Isus nu fusese încă glorificat».⁵⁸

Noutatea fraternității în Cristos

Faptul că cei trei frați au lucrat împreună asupra acestui eveniment, că au răspuns împreună la această noutate, că au făcut un parcurs împreună, n-o vedem doar din maturitatea pe care Marta o demonstrează atunci când Isus vine la mormântul lui Lazăr. O vedem inclusiv și mai ales din raportul ei nou cu Maria, sora ei. E suficient un detaliu pentru a înțelege că cele două surori au un raport nou, pentru că Marta, după întâlnirea și discuția cu Isus care i se revelează ca Înviere și Viață a vieții, merge s-o cheme pe sora ei într-un fel care denotă raportul nou care exista între ele, raportul nou care crește în cei care stau împreună verificând că Cristos este Unicul necesar inimii și vieții,

⁵⁶ Mt 11,28-30.

⁵⁷ In 4,13-14.

⁵⁸ In 7,37-39.

raportul nou al celor care stau împreună din cauza lui Isus Cristos, pentru că Cristos e totul. Îi spune: «Învățătorul e aici și te cheamă».⁵⁹

În aceste cuvinte se află toată noutatea pe care Cristos a adus-o în lume, care este o noutate a relațiilor, o fraternitate nouă, o prietenie care pentru lume e de neconceput, și mai ales imposibilă fără Cristos. Marta o cheamă pe Maria ca să-i spună că Isus o cheamă, îi transmite chemarea Domnului prezent. El este aici și te cheamă, te vrea, vra să te întâlnească. Deja, amândouă știu că Isus este Unicul necesar, Viața vieții. Sunt unite în această conștientizare, în această aflare a satisfacției totale a inimii în Cristos.

«Învățătorul»: pentru Marta acest titlu e plin de întreaga autoritate a lui Cristos, de *auctoritas* – care, din punct de vedere etimologic, înseamnă «a face să crească» –, adică de faptul că raportul cu El, ascultarea Lui, ne face să creștem, face ca viața să crească, dilată inima, introduce în adevăr totul, relațiile, munca, afecțiunile, fragilitățile umane, până la moarte, la durerea pentru moartea lui Lazăr și propria moarte. «Învățătorule» pentru Marta e deja Cel care este «Învierea și Viața», Cel care e prezent ca să te învie, să te facă să trăiești din plin. «Învățător», ar spune sfânta Maica Tereza de Calcutta, este Isus care este «*Viața – de trăit*», «*Iubirea – de iubit*»,⁶⁰ și multe alte calități și atitudini pe care suntem chemați să le asimilăm, să le absorbim din caracterul autoritar plin de har al prezenței sale, al iubirii sale pentru noi, al privirii sale spre noi.

Nu poate exista comuniune mai profundă și mai adevărată, nu poate exista fraternitate mai frumoasă și mai solidă decât în împărtășirea acestei credinței și a acestei dorințe, această credință care e dorință de El, dorință și îmbrățișare a Lui. Și nu poate exista dar reciproc mai mare, nu poate exista unitate mai indestructibilă, decât aceea de a ne rechema unii pe alții la prezența lui Isus care ne dorește pentru a aduce răspuns și satisfacție dorinței noastre fundamentale de viață. Marta și Maria sunt atât de tacit și profund unite în conștiința că prezența lui Isus este Viața vieții, pentru ele și pentru toți, inclusiv pentru cei morți precum Lazăr, încât atunci când ajung în fața Lui, în momente diferite, îi spun același lucru, îi exprimă aceeași conștiință, aceeași dorință a Vieții vieții care este El: «Doamne, dacă ai fi fost aici, frațele meu nu ar fi murit!».⁶¹

⁵⁹ In 11,28.

⁶⁰ «*Devenim cu toții o ramură adevărată și roditoare a viței lui Isus, acceptându-L în viețile noastre sub forma în care Lui îi place să vină; [...] ca Viață – de trăit; ca Iubire – de iubit*» (Maica Tereza, *Il cammino semplice* [Calea cea simplă, n. tr.], A. Mondadori, Milano 1995, p. 17).

⁶¹ In 11,21 și 32.

A împărtăși verificarea [posibilității] că El este totul

Subliniez toate acestea pentru că mi se pare că în aceste episoade, în aceste cuvinte, în aceste persoane ale Evangheliei, regăsim paradigma existențială a Bisericii, a companiei de oameni, a prieteniei și a fraternității în care fiecare dintre noi îi este dat și i se cere să meargă în cea mai adâncă profunzime a întâlnirii cu Cristos până la o desăvârșire de umanitate, o desăvârșire și maturitate a eului care schimbă lumea, care reînnoiește toate lucrurile prin răspunsul pe care-l dă evenimentului lui Cristos și mărturisindu-l. Nimic nu-l mărturisește pe Cristos și că el e Totul pentru om mai mult decât cineva care își joacă viața în verificarea acestei propuneri, care crește verificând această propunere pe care Cristos i-o face inimii, această propunere a lui Cristos care-i spune inimii: Eu sunt totul pentru tine și pentru toți!

Dar și mai mult decât asta, sau în mod indisolubil legat de asta, nimic nu-l mărturisește pe Cristos și totalitatea sa pentru om mai mult decât o *companie de persoane unite în această verificare*, în această experiență de a se simți chemați, de către Unicul necesar, să verifice că într-adevăr inima și viața nu au nevoie de nimic altceva decât de El. *Comuniunea creștină e tocmai o împărtășire a verificării (literalmente: a face să devină adevărat, real) [posibilității] că Cristos este Totul pentru inima omului.*

Nu putem fi uniți de nimic mai prețios, mai drag, mai preferabil. Și nimic n-ar trebui să ne facă mai responsabili de unitatea noastră în fața lumii întregi. Fiindcă motivul unității discipolilor este experiența că Cristos este Totul pentru inima fiecărui om, că Cristos este Viața vieții fiecărui om, și dacă fac această experiență, atât de surprinzătoare și gratuită, pe care nu o merit, devin imediat responsabil față de fiecare inimă omenească. Și dacă experimentez că fraternitatea pe care o trăiesc cu cei pe care Dumnezeu mi i-a pus alături face mai adevărată și reală verificarea faptului că Cristos este unica Realitate necesară omului, atunci aceeași unitate cu frații și surorile mele devine o responsabilitate universală, față de întreaga omenire. Cu alte cuvinte, dar ar trebui să aprofundăm acest lucru: dacă îi spun celui de lângă mine: «Învățătorul e aici și te cheamă», «Cristos, Învierea și Viața, e prezent și te cheamă», de fapt o spun tuturor, transmit prezența și chemarea lui Cristos lumii întregi. Nu pentru că sunt tare eu, sau pentru că aș fi cunoscut la nivel universal, sau pentru că persoana căreia îi comunic este importantă, ci datorită naturii lui Cristos, pentru ceea ce este Cristos chiar și atunci când stă jos, în bucătărie, la mine acasă, chiar și atunci când e prezent în comunitatea mea sau în familia mea dezlănată.

Ecumenismul trăiește așa e o responsabilitate universală a creștinilor, e ceea ce toți creștinii datorează lumii întregi. De fapt, cu cât cineva împărtășește

mai mult această experiență, cu atât mai mult verifică împreună că Cristos este cu adevărat Totul, că e Totul pentru toți, Totul în toți. Împărtășirea acestei experiențe, a acestei verificări, nu diminuează, ci accentuează Totalitatea lui Cristos pentru fiecare, pentru fiecare inimă.

«Oare nu ne ardea inima în noi când ne vorbea pe drum și ne explica Scripturile?»,⁶² își spun discipolii de la Emaus. Ce comuniune, atât de profundă și de tandră între acești doi discipoli de la Emaus în împărtășirea experienței că numai atunci când e Cristos prezent, când Învățătorul e prezent, inima fiecăruia arde de plenitudine! Nu experimentaseră niciodată până atunci o prietenie atât de înșensă între ei ca și de-a lungul drumului făcut cu Isus, și unii nu exclud ca cei doi să fi fost soț și soție, sau, oricum, doi discipoli între care exista o relație, cine știe, poate lucrau împreună, poate locuiau împreună, sau erau rude, prieteni. Dar înainte nu fuseseră atât de uniți; înainte, de fapt, între ei predomina lamentarea, dezamăgirea inclusiv cu privire la faptul că Cristos murise în modul acela josnic, fără să-și fi menținut promisiunea pe care ei i-o atribuiseră pentru ca el să le satisfacă așteptările, poate așteptări chiar toate bune, cum era eliberarea Israelului: «Noi sperăm că el este cel care trebuia să elibereze Israelul...».⁶³ Și ei, la fel ca Marta, care în seara aceea se aștepta de la Isus doar s-o bage-n priză pe sora ei ca s-o ajute, să-i dea un șut în fund ca să se ridice de pe scaun și să lucreze ...

Cât de puțin așteptăm de la Cristos când nu îi permitem să ne reveleze că El este totul pentru cea mai profundă dorință a noastră!

Misiunea fraternității

Marta, transmițându-i Mariei chemarea Învățătorului, prezintă, împărtășește cu sora ei o deschidere față de Cristos care-i permite să ne dea totul, totul în Sinea sa, toată Viața care El este pentru noi. Împărtășesc o credință și o speranță care nu pune limite dăruirii lui Cristos pentru lume. Numai trăind o comuniune așa putem fi cu adevărat misionari. Cristos a venit în întâmpinarea noastră, a venit să ne cheme, ca să salezeze lumea, fără limite. Nu a venit să elibereze doar Israelul, sau să facă ordine și disciplină numai în casa Martei. Și, cu toate astea, noi aproape întotdeauna punem aceste limite, operăm această reducere a evenimentului lui Cristos. Nu-l reducem atât de mult în sine, pentru că la nivel declarativ credem că Cristos este Fiul lui Dumnezeu, întrupat, mort și înviat pentru mântuirea lumii întregi. Îl re-

⁶² Lc 24,32.

⁶³ Lc 24,21.

ducem permițându-i atât de puțin acestui eveniment să ne schimbe viața, să ne umple viața. Am vrea să ne corespundă în măsura unei dorințe a noastre delimitate, care nu e nimic în comparație cu dorința de salvare fără limite pe care o are Cristos în inimă. O dorință pe care El o are și pentru mine! Cristos nu vrea să ne folosească ca să salveze lumea sărind peste nevoia noastră de mântuire. E fix invers: Cristos salvează lumea întregă prin mântuirea vieții mele, prin plenitudinea inimii mele, învierea vieții mele. «Eu sunt Învierea și Viața», dar nu numai a lui Lazăr: a ta, Marta! Și, pornind de la tine, a tuturor celor pe care-i vei întâlni, cum o vei întâlni peste puțin timp pe sora ta. «Eu sunt Învierea și Viața» în Persoană, în absolut, și deci pentru toți, a tuturor! Dacă viața mea ajunge să explodeze în tine, n-o vei putea trăi fără să îmbrățișezi lumea, fără o sfășiere interioară pentru salvarea universală, care este sfășierea mea, ceea ce m-a făcut să mor cu bucurie pe Cruce pentru voi!

Ce creștere umană extraordinară, cea a Martei și a Mariei, odată ce-au trecut de la competiție și pretenție reciprocă – atât de mult încât părea că inclusiv Isus ar fi fost un motiv de dispută și gelozie între ele –, la conștiința matură că împărtășirea valorii lui Cristos Îl face și mai prețios și prezent pentru fiecare dintre ele. Experiența că, împărtășindu-l pe Cristos, îl primesc și mai mult.

Acum Marta nu se mai plânge dacă Maria e în casă și stă jos când ar fi atâtea de făcut pentru a primi toți acei oameni care vin să le condoleze pentru moartea lui Lazăr, și nici nu se va plânge când Maria, în curând, va vărsa tot acel nard prețios pe picioarele lui Isus.⁶⁴ Marta e în pace cu gratuitatea contemplativă a surorii sale, așa cum e în pace cu rolul ei de femeie bună la toate, pentru că a înțeles, mai mult, experimentează că în fiecare lucru ele împărtășesc comoara cea mai prețioasă, care dă valoare infinită treburilor sale gospodărești, la fel cum dă valoare infinită contemplării inactive a Mariei. Nimic nu le îndepărtează de la a găsi în Cristos prezent plenitudinea inimii lor: tot restul e numai scena acestei experiențe.

Această verificare însă trebuie s-o facem cu privire la viața noastră de fraternitate, de comuniune și de prietenie, nu doar cu comunitatea noastră, ci și cu soțul sau cu soția și cu copiii, cu prietenii și colegii, și la fel cu dușmanii și rivalii. Ar trebui să ne întrebăm mereu: există spațiu în toate aceste situații pentru Cristos prezent care e Viața vieții, plenitudinea inimii și a întregii noastre umanități? Există un spațiu central pentru Cristos în viața noastră, în relațiile noastre, în întâlnirile noastre, chiar și întâlniri din timpul liber, sau în certurile și conflictele noastre? Există spațiu central pentru Cristos în crizele relațiilor noastre? Există spațiu central pentru Cristos realmente

⁶⁴ Cfr. In 12,1-11.

prezent inclusiv în crizele concepției noastre despre raporturi, despre sensul pentru care stăm împreună, despre drumul nostru împreună? Există spațiu central pentru Cristos, de exemplu, în conflictele noastre de interpretare a unei carisme, a unei misiuni sau vocații?

Mărturia Celui Înviaț, esență a oricărei prezențe misionare, chiar și între cei patru pereți ai unei mănăstiri sau ai case noastre, iradiază din recunoașterea, în toată lumea lucrurilor, că, cel puțin ca cerșire, Cristos, Învățătorul, Domnul, Învierul și Viața vieții, este aici și ne cheamă.

Monseniorul Montini, cel care urma să fie sfântul Paul al VI-lea, a scris la începutul ministerului său ca Arhiepiscop de Milano, o scrisoare pastorală pentru Postul Mare, cu titlul luat dintr-o frază a sfântului Ambrozie: «*Omnia nobis est Christus* – Totul este Cristos pentru noi». ⁶⁵ O scrisoare ce ar trebui reluată integral – îmi pare rău că nu avem acum timpul necesar –, pentru că afirmă cu claritate mereu foarte actuală că urgența pentru Biserică și pentru lume este aceea de a redeveni conștienți și de a retrăi experiența că numai Cristos ne este necesar. Mă impresionează să mă gândesc că această scrisoare a fost publicată de monseniorul Montini la câteva luni după ce don Giussani, în octombrie precedent, urcase celebrele scări ale Liceului Berchet pentru a începe, fără să știe, mișcarea căreia îi fusese destinat de către Spiritul Sfânt. Îmi imaginez cum or fi trebuit să răsună în inima lui don Giusuvintele arhiepiscopului său cu privire la necesitatea absolută de Cristos.

Montini, în scrisoarea respectivă, dă o definiție extraordinară a Paștelui, fiindcă ne face să înțelegem cum trebuie să ne implice: «Paștele [este] proclamarea necesității noastre de Cristos, viața noastră.» ⁶⁶

Adevărata prietenie

«Învățătorul e aici și te cheamă.» ⁶⁷

Trebuie să percepem toată intensitatea acestor cuvinte. Deoarece definesc substanța comuniunii creștine, a acelei prietenii, a acelei fraternități pe care numai evenimentul lui Cristos o face posibilă și care ne face pe toți acei «oameni ciudați» despre care vorbește împăratul lui Soloviev, pentru că nu au nimic mai drag decât Cristos. Așa cum pomeneam mai devreme, în această frază Marta pune tot, toată întâlnirea ei cu Cristos Învierul și Viața,

⁶⁵ Sfântul Ambrbozie, *De virginitate* 16,99.

⁶⁶ G. Battista Montini, *Omnia nobis est Christus*, Scrisoare pastorală către Arhidieceza de Milano, Postul Mare 1955.

⁶⁷ In 11,28.

și deci toată credința ei în El: «Da, Doamne, eu cred că tu ești Cristos, Fiul lui Dumnezeu, cel care vine în lume!».⁶⁸

Chemând-o pe sora ei în acest fel, Marta traduce într-un raport nou cu ea recunoașterea personală a lui Cristos. E foarte frumos să vedem corespondența dintre ceea ce de-abia spusese despre Isus: «Tu ești Cristos, Fiul lui Dumnezeu, cel care vine în lume» și ceea ce îi spune apoi surorii sale: «El e aici și te cheamă», adică a venit pentru tine. Cine îl recunoaște pe Cristos viu și prezent are un raport nou cu toate, și mai ales cu toți, începând de la relațiile care deja îi urzesc viața.

Este raportul nou pe care Andrei l-a mărturisit imediat fratelui său, Simon: «Unul dintre cei doi care îl auziseră pe Ioan și-l urmaseră [pe Isus] era Andrei, fratele lui Simon Petru. Acesta l-a găsit mai întâi pe fratele său, Simon, și i-a spus: „L-am găsit pe Mesia!” – care, tradus, înseamnă Cristos – și l-a adus la Isus. Privindu-l, Isus i-a zis: „Tu ești Simon, fiul lui Ioan; tu te vei numi «Chéfa» – care înseamnă Petru».⁶⁹

Ce anume se schimbă în relațiile uzuale și deseori uzate, șubrezite de timp, de rutină, de modul scontat în care ne raportăm unii față de ceilalți, chiar și mai ales față de persoanele de care suntem legați prin vocație: soțul și soția, copiii, confrății și surorile din comunitate...? Ce anume schimbă raporturile? Poate faptul că am devenit mai bun, mai puțin antipatic, mai generos, mai puțin plictisitor? Faptul că tac mai mult în loc să critic tot timpul? Dar deseori tocmai tăcând las să crească mucegaiul, dacă nu chiar ierburile otrăvitoare, între mine și ceilalți ... Nu! *Ceea ce schimbă raporturile mele este Prezența Celui care îmi umple inima.* Andrei a întâlnit pe Unul care răspunde la toată setea inimii lui, și, întâlnindu-l pe Petru, își dă seama că Cristos îl umple atât de mult, i-a devenit atât de drag, atât de prețios, încât umple și tot ceea ce lipsește sau e distrus între el și morocănosul de frate-său mai mare. Și reușește să i-l dea pe Cristos lui Simon Petru fiindcă este prezența lui Isus în el, în inima lui, care e deja atât de mare, atât de reală, încât Petru e absorbit cu toată inima și viața, astfel încât devine un altul, atât de mult el însuși încât devine alt om: «Tu ești Simon, fiul lui Ioan; te vei numi Chéfa». Nu-i că nu va mai fi Simon, fiul lui Ioan. Petru va rămâne el însuși, cu părțile lui bune și rele, chiar și după Rusalii. Dar e alt om pentru că pătrunde în viața lui, iese la iveală în viața lui identitatea eternă pe care el o are în fața lui Cristos, iese la iveală ceea ce e el pentru Cristos, din veșnicie și pentru veșnicie. Și dacă Cristos e prezent, ceea ce eu sunt pentru El *se întâmplă*, este mai mult eu însumi decât sunt eu însumi, mă definește mai mult

⁶⁸ In 11,27.

⁶⁹ In 1,40-42.

decât orice, mai mult decât mă definesc eu însumi. Dacă Cristos e prezent face să se întâmple ceea ce sunt pentru El în raportul cu mine. Dacă eu țin cont de el, dacă-i permit să mă facă să fiu ceea ce sunt pentru El.

«Învățătorul e aici și te cheamă». Cristos se transmite printre noi, ne-a fost transmis și se transmite printre noi, *prin ecoul chemării Sale care ia forma raporturilor noastre*, chiar și cele familiare și intime. Cristos e cel care o cheamă pe Maria, dar Marta e cea care devine, pentru Maria, transmiterea temporală, carnală, a chemării Celui Veșnic. Cristos e prezent, iar Marta îi spune Mariei: «E aici!». Cristos o cheamă pe Maria, și Marta îi spune Mariei: «Te cheamă!». Nu adaugă nimic, un face niciun comentariu, nu interpretează nimic. Doar, persona ei, corpul ei, vocea ei, privirea ei, tremurul ei un pic cu suflul la gură, transpirația de pe frunte, ochii scânteietori ... totul în ea devine transmitere a lui Cristos care o cheamă pe sora ei. Marta devine întruparea prezenței și chemării lui Cristos pentru sora ei, a carității lui Cristos, a carității lui Dumnezeu pentru fiecare om.

«Și cuvântul s-a făcut trup și a venit să locuiască printre noi.»⁷⁰

Experiența Fecioarei Maria, cea pe care a trăit-o imediat după Bunavestire mergând s-o vadă pe Elisabeta, devine experiența cotidiană a comuniunii ecleziale, a Bisericii. Asta e ceea ce observă cu mirare Elisabeta, mișcată și emoționată în propriul trup de femeie și mamă: «Iată, când a ajuns glasul salutului tău la urechile mele, a tresăltat de bucurie copilul în sânul meu!»⁷¹ E atât de reală prezența lui Cristos în mijlocul nostru, încât o experimentăm chiar și la nivel fizic.

Nu prozelitism, ci atracție

Dar transmiterea prezenței lui Isus printre noi nu e o transmitere mecanică. De ce? Pentru că e o transmitere între Cristos prezent și libertatea celui alt. Marta nu merge să-i spună surorii ei: «Du-te repede că-i aici Isus! Nu trebuie să ratezi ocazia!». Nu, nu-l propune pe Cristos ca pe un talisman care dacă nu-l atingi îți aduce ghinion. Îl propune pe Cristos ca pe Cel care în primul rând se propune libertății noastre, atrăgându-ne la El cu iubire umilă, cu iubirea lui însetată de iubirea noastră, însetat de inima noastră, însetat de setea inimii noastre. Și pe Samariteancă, și pe Zaheu, și pe Nicodim, și pe tâlharul cel bun, Cristos nu i-a convertit făcând prozelitism, cum ar spune în cor papa Francisc și papa Benedict, ci prin atracție, prin atragerea liber-

⁷⁰ In 1,14.

⁷¹ Lc 1,44.

tății noastre de către Cristos însuși. Cristos atrage libertatea; nu ne atrage linoșindu-ne cu alte lucruri, cu ceea ce ne-ar interesa, cu mofturile pe care le avem în noi, ci atrage libertatea. Drept pentru care e o atracție care îți propune niște pași, care respectă întrebările tale, ezitățile tale (petrece o noapte stând de vorbă cu Nicodim), până nu cedezi, nu în fața unei constrângeri, ci în fața unei iubiri infinite, a evidenței unei iubiri infinite. Să ne gândim la răbdarea celor care ne-au generat în credință, în experiența creștină, câtă răbdare așteptând ca libertatea noastră să crească, să spună da!

Marta merge la sora ei îmbibată prima dată ea de atracția lui Cristos. Dar vă imaginați frumusețea Domnului, atracția lui asupra inimii, în momentul în care îi spune acesteia, fixând-o cu privirea: «Eu sunt învierea și viața»!⁷² – imaginați-vă: e frumusețea absolută; toate icoanele încearcă să exprime asta –. Și i-o spune tocmai ca atractivă a lui Dumnezeu asupra omului, pentru că n-o spune doar așa, ca să se definească pe Sine, ci pentru a defini raportul cu noi, influența asupra noastră a acestei frumuseți absolute. De fapt, adaugă imediat: «Cel care crede în mine, chiar dacă moare, va trăi; și oricine trăiește și crede în mine nu va muri în veci»!⁷³ Ne oferă o viață care nu moare, care nu moare în veci! Și această viață e El. Ce anume ne-ar putea atrage mai mult? Ba mai mult: ce altceva ne-ar putea atrage dacă nu asta?!

Iată, mărturia, ca substanță a raporturilor adevărate, a prieteniei adevărate, a fraternității adevărate, ca substanță adică a comuniunii ecleziale, transmite asta libertății celuiilalt, propune asta de la libertatea mea atrasă de Cristos la libertatea celuiilalt atras, chemat, nu de mine, ci de Cristos. «Învățătorul e aici și te cheamă [El!].»

Dacă am avea această conștiință a raporturilor, această judecată asupra instinctivității noastre în relații, ce soare splendid ar fi comunitățile noastre, chiar și foarte mici, chiar și mărunte, chiar și dezlănate, în mijlocul unei lumi în care atracția și libertatea sunt slave una față de alta, și deci nu respiră, nu creează prietenie, nu dilată inima și viața. În lume atracția și libertatea sunt contopite, și deci nu se mișcă, nu schimbă viața.

Slavă Domnului, câte mărturii pozitive avem despre asta! Ce mirare că astfel de realități sunt diseminate în Biserică, în Fraternitate, în Mișcări, în Ordine. Așa Biserica trăiește și transformă lumea, așa Biserica devine sare și ferment în aluatul lumii. Nu atât pentru că ne-am iubi unii pe alții, ci *pentru că așa ne iubim*, într-un mod în care și îmbrățișarea dintre soț și soție conferă trup acestei chemări, exprimă comunicarea reciprocă, așa cum a fost pentru Marta și Maria, pentru Andrei și Petru, pentru Samariteancă și oamenii din

⁷² In 11,25.

⁷³ In 11,25-26.

orașul ei, a faptului că Cristos este prezent și te atrage la El, cheamă libertatea ta să meargă la El, ca să fie Înviere și Viață a vieții tale. Acest mod de a ne iubi face din Biserică sarea pământului, lumina lumii.

Nu există îmbrățișare, nu există prietenie, nu există fraternitate mai profundă și mai intimă decât aceasta. De ce? Pentru că înseamnă că ceea ce ne unește, ceea ce ne adună (chiar și între soț și soție), este, cum spune sfântul Augustin,⁷⁴ ceea ce e îmi este mai intim decât îmi sunt eu mie însumi, ceea ce îți e mai intim decât îți ești tu însuși, ceea ce ne e mai intim decât ne suntem noi înșine, decât intimitatea noastră: plenitudinea inimii e realizată și satisfăcută de Cristos, de Dumnezeu, de Dumnezeu în Cristos.

Această intensitate, această profunzime de relații, învinge moartea și separarea dintre noi pe care moartea pare s-o creeze. Fiindcă e prezența Celui Înviat, a Celui care ne învie, care e Viața vieții, e prezența Celui Înviat cea care cheamă și prin moarte, prin separare. Cel care atrage inima mea e același, e aceeași Prezență, care atrage persoana iubită la El în moarte, prin moarte. Cel care atrage inima mea la sine e același cu cel care atrage la viața eternă persoana pe care o iubesc. *Moartea este semnul misterios al definitivității vocației noastre, semnul definitiv că nu avem nevoie decât de El pentru a trăi.* Și dacă asta e ceea ce ne unește, dacă această realitate e cea care ne unește, care ne unește cu inima și nu cu capul, atunci, chiar și în durerea pe care condiția umană n-o poate evita, realitatea e faptul că ne regăsim și mai uniți, în Cristos, în Viață. În cel mai rău caz sunt eu cel care trebuie încă să fac un drum în acest sens, trebuie să fac încă drumul pe care l-a făcut Marta, spre Cristos și, deci, spre sora ei sau fratele ei, dar realitatea e că cel care stă mai mult în prezența lui Cristos îmi este mai prezent decât îmi sunt eu însumi, mai aproape de adevărul inimii mele decât sunt eu ...

Izvorul carismei

Această fraternitate care comunică chemarea lui Cristos prezent, plinătatea inimii, este misiunea *ad intra* și *ad extra* Bisericii, a fiecărei comunități, a fiecărei realități ecleziale. Este sarcina Bisericii să trăiască această fraternitate. Este, de asemeni, și substanța oricărei carisme. Dacă ne gândim bine, vedem că, în fond, fiecare carismă eclezială este o modalitate deosebită, o întrupare deosebită, a transmițerii către om a chemării lui Cristos la libertate, astfel încât cel care e atins de ea să se poată ridica, la fel ca Maria din Betania care

⁷⁴ «... interior intimo meo et superior summo meo» (sfântul Augustin, *Confesiuni*, III,6,11).

s-a ridicat din durerea ei mută, ca să ajungă la prezența Celui Înviat care umple de Viață viața noastră.

Fiecare carismă eclezială este o modalitate deosebit de adecvată pentru a merge și a le spune tuturor, cum i-a spus Marta Mariei, că Învățătorul e prezent și ne cheamă la El ca să răspundă la dorința noastră de viață veșnică. Fiecare carismă, pentru cine e implicat în ea, e purtătoarea farmecului acestei chemări, farmec deoarece corespunde la tot ceea ce dorește inima mea chiar și fără s-o știe. Carisma pe care Dumnezeu a ales-o pentru tine e aceea în care această chemare ajunge la tine cu mai multă frumusețe, concretețe și adevăr. E cea în care această chemare continuă să răsune în tine, mai ales dacă rămâi la metoda pe care fiecare carismă o implică pentru a face această chemare să fie o constantă rechemare la prezența lui Cristos și deci la plinitudinea inimii, la prezența lui Cristos și deci la Învierea și la Viața vieții tale.

Reînnoirea unei carisme e întotdeauna o revenire a atenției și a afecțiunii la această experiență izvorătoare. Izvorul unui mare fluviu nu e un moment din trecut, ci o origine constantă. A reveni la acest izvor nu presupune să te întorci înapoi sute sau mii de kilometri de-a lungul râului, ci să devii din nou conștient de faptul că apa curge acum, în prezentul vieții tale și al comunității, e întotdeauna alimentată de izvor, chiar dacă infiltrațiile de apă murdară și de deșeuri vor fi mereu posibile, pentru că suntem oameni, suntem păcătoși, și suntem mereu persecutați. Asta s-a întâmplat chiar de la prima comunitate creștină, prezența apei murdare și a deșeurilor în fluxul Bisericii. Dar apa, dacă curge, vine întotdeauna de la izvor, și suntem chemați și noi să „curgem” acum, în porțiunea de râu în care am intrat, cu această conștiință. Conștientizarea originii, a izvorului, menținută și reluată în cursul râului, în decursul râului, ne ajută și discernem ce anume nu vine de la izvor, sau ne ajută să acceptăm că există, slavă Domnului, afluenți care vin să întărească fluxul râului fără să tulbure apele. Așa „curge” Biserica prin cursul secolelor, și, la fel, fiecare familie carismatică ce se naște în ea, cum ar fi o Mișcare sau un Ordin străvechi cum e al meu.

Important e să nu pierdem conștientizarea faptului că fiecare nouă carismă este, în fond, întotdeauna un afluent care vine să susțină cursul marelui râu al Bisericii al cărui izvor, al cărui origine este coasta străpunsă a Răstignitului, suflarea Celui Înviat în locul ultimei cine, Rusaliile. Atunci când Biserica recunoaște că o carismă e a sa, o face recunoscând în pătrunderea ei în marele râu al Bisericii aceeași apă de izvor, aceeași «apă vie» a Originii Bisericii însăși. De aceea e important ca fiecare carismă să se lase întotdeauna verificată de Biserică în fidelitatea ei față de origine atât a carismei, cât și a Bisericii însăși; origine care la urma urmei este întotdeauna și doar Cristos Înviat, Viața vieții lumii.

Urmarea lui Ioan

De asta avem întotdeauna nevoie de carisma petrină, avem nevoie de Petru, să fim confirmați de el în credință și în fidelitatea față de origine, pentru că Originea este Cel Înviat și, în pofda tuturor ezitărilor sale, a tuturor mizeriilor sale umane, Petru, chiar de la începuturile Bisericii este martorul privilegiat al Învierii, al faptului că Cristos este viața, Învierea și viața omului, martorul că Cel Înviat este prezent și-l putem întâlni și urma. Este ca un strigăt care răsună în Biserica primitivă, în Biserica de la origini: «Domnul a înviat într-adevăr și s-a arătat lui Simon!»,⁷⁵ și Liturghia o repetă. Isus le-a apărut prima dată femeilor, le-a apărut discipolilor de la Emaus, le-a apărut tuturor discipolilor etc, dar e ca și cum garantul ultim al Învierii ar fi mai ales Petru; e ca și cum toate aparițiile Celui Înviat ar fi fost toate garantate, verificate, de apariția în fața lui Petru. Și toți cei care primeau o apariție a Celui Înviat, mergeau, fugeau să-i spună lui (Magdalena, femeile, cei doi discipoli de la Emaus, toți aleargă să-i spună lui Petru). Și azi continuă să fie la fel. Toată manifestarea și acțiunile lui Cristos și ale Spiritului Sfânt pe care Cel Înviat îl suflă asupra discipolilor, toate carismele (deoarece carismele sunt viața Celui Înviat în viața Bisericii, în viața lumii), totul e cert dacă Petru confirmă acest lucru prin experiența sa cu Cristos prezent și viu.

Scena renumită a da-ului lui Petru, în Ioan 21,15-19, este, în fond, investirea lui Petru în carisma sa pastorală, bazată pe tripla și umila declarație de iubire față de Cristos urmată de misiunea de a deveni păstor universal: «Paște mieluceii mei» – «Paște oile mele» – «Paște oile mele».⁷⁶ Dar toate acestea se întâmplă între Cristos Înviat și Petru, este lucrarea Celui Înviat, și în calitate de Înviat Isus îi cere lui Petru să-l urmeze: «Tu urmează-mă!»⁷⁷ Înainte de Înviere Isus a vestit primatul lui Petru, dar după Înviere Isus îl consacră pe Petru misiunii sale, adică îl face să devină acel lucru la care îl cheamă, îl face pentru noi, cum îl definea sfânta Ecaterina de Siena pe Papa, «blând Cristos pe pământ».⁷⁸ Prezența a Celui Înviat pe pământ, garanție pe pământ a prezenței Celui Înviat.

Ioan, care era probabil cel mai „carismatic” dintre apostoli, cel mai acut, cel mai mistic, cel mai profetic, cel mai înflăcărat în iubire și în prietenia cu Cristos, departe de a fi considerat toate acestea ca motiv de superioritate, a înțeles că în această alegere a Învățătorului a primatului lui Petru se afla calea

⁷⁵ Lc 24,34.

⁷⁶ Cfr. In 21,15-17.

⁷⁷ In 21,22.

⁷⁸ Sfânta Ecaterina de Siena, *Scrisoare către Grigore al XI-lea*, n. 185.

sigură pentru a trăi carismele sale urmându-l pe Cristos. Deja când au mers la mormânt în dimineața de Paști, deși alergase mai repede decât Petru, Ioan se oprește și așteaptă. De ce? Pentru că vrea să intre în mormânt urmându-l pe Petru, vrea să creadă din interiorul unei urmări, așa cum a învățat urmându-l pe Isus însuși. Și, la sfârșitul Evangheliei sale îl vedem că, în timp ce Isus se îndepărtează cu Petru căruia i-a cerut să-l urmeze, Ioan îl urmează. Adică îl urmează pe Petru care-l urmează pe Isus; *urmează urmarea lui Petru*.

«Întorcându-se, Petru l-a văzut venind din urmă pe discipolul pe care-l iubea Isus, care în timpul cinei se aplecase pe pieptul lui și îi spusese: „Doamne, cine este cel care te trădează?”. Așadar, văzându-l pe acesta, Petru i-a spus: „Doamne, dar acesta?”. Isus i-a zis: „Dacă vreau ca acesta să rămână până când voi veni, ce te privește? Tu urmează-mă!”»⁷⁹

E ca și cum Isus ar fi spus: «Nu te îngrijora pentru ce se va alege de el, de carisma lui. Am eu grijă să rămână carisma lui mereu prezentă în Biserică până la judecata de apoi! E suficient ca tu să vezi că te urmează pe tine care Mă urmezi. E suficient asta astfel încât carisma lui, și toată Biserica împreună cu ea, să fie rodnice, să aducă rod pentru gloria mea și pentru mântuirea lumii».

Dar ceea ce e important pentru fiecare dintre noi, e posibilitatea pe care atașamentul față de Petru i-a dat-o lui Ioan de a crede, de a fi statornic în credința în Cristos Înviat, de a răspunde ca Marta la întrebarea lui Isus, «Crezi tu aceasta?», nu atât prin niște cuvinte de credință, ci printr-o poziție a eului statornică în atașamentul față de Domnul. După ce a intrat în mormânt urmându-l pe Petru, Ioan «a văzut și a crezut».⁸⁰ A făcut experiența unui har de credință, experiența de a fi cuprins de evenimentul Învierii, de prezența Celui Înviat, și a înțeles că acest har era legat de faptul că-l urma pe Petru. Drept pentru care, de-atunci încoace, atât în aparițiile Celui Înviat, cum a fost apariția de lângă lacul Tiberiadelor, cât și în misiunea descrisă în *Faptele apostolilor*, îl vom vedea mereu pe Ioan urmându-l pe Petru, făcând împreună cu el experiența Celui Înviat și a faptului că Cristos este Viața vieții. Miracole, vestire, toate le face lipit de Petru. Și asta-i va permite, la rândul său, lui Ioan, cu carisma lui, să fertilizeze ministerul lui Petru, să-l ajute să-l recunoască pe Cel Înviat, ca atunci când îi spune: «E Domnul!»⁸¹ după pescuitul miraculos. Și aici *Petru ascultă de carisma lui Ioan*, fiindcă tocmai, îl ajută să-l recunoască pe Cel Înviat prezent, spre care, e primul care se aruncă în apă pentru ca toți ceilalți să poată, încă și pentru totdeauna, să-l urmeze spre Isus.

⁷⁹ In 21,20-22.

⁸⁰ In 20,8.

⁸¹ In 21,7.

Spun asta pentru că identificarea cu Evanghelia ne ajută să ne situăm viața, ceea ce se întâmplă, circumstanțele pe care le trăim, totul, în evenimentul lui Cristos Înviat. Și nu e un exercițiu de imaginație, un vis cu ochii deschiși, pentru că în Biserică, în sacramele, în Evanghelie, Cristos Înviat rămâne un eveniment prezent, și deci realmente posibil de întâlnit, în care putem realmente să ne asimilăm, cu care putem să ne identificăm, găsind astfel poziția justă a vieții. O poziție justă care, tocmai pentru că ne introduce în evenimentul lui Cristos pascal, e o poziție bucuroasă, certă, rodnică, plină de pace și de simpatie pentru umanitatea întreagă dornică de vestea că Cel Înviat e aici și îi cheamă pe toți la mântuire prin comuniunea cu El, Viața vieții și Îndurarea Tatălui.

Ceea ce învinge naufragiul

Ultimele scene din *Faptele Apostolilor*, redată în mod admirabil de sfântul Luca, povestesc călătoria sfântului Paul la Roma și sosirea acestuia în orașul etern, unde sfântul Paul urma să petreacă doi ani în arest la domiciliu, așteptând ca procesul său să fie prezentat tribunalului imperial. Ultima scenă pe care *Faptele Apostolilor* o prezintă despre el se rezumă la două versete: «Pavel a rămas doi ani întregi într-o casă pe care o luase cu chirie. Primea pe toți care veneau să-l vadă, propovăduia Împărăția lui Dumnezeu și învăța pe oameni, cu toată îndrăzneala și fără nicio piedică, cele privitoare la Domnul Ius Cristos».⁸²

Paul, deși e constrâns de niște limite, deși e în așteptarea judecării, persecutat de Iudei și pradă a ritmului lent al birocrăției romane – care în două mii de ani nu s-a schimbat prea mult! –, Paul e un om liber, liber să primească pe toți și să dea mărturie despre evenimentul lui Cristos care i-a copleșit existența. Paul e liber în fața fricii. Nu se poate mișca, dar nimic nu încătușează dorința lui de a transmite sensul vieții pe care l-a întâlnit, fiindcă e un sens al vieții care dă sens suferinței și morții. Toată libertatea lui Paul se află în inima lui, deoarece constă într-o credință, într-o speranță și într-o caritate, și e suficient da-ul unei inimi sărmane pentru a le avea, care nu pretinde să aibă nimic fără a fi primit de la Dumnezeu. Paul e liber pentru că nu are nevoie de altceva decât de Cristos, și Cristos este cu El, trăiește în El. A primit, ca să folosim cuvintele lui Montini, a primit în sinea lui Paștele tocmai ca «proclamare a necesității de Cristos, viața noastră».

⁸² Fapte 28,30-31.

Mă gândesc la mărturia multor bărbați și femei care, cu credința lor și cu atașamentul lor față de Cristos au învins, ca să zicem așa, naufragiul din interior, din interiorul valurilor care distrugau totul, au învins cu poziția inimii lor, cu consistența eului lor fondată pe Cristos.

Sfântul Paul, cu aceste scene, ne face să ne gândim la marii sfinți pe care-i cunoaștem, mă gândesc la cardinalul Vah Thuan și anii lui de închisoare, sau la Takashi Nagai, acest medic japonez, al cărui carte *Ciò che non muore mai* [Ceea ce nu moare niciodată, n. tr.] (pe lângă cartea *Pensieri dal Nyokodo* [Gânduri din Nyokodo, n. tr.], care cuprinde meditațiile minunate pe care le-a făcut în cocioaba lui după ce Nagasaki a fost distrusă de bombă) sper că va fi publicată în curând. Este autobiografia lui până la explozia bombei, fiindcă acolo se vede tocmai mărturia unui om al cărui viață este Cristos, doar Cristos. De aceea, chiar și când a pierdut totul, totul a fost distrus, iată că el, ca o plântuță care reînflorește, cu credința lui în Cristos începe o viață nouă care nu e doar pentru el, ci pentru toți.

Dar această scenă de stabilitate a apostolului Paul în casa lui de la Roma, e precedată, aproape imediat, de o experiență tragică, de o călătorie teribilă. Paul, călătorind de la Cezareea la Roma, naufragiase în marea Mediterană. Luca, era cu el și povestește apoi totul la persoana I plural, ne oferă o cronică demnă de cel mai bun reporter, și poate chiar mai bună decât a celor mai buni romaniceri de aventură.

Dar povestirea acestui naufragiu nu e doar o pagină de literatură și de documentare a artei navigației din perioada greco-romană. E o pagină din Sfânta Scriptură în care ne este vestită o privire de credință asupra istoriei și asupra tragediilor, astfel încât să putem să interpretăm și să trăim mai bine ceea ce trăim azi, în viața noastră și în contextul nostru, și să primim iluminări ca să ne orientăm cum să trăim fiecare circumstanță ca o oportunitate de creștere în ceea ce merită cu adevărat viața omului.

Paul, pe nava care la început merge în derivă și apoi naufragiază lângă insula Malta, deși era prizonier, domină toată situația și devine cumva *regizorul salvării tuturor*. Vă citesc această pagină, care va fi odihnitoare pentru efortul vostru de a mă asculta cu atenție, fiindcă e o poveste de aventuri, dar mai ales, fiindcă e foarte bogată și ne vorbește despre timpul prezent.

«Fiindcă eram bătuți foarte tare de furtună, a doua zi au început să arunce în mare încărcătura din corabie, și a treia zi, noi, cu mâinile noastre, am lepădat uneltele corabiei. Soarele și stelele nu s-au văzut mai multe zile, și furtuna era așa de puternică, încât la urmă pierdusem orice nădejde de scăpare. Oamenii nu mâncaseră de multă vreme. Atunci, Paul s-a sculat în mijlocul lor și a zis: „Oamenilor, trebuia să mă ascultați și să nu fi pornit cu

corabia din Creta, ca să fi scăpat de această primejdie și de această pagubă [aici face un pic pe Marta în situația dată!]. Acum, vă sfătuiesc să fiți cu voie bună, pentru că niciunul din voi nu va pieri și nu va fi altă pierdere decât a corabiei. Un înger al Dumnezeului al căruia sunt eu și căruia Îi slujesc mi s-a arătat azi-noapte și mi-a zis: 'Nu te teme, Paul, tu trebuie să stai înaintea Cezarului și iată că Dumnezeu ți-a dăruit pe toți cei ce merg cu corabia împreună cu tine.' De aceea, oamenilor, liniștiți-vă, căci am încredere în Dumnezeu că se va întâmpla așa cum mi s-a spus. Dar trebuie să dăm peste un ostrov." În noaptea a paisprezecea, pe când eram împinși încoace și încolo cu corabia pe Marea Adriatică, pe la miezul nopții, marinarii au bănuțit că se apropie de pământ. Au măsurat adâncimea apei și au găsit douăzeci de stânjeni; au mers puțin mai departe, au măsurat-o din nou și au găsit cincisprezece stânjeni. De teamă să nu se lovească de stânci, au aruncat patru ancore înspre cârma corabiei și doreau să se facă ziua. Dar, deoarece corăbierii căutau să fugă din corabie și slobozeau luntrea în mare, sub cuvânt că ar vrea să arunce ancorele înspre partea dinainte a corabiei, Paul a zis sutașului și ostașilor: „Dacă oamenii aceștia nu vor rămâne în corabie, nu puteți fi scăpați.” Atunci, ostașii au tăiat funiile luntrii și au lăsat-o să cadă. Înainte de ziua, Paul a rugat pe toți să mănânce și a zis: „Astăzi sunt paisprezece zile de când stați mereu de veghe și n-ați luat nimic de mâncare în gură. De aceea, vă rog să mâncați, căci lucrul acesta este pentru scăparea voastră și nu vi se va pierde niciun păr din cap.” După ce a spus aceste vorbe, a luat pâine, a mulțumit lui Dumnezeu înaintea tuturor, a frânt-o și a început să mănânce. Toți s-au îmbărbătat atunci și au luat și ei de au mâncat. În corabie eram de toți două sute șaptezeci și șase de suflete.»⁸³

Trebuie să medităm la această scenă gândindu-ne la naufragiile noastre, la naufragiile vremurilor noastre, de la pandemie la războiul din Ucraina cu toată zguduitura politică, economică, socială, psihologică, dar și religioasă, pe care o aduce în lume. Trebuie să medităm la această scenă gândindu-ne la naufragiile cele mai personale, sau familiale, sau comunitare în care suntem implicați sau care-i implică pe cei dragi nouă și pe prietenii noștri.

Nava cu care călătorea Paul este simbol al lumii, al societății, în care ne aflăm cu toții, în care călătorim cu toții pentru a merge spre destinul prevăzut pentru fiecare dintre noi. Și iată că Paul își dă seama, îi este revelat, că toți acești tovarăși de călătorie nu sunt indiferenți pentru destinul lui personal, pentru drumul vieții lui care-l urmează pe Cristos. Îi este revelat că Dumnezeu îi va salva pe toți odată cu el, că nu-l va salva pe el fără acest

⁸³ Fapte 27,18-37.

popor total necunoscător și inconștient de Cristos. Paul își dă seama că tocmai pentru a-i salva pe toți, Domnul a făcut să fie urmat de el, pe această navă în naufragiu. Și atunci Paul înțelege că trebuie să le comunice tuturor certitudinea lui, să le comunice tuturor că el este cert pentru că e atașat de Cristos, și că este sensibil la nevoia de viață, la foamea tovarășilor săi deoarece foamea lui este săturată de Cristos prezent, pentru că inima lui e săturată de unica Pâine de Viață de care avem cu adevărat nevoie.

Paul nu ține o mare predică pentru a-i converti pe toți acei naufragiați disperați de viață. Paul se agață el însuși de Prezența Celui care este toată consistența sa. Și e liniștit și bucuros, fără o fărâmbă de frică, pentru că-i este de-ajuns Isus, Cel Înviat care i s-a dat atât de mult încât a murit pentru el și pentru toți, devenind Trup și Sânge de mâncat și de băut, în mijlocul naufragiului, pentru a hrăni viața noastră cu Viața lui.

Dar trăind aceste lucruri, Paul își dă seama, cu o uimire cu care nu ne putem obișnui, că Cristos, săturându-l pe el, îi satură pe toți; că Cristos, salvându-l pe el, îi salvează pe toți; că *Cristos, Viața vieții sale* – și tocmai pentru că este Viața vieții sale –, *este Viața tuturor*.

Și nu mai există nici măcar un singur om pe pământ care să nu-i fie, pentru totdeauna, frate!

Ascultăm *Regina Coeli* cântat de Cor.

Duminică dimineața, 1 mai

La intrare și la ieșire:

Nikolaj Rimskij-Korsakov, Marele Paști Rus, op. 36

Ernest Ansermet – L'Orchestre de la Suisse Romande

“Spirto gentil” n. 29, (Decca) Universal

Angelus

Laude

■ ÎNTREBĂRI

Daive Prosperi: Am ajuns la final, la momentul final al acestui gest de Exerciții care – trebuie să spun – au fost cu adevărat ceva pentru care merită să fim recunoscători, pentru momentul pe care-l trăim și pentru întrebările pe care le aveam. Și de fapt, recunoștință este cuvântul care predomină în contribuțiile care au sosit prin mail aseară: recunoștință pentru mărturia părintelui Mauro, recunoștință pentru aceste Exerciții, recunoștință pentru că suntem încă împreună, pentru că încă există mișcarea. Acesta nu e un lucru scontat, toate astea există pentru că Dumnezeu vrea să continue să existe; dacă n-ar vrea, din toate astea n-ar mai rămâne nimic. Am ajuns aici (cum ne spuneam în prima seară) cu multe întrebări, cu multe îngrijorări – personale, comunitare – despre viața mișcării, despre situația pe care o trăim, despre lume, despre război, despre durere și suferință, dar ceea ce s-a întâmplat, ceea ce ni s-a împărtășit a umplut tot spațiul inimii noastre, strivind într-un colț restul, ba mai mult, aruncând o lumină nouă, neașteptată peste tot restul – cel puțin în ceea ce mă privește – aducând pace.

Aș vrea să reiau în acest sens un lucru pe care ni l-a spus ieri dimineață părintele Mauro: «„Eu sunt învierea și viața. Cel care crede în mine, chiar dacă moare, va trăi; și oricine trăiește și crede în mine nu va muri în veci”». De asta, numai de asta avem nevoie, au toți nevoie. Acesta e singurul lucru necesar. Avem nevoie de o viață care să ne învie din moarte, din fiecare moarte, din fiecare chip pe care moartea și răul îl iau în viața personală, în familie, în comunitate, în lumea întreagă. Tot restul sunt miile de lucruri care ne preocupă și ne îngrijorează fără să fie necesare, pentru că nu răspund niciodată nevoii adevărate a inimii, a fiecărei inimi».⁸⁴

⁸⁴ Vezi aici, p. 39.

Atunci, să ne întrebăm, așa cum m-am întrebat și eu: de ce s-a întâmplat? De ce s-a putut întâmpla? În ce anume constă această mărturie care ne-a fost dată?

Există o afirmație a lui Péguy care surprinde bine ideea: «Atunci când ucenicul nu face altceva decât să repete nu aceeași rezonanță, ci o copie amărâtă a gândirii învățătorului; când ucenicul nu e decât un ucenic, poate fi și cel mai bun dintre ucenici, nu va genera nimic. Un ucenic nu începe să creeze decât atunci când introduce el însuși o rezonanță nouă (adică în măsura în care nu este un ucenic). Asta nu înseamnă că nu trebuie să avem un învățător, dar unul trebuie să descindă din celălalt prin căile naturale ale filiației, nu prin căile scolastice ale discipolatului». ⁸⁵ În 1989 Giussani comenta acest fragment al lui Péguy cu aceste cuvinte: «Asta este nevoia companiei noastre, pentru ca ea să fie izvor de misiune în toată lumea: nu discipolat, nu repetitivitate, ci *filiație*. Introducerea unui ecou și a unei rezonanțe noi este specifică fiului care are natura tatălui. Are aceeași natură, dar este o realitate nouă. Astfel încât fiul poate face chiar mai bine decât tatăl și tatăl se poate uita fericit la fiul care a devenit mai mare decât el. Dar ceea ce face fiul e mai mare tocmai și numai în măsura în care realizează mai mult ceea ce a simțit tatăl. De aceea, datorită organizării vii a companiei noastre, nu există nimic mai contradictoriu decât, pe de o parte, afirmarea propriei opinii, a propriei măsuri, a propriului mod de a simți, și, pe de altă parte, repetitivitatea. Filiația e cea care generează: sângele unuia – al tatălui – trece în inima celuilalt – a fiului – și generează o capacitate de realizare diferită. Astfel se multiplică și se dilată marele Mister al prezenței Sale, astfel încât toți să-L vadă dându-i glorie lui Dumnezeu». ⁸⁶

Iată, eu cred că în aceste zile am putut trăi, am putut participa tocmai la această experiență: am experimentat ce anume înseamnă să fim fii. Pentru asta îți mulțumim.

Au venit foarte multe întrebări. Am ales câteva dintre cele mai recurente.

„Un singur lucru e cel care valorează”. Cu toate astea acest singur lucru rămâne încontinuu în umbră, e uitat, și deci, la urma urmei, puțin iubit, cunoscut, uneori chiar pus în dubiu. Cum să lășăm ca Prezența să devină familiară, prezentă, adevărată, alimentând astfel concret viața?»

«Dacă e suficient Cristos, tot restul ce e? Foamea, dorința, serviciul, politica, pasiunea, sentimentul, războiul: toate astea ce sunt?»

⁸⁵ Cfr. Ch. Péguy, *Cahiers* [Caiete, n. tr.], VIII, XI [3.2.1907].

⁸⁶ L. Giussani, *L'avvenimento cristiano* [Evenimentul creștin, n. tr.], Bur, Milano 2003, p. 50.

P. Mauro-Giuseppe Lepori: Cum devine familiară Prezența? Mi-a venit în minte nunta din Cana. Îl invitaseră la nuntă și pe Isus. Există cumva o invitație de a intra în viața noastră familiară, în familiaritatea vieții noastre, iar faptul că Isus vine – cu siguranță – este rodul libertății noastre care-l invită, dar e o gratuitate. Ei nu-și dădeau seama pe cine invitau invitându-l pe Isus la nuntă, dar dacă n-ar fi mers, vinul ar fi rămas terminat, apa ar fi rămas apă, viața de familie a acelui cuplu, viața noastră de familie, viața noastră de toate zilele ar rămâne ceea ce este: o realitate care se termină. Iată, e chiar important să ne dăm seama că Cristos se lasă invitat cu o fericire extremă (e mai ușor de invitat El decât abatele general!), pentru că e deja în spatele ușii. Noi Îl invităm, dar El e deja în spatele ușii vieții noastre și bate, e deja aici. E de-ajuns acel «da» al unei libertăți care-i spune: «Intră!» («Curaj, intră!»,⁸⁷ cum spunea cântecul de mai devreme), dar e un «Intră!» spus chiar lui Cristos, «Haide, intră!». E de-ajuns acel «da», pentru că dacă prezența Sa ar trebui să ne devină familiară într-un mod mai complicat de atât, decât spunându-i «Haide!», am trăda gratuitatea acestei Prezențe; în schimb este o gratuitate absolută.

«Dacă e suficient Cristos, tot restul ce e? Foamea, dorința, serviciul, politica, pasiunea, sentimentul, războiul: toate astea ce sunt?» Toate astea tânjesc după Cristos, adică toate astea sunt chipul concret al unui strigăt, al nevoii de El, al setei de El, al golului care se creează în viață dacă El nu este. De aceea eu, îmbrățișat de Cristos, nu reneg, nu spun că toate astea sunt nimic, ci afirm și mai mult că toate astea vor să fie, vor cu adevărat să fie pline de realitate. Dacă eu nu-l îmbrățișez pe Cristos, dacă nu-l las pe Cristos să intre în casa mea, casa mea rămâne goală ca o casă, nu mai are sens nimic: nici masa, nici scaunul, nimic. A recunoaște că totul tinde spre El face ca fiecare clipă a vieții noastre de zi cu zi să fie locul verificării prezenței Sale, a faptului că El este prezent.

Prosperi: «Tu spuneai că există unitate între discipoli pentru că Cristos este totul pentru inima omului. Câteodată în comunitate, dorința de unitate riscă să fie doar o teorie ca și cum ar fi ceva la care trebuie să ajungem și să construim cu propriile forțe și cu propriul efort, neglijând întâmplarea lui Cristos și deci trăind în mod călduț întâlnirea cu celălalt și experiența acestuia.»

Lepori: Chiar nu trebuie să renunțăm la faptul că unitatea noastră este lucrarea Cuiva, a unei Prezențe; nu e ceva – ca un pod – ce construim

⁸⁷ F. Ferrari («Zot»), «Avanti, forza».

între noi, nu e un pact între noi, ci e chiar generată de Cineva. Asta se regăsește cu totul în experiența Bisericii și, de asemenea, în experiența ecumenismului: exact faptul de a ne da seama din nou că unitatea noastră nu o construim noi, ci se întâmplă dacă recunoaștem că El este în mijlocul nostru, că El este aici.

Și asta e valabil pentru toate: prezența lui Cristos nu trebuie s-o construim noi, e ceva de recunoscut. Atunci când Maica Tereza spunea că trebuie recunoscut Cristos în cei săraci, n-o spunea în sensul în care trebuie ca cineva să facă un efort de voință ca să-și zică: «Zdrențarosul ăsta sau leprosul ăsta e Cristos», ci trebuie să recunoască că Cristos este în sărac, se manifestă în sărac, îi vine în întâmpinare prin sărac și prin fiecare frate și soră. Și asta creează o unitate cu toți și cu toate care e infinită, pentru că ceea ce recunosc în celălalt este Cel de care am cu adevărat nevoie. Sfântul Benedict spune: «Când sosește un pelerin, un sărac, trebuie să mergem în calea lui și să-l adorăm în el pe Cristos»,⁸⁸ adică să-l recunoaștem atât de prezent în celălalt, să recunoaștem că El vine, că El este acolo, că este o realitate ontologică. Și asta e ceea ce construiește totul, alcătuiește toată substanța carității, a comuniunii, adică a recunoaște că prezența lui Cristos este ontologică și că eu nu sunt chemat s-o generez ca un spirit, ci s-o recunosc prezentă, și, recunoscând-o, o manifest.

Prosperi: «Ai definit tăcerea ca fiind calea maestră cu care să abordăm dezordinea vieților noastre. Ce anume înseamnă pentru tine să faci silențiu în fiecare zi? Și cum noi, laicii, cufundați în lume până-n gât, putem să ne educăm la această practică, pentru a asculta și noi Misterul care vorbește?»

Lepori: A face silențiu înseamnă mai ales a recunoaște că tăcerea n-o facem noi, tăcerea o creează Cristos care ne vorbește. Cum există un singur Cuvânt pe care merită să-l ascultăm (cum spune *Imitația lui Cristos*: «Într-un cuvânt e totul și totul exprimă un singur cuvânt ...»⁸⁹), fac silențiu. Dacă eu știu că există un singur lucru pe care trebuie să-l ascult, sunt atent să-l ascult doar pe acela, și asta e tăcerea.

Cred că fiecare vocație, fiecare formă de viață trebuie să găsească, trebuie să trăiască forma ei de silențiu, forma ei de ascultare a lui Cristos, disciplina proprie – inclusiv – de ascultare a lui Cristos. Fiecare să se întrebe: «Ce anu-

⁸⁸ Cfr. RB 53,1-7.

⁸⁹ «*Ex uno Verbo omnia et unum loquuntur omnia, et hoc est Principium quod et loquitur nobis*» («De la un singur Cuvânt totul, și un singur Cuvânt strigă totul. Și acest Cuvânt este Începutul care vorbește înlăuntrul nostru.» *Imitația di Cristos*, Prima Carte, 3, 8).

me mă ajută să-l ascult pe Cristos mereu, care este acel gest, acel moment, acea disciplină prin care învăț să rămân mereu deschis sau să mă recuperez continuu din neatenția mea, din zgomotul meu, din flecărelele mele, din tot?». Ascultarea Lui, a Lui care este aici și-mi vorbește. «Eu, cel care vorbesc cu tine sunt Acela»⁹⁰ îi spune Isus Samaritencei. Monseniorul Filippo Santoro v-a vorbit despre cele zece minute pe zi de Școala de comunitate; poate tocmai acesta este «da»-ul față de cuvânt și față de tăcere care li se cere celor care trăiesc în lume, laicilor. Celor din *Memores* li se cere o oră de silențiu pe zi, călugărilor li se cere poate toată ziua în tăcere, dar e același lucru, e același identic lucru. Scopul nu e acela de a fi tăcuți, scopul este acela de a trăi ascultându-l pe Cristos. Eu acum aproape că nu mai trăiesc în mod stabil într-o mănăstire, cu toată liniștea pe care aceasta o presupune, cu toată disciplina de tăcere pe care o oferă mănăstirea, dar îmi dau seama că disciplina pe care am cultivat-o ca novice, ca tânăr călugăr, și apoi de-a lungul a douăzeci și șase de ani în mănăstirea mea, mă însoțește înăuntru, drept pentru care-l ascult pe Cristos chiar și în mijlocul zgomotului, chiar în timpul călătoriilor, în aeroporturi, pentru că e o nevoie a mea. Cine ascultă și numai un cuvânt al lui Cristos, care cu adevărat vine de la El, nu poate să nu trăiască cu nostalgia de a-L reauzi vorbind. «Eu n-aș mai putea trăi dacă nu l-aș mai auzi vorbind.»⁹¹ Asta creează silențiu, și avem nevoie de asta! Nu avem nevoie de silențiu, avem nevoie ca Cristos să ne vorbească!

Prosperi: «Marta a parcurs un drum de conștientizare, a lucrat cu sine, ceea ce a dus la dilatarea umanității ei în certitudinea lui Cristos ca răspuns la nevoia ei. Din ce pași e alcătuit acest parcurs, care este această muncă? Dacă dilatarea propriei umanități are loc în timp, din ce anume pot înțelege că sunt pe direcția bună și că nu mă urmez, în fond, tot pe mine însumi?»

«În lecțiile tale ai subliniat caracterul decisiv al verificării pe care Marta, Maria și Lazăr o fac cu privire la întâlnirea și cuvintele lui Isus. Poți explica mai bine termenii acestei verificări? În ce anume constă?»

Lepori: Aș spune că pentru a face drumul Martei ar fi suficient să ne întrebăm: «Ce anume fac cu nemulțumirea pe care o simt? Ce anume fac cu nemulțumirea pe care o simt în tot ceea ce fac, chiar și în ceea ce fac așteptându-mă la o satisfacție, care poate chiar durează, dar care întotdeauna

⁹⁰ In 4,26.

⁹¹ Cfr. J.A. Möhler, *L'unità nella Chiesa, cioè il principio del cattolicesimo nello spirito dei Padri della Chiesa dei primi tre secoli* [Unitatea în Biserică, adică principiul catolicismului în spiritul Părinților Bisericii primelor trei secole, n. tr.], Città Nuova Editrice, Roma 1969, p. 71.

– întotdeauna! – arată că nu este ... „nu pentru asta, nu pentru asta!” striga Rebor. ⁹² Ce facem cu nemulțumirea de zi cu zi pe care o simțim în toate, în toate relațiile, în tot ceea ce facem? O târâm într-o veșnică lamentare care ne domină viața, sau o transformăm în cerere, o transformăm în loc de tăcere în care verific că Altcineva îmi umple viața, că am nevoie să se întâmple ceva altceva?». Iată, nemulțumirea devine maestră dacă ne face să cerem, adică dacă viața se umple de cerere. Eu îmi imaginez că Marta, începând din ziua aceea, de fiecare dată când o recuprindea nemulțumirea pentru ceea ce era ea sau pentru ceea ce erau ceilalți sau pentru ceea ce era situația ei de viață, era ca și cum s-ar fi oprit dintr-o dată spunându-și: «Dar nu, acum am văzut că să mă plâng nu înseamnă că folosesc în mod util nemulțumirea mea». Numi corespunde să mă plâng, nu face decât să târâie nemulțumirea, fiindcă noi nu suntem creați pentru nemulțumire, suntem făcuți pentru fericire. Atunci imediat, în mod cert în ea se reîntâmplă această cerere, care era o cerere de Cristos: «Doamne, Tu ești aici, cheamă-mă, adică spune-mi din nou acele cuvinte, demonstrează-mi din nou că doar Tu îmi ești necesar!». Și atunci nemulțumirea devine un drum, adică limita structurală a vieții noastre devine scară, treptele ascezei noastre. Cum spune sfântul Benedict: scara umilinței se construiește pe treptele umanității noastre, drept pentru care cineva urcă spre Dumnezeu chiar pe treptele propriei umanități mereu insuficiente sieși, slavă Domnului.

«În lecțiile tale ai subliniat caracterul decisiv al verificării pe care Marta, Maria și Lazăr o fac cu privire la întâlnirea și cuvintele lui Isus. Poți explica mai bine termenii acestei verificări?» Comunitatea mă ajută, devine un loc de verificare dacă-mi repetă încontinuu fraza pe care Marta i-o spune Mariei: «Învățătorul e aici și te cheamă». Noi avem nevoie de comunitate în mod obiectiv, ca loc în care există mereu cineva care ne recheamă la asta; există mereu cineva care – atunci când eu trăiesc o lamentare, când eu sunt pierdut, irosec viața – mă face să-mi aduc aminte că, în schimb, ceea ce dorește inima mea e cu adevărat prezent. Și comunitatea e tocmai semnul că această Prezență e ontologică fiindcă e ceva diferit de mine, îmi aduce aminte că nu sunt eu cel care creează ceea ce îmi este necesar, pe Cristos care îmi e necesar, dar îmi este dat în cadrul unui semn obiectiv, de carne. Isus a decis astfel tocmai ca să ne dea semnul obiectiv al prezenței Sale reale. Iar dacă eu trăiesc astfel comunitatea și raportul cu ceilalți, raportul însuși devine verificare a faptului că Cristos umple inima.

⁹² C. Rebor, «Saci de pământ pentru ochi», în Id., *Le Poesie [Poezii, n. tr.]*, Garzanti, Milano 1988, pp. 141ss.

Prosperi: Poate că asta răspunde deja la întrebarea următoare: «Ce anume înseamnă că comuniunea este împărtășire a verificării?». Printre altele – dacă-mi pot permite –, ceea ce spuneai mai devreme, că limita este o treaptă spre Dumnezeu, ne-a spus-o de mult ori și don Giussani; și asta demonstrează că istoria noastră face parte dintr-o mare istorie.

Lepori: Pe mine mă impresionează că atunci când Isus i-a zis Martei «Sora ta a ales partea mai bună», nu i-a spus-o ca și cum ar fi zis «Uite cu cât e mai grozavă sora ta decât tine», ci i-a zis-o ca să creeze o companie cu sora ei în jurul părții mai bune, cumva ca un mod de a sta cu sora ei, ca un raport care să verifice asta între ele, adică a creat între ele o adevărată fraternitate, o adevărată comunitate, le-a făcut să devină fraternitate creștină, loc în care faptul că sora mea a ales mai mult decât mine, mai bine decât mine, adică ceea ce îmi este cel mai necesar mie, asta e ceea ce mă face să trăiesc o adevărată fraternitate și face ca raportul cu sora mea să nu fie un loc de competiție, ci tocmai împărtășirea lui Cristos, împărtășirea verificării faptului că numai El răspunde la setea inimii. Și faptul că sora mea este cu un pas înaintea mea în această verificare e un dar pentru viața mea, adică mă face și pe mine să avansez. Și tocmai asta e marea frumusețe a comuniunii creștine, la fel ca în prima comunitate creștină: în care într-adevăr aveau totul la comun. Dar important nu e să ai în comun banii (și asta), dar mai ales să-l ai în comun pe Cristos, Cristos ca fiind cel care e mai important decât banii, de aceea nu era o problemă pentru primii creștini să împărtășească banii din moment ce aveau în comun unicul lucru de care are nevoie inima.

Prosperi: Scuză-mă, Mauro, dacă te rog să aprofundezi acest lucru, pentru că poate în această întrebare se regăsește și solicitarea de ajutor pentru a înțelege cum să ne lăsăm puși în discuție, sub semnul întrebării, așa cum a făcut Marta. Pentru că – așa cum spuneai tu acum – în momentul în care Marta recunoaște că acele cuvinte adresate de Isus îi sugerează să-și privească sora pentru un aspect care o poate face pe ea să crească, și ea primește această sugestie – cum spuneai tu ieri – deși poate la început primește cu greutate, poate s-o fi chiar și supărat, dar apoi ..., uneori ne e greu să ne lăsăm puși în discuție, adică suntem prinși de imaginea pe care-o avem despre cum ar trebui să fie lucrurile.

Lepori: Da, poate tocmai pentru că avem această moștenire a păcatului original, adică ne gândim că ceea ce ne e cel mai drag e ceva ce trebuie să smulg «pentru mine», ce trebuie să privatizez, și dacă nu dețin acel lucru eu singur, de fapt nu-l am cu adevărat. În schimb cu Cristos se întâmplă

fix invers, adică: cu cât Îl am mai mult cu celălalt, cu cât Îl împărtășesc mai mult, cu atât Îl am mai mult pentru ceea ce e, pentru realitatea care este. Și de asta unitatea dintre noi și apartenența și posesia lui Cristos sunt unite, sunt același lucru. De aceea, poate că cineva înțelege și că dacă el face un sacrificiu pentru ca celălalt să poată merge în propriul ritm, pentru a respecta drumul celuiilalt, avansează mai mult și el. Sfântul Benedict spune: în comunitate trebuie să ținem ritmul unui parcurs pentru care cel care e mai puternic să nu fie mortificat în elanul său, dar și cel care e mai slab să nu fie descurajat și să nu rămână în urmă. Există cumva un sacrificiu reciproc. De ce? Pentru că știm că ne unește un unic lucru și deci greutatea pe care-o duc de a recunoaște, chiar și de a mă adapta la ritmul celorlalți, e o greutate pe care trebuie s-o duc pentru a adera la Cristos, nu pentru a fi bun sau pentru a fi răbdător, ci tocmai pentru că Cristos e în mijlocul nostru. Nu știu dacă mă explic.

Prosperi: Foarte bine! Mulțumesc.

«Am vrea să înțelegem mai bine afirmația că sfântul trăiește cu adevăr chiar și propriul păcat. În viața cotidiană păcatul adesea ne strivește și ne deprimă. Ce anume înseamnă să-l trăim cu adevăr?»

Lepori. Adevărul păcatului, a faptului de a fi păcătoși, e privirea pină de îndurare a lui Isus. Și asta ne revelează adevărul păcatului. Nu este păcatul în sine cel care e adevărat. Problema e că în fața păcatului noi ne retragem ca să măsurăm păcatul, gravitatea lui, efectul lui asupra noastră etc, dar nu-i permitem privirii lui Cristos să ne spună adevărul păcatului, care poate e chiar mai grav, e un adevăr poate chiar mai dureros decât ceea ce măsoară eu, de exemplu anumite păcate sunt mai grave decât cele care pe mine mă deranjează mai mult. În schimb adevărul păcatului e tocmai privirea lui Cristos, adică îndurarea. Și asta e ceea ce înțeleg sfinții: sunt niște păcătoși care i-au permis privirii lui Cristos să le reveleze adevărul păcatului, al fiecărui păcat, drept pentru care ei înșiși vedeau inclusiv mai multe umbre în sinea lor, mult mai multă mizerie în sinea lor decât în ceilalți, și cu toate astea o vedeau fără s-o desprindă de iertare și deci de sfințenie, pentru că ajungem sfinți datorită harului, pentru că Dumnezeu ne mântuiește complet. Un sfânt e omul răscumpărat cu totul, care se lasă mântuit cu totul, deci e omul umil, omul care chiar și cu propriul păcat nu are o relație orgolioasă («Am greșit!», «Am căzut tare jos!», «Unde mi-e onoarea? Imaginea mea?»). Nu, păcatul înseamnă: «Am greșit, l-am abandonat pe Tatăl!» și Cristos ne spune: «Hai înapoi!». Privirea de îndurare a lui Cristos spune: «Hai înapoi pentru că Tatăl te îmbrățișează și, în îmbrățișare, păcatul tău devine sfințe-

nie». Este cântecul din *Exultet*: «O, preafelicită vină, care a meritat să aibă un Mântuitor atât de mare!».⁹³ Mântuirea lui Cristos este un eveniment atât de incredibil, încât e fericită acea vină care-mi permite să trăiesc îmbrățișarea îndurării lui Dumnezeu, să fac experiența îmbrățișării pe care îngerii nu o trăiesc. Un înger nu face experiență de îndurare; e incredibil! În mod cert e conștient de ea, dar nu trăiește experiența acelei îmbrățișări, și asta e un lucru din altă lume! Asta e, acesta e marele adevăr al păcatului nostru.

Prosperi: «S-a spus că reînnoirea carismei înseamnă o revenire la origine. Ce anume înseamnă? Cum are loc? Cum poate să nu se reducă la o interpretare a noastră?»

«Cerem să înțelegem mai bine problema izvorului care continuă să alimenteze experiența noastră azi, astfel încât să nu fie redusă la o întoarcere nostalgică la trecut. Ce anume garantează fidelitatea față de izvor și cum se concretizează aportul nostru la Biserică și la întreaga lume?»

Lepori: Știți că termenul „carismă” înseamnă dar gratuit al lui Dumnezeu și că sursa unei carisme este gratuitatea lui Dumnezeu. Dacă cineva înțelege asta, înțelege că sursa e garantată, nu se va epuiza niciodată, nu e posibil să sece. Dacă Dumnezeu și-ar retrage gratuitatea, ar trebui cumva să se anuleze pe sine însuși, să se mortifice pe sine însuși. Darurile lui Dumnezeu – spune sfântul Paul – sunt fără remușcare, fiindcă lui Dumnezeu nu se poate să-i pară rău că este gratuit, fiindcă Dumnezeu *este* gratuitate. O carismă – ca toate darurile – provine de la această sursă, și e important ca în momentele în care o carismă trebuie să-și recapete cumva conștiința de sine sau poate aspectul uman prin care trebuie să treacă își manifestă obtuzitatea sau nu mai e atât de transparent cum ar trebui să fie (pentru că chiar de la începuturile Bisericii a existat o lipsă de transparență față de gratuitatea Rusaliilor), sau nu e înțeles, drept pentru care e supus poate unui tratament, unei priviri care nu surprinde sursa, în toate aceste momente e important ca cine trăiește carisma să înceapă de la redobândirea conștiinței că izvorul este gratuitatea lui Dumnezeu. Problema e atunci când ne gândim că originea carismei ar fi o interpretare, ar fi ceea ce gândesc eu, cum o trăiesc eu, cum am înțeles-o eu, cum am trăit-o eu și nu această transparență față de gratuitatea lui Dumnezeu care la origine era mai clară și care rămâne o mărturie vie în fondatori: chiar dacă au murit, mărturia lor predată gratuității carismei rămâne, nu devine mai puțin clară, mai puțin proaspătă. Iată, important e să nu trădăm această mărturie.

⁹³ «*O felix culpa, quae talem ac tantum méruit habére Redemptóre*», *Exultet* sau Elogiul Pascal.

Și, mai ales – mă gândesc – trădăm gratuitatea carismei atunci când ne e teamă că moare, că se pierde, că e de-ajuns ceva care s-o anuleze sau că ar fi coerența noastră cea care ar trebui s-o garanteze. În schimb Dumnezeu (slavă Domnului, datorită Lui!), ne surprinde arătându-ne mereu că există un izvor gratuit care poate, mai apoi, găsește calea de a se manifesta prin niște pârâiașe inimaginabile: de-a dreptul, persoanele cele mai inimaginabile, într-un anumit moment, devin martorii gratuității carismei mult mai mult decât poate cei care se află la conducere. Ca în Biserică: există sfinți care, în maniera cea mai de neînchipuit, readuc Biserica la puritatea originii sale. Ca pe vremea sfintei Ecaterina de Siena, această femeie simplă, incultă, care a devenit mult mai mult martor al gratuității carismei decât întreaga Biserică, decât Papa; și Papa a ascultat-o pentru asta. Tocmai acest mister e ceea ce nu trebuie să trădăm: gratuitatea izvorului carismei; nu trebuie s-o trădăm cu fricile noastre, și, mai ales, cu neîncrederea noastră față de Dumnezeu, față de Biserică, față de noi înșine, față de nu știu care grup; aceste neîncrederi întunecă sentimentul gratuității carismei, pentru că acolo se trădează cu adevărat și fondatorul, este trădat cel care și-a dat viața pentru asta, cel care a dat-o, care o dă azi, care o dă astfel încât carisma să trăiască.

Prosperi: Mulțumesc.

«Tu ne-ai spus că răspunsul de credință al Martei nu trebuie căutat în ea, că credința ei nu depinde de o capacitate a ei, ci este ecoul a ceea ce vede. În schimb, nouă ni se pare că credința depinde de noi, ca un efort al nostru. Ce anume ne poate ajuta să facem experiența Martei?»

Lepori: Trebuie să ne uităm la Isus. Credința crește prin adeziunea la Cristos. Credința este adeziunea la Cristos. Eu îmi aduc aminte că la începuturi (eram încă la liceu) circula o cârtică a lui Jacques Leclercq, din care îmi amintesc această propoziție: «Nucleul credinței este adeziunea la Cristos»,⁹⁴ și e adevărat. Mie îmi place foarte mult această scenă în care Marta își exprimă credința privindu-l pe Cristos, fiind ecou a ceea ce Cristos este și îi spune despre sine. Nu e o repetiție ca de papagal, ci e tocmai o repetiție plină de iubire; e o înțelegere a faptului că credința nu e o dogmă pe care o recit, ci este rostirea «da»-ului meu față de Cristos în privirea lui spre mine și în revelația lui în fața mea ca înviere și Viață a vieții mele. De aceea trebuie să ne uităm la Cristos, să-L privim și între noi, în noi, în comunitate, în toate prezențele Sale, pentru că acolo vedem că El este, că El este cu adevărat

⁹⁴ J. Leclercq, *Il problema della fede e gli intellettuali del XX secolo* [Problema credinței și intelectualii secolului XX, n. tr.], Vita e Pensiero, Milano 1966, p. 10.

Salvatorul lumii, ca Samariteanca, ce a fost condusă la credință tocmai în dialogul cu Isus care-o face să sape în toată viața ei până ajunge să-i poată spune: «Eu care-ți vorbesc sunt cel care te salvează».⁹⁵ Și asta e valabil pentru toate întâlnirile din Evanghelie: există mereu o privire spre Cristos care umple omul de credință, de credință adevărată, de fapt până chiar și Samariteanca merge și spune în oraș: «Am întâlnit pe cineva care mi-a zis asta», adică dă o mărturie de credință, încă imatură, dar dă o mărturie de credință. Și asta e valabil pentru toți: credința crește prin experiența unui eveniment și evenimentul pe care credința trebuie să-l experimenteze este prezența lui Cristos care te privește, te iubește și te salvează.

Prosperi: «Am impresia că există o confuzie de fond, conform căreia urmarea lui Cristos și lucrurile, gesturile de făcut ar coincide. Ce este cu adevărat urmarea? Cum pot înțelege dacă în viața mea îl urmez cu adevărat pe Cristos sau urmez ideea mea despre a-l urma pe Cristos? Pot trăi urmarea fără să particip la lucrurile de făcut pe care mi le propune compania?»

De ce e necesar pentru credința lui Ioan să intre în mormânt după Petru, de ce e necesar să-l urmeze pe Petru?»

Lepori: Urmarea nu înseamnă a face niște lucruri și nici un raport doar spiritual cu Cristos, urmarea înseamnă a urma o prezență personală, a urma niște persoane, a urma o Persoană – Cristos – în semnul prezenței Sale personale care sunt persoanele care L-au urmat și pe care El chiar de la începuturi le-a indicat ca întrupare a posibilității de a-L urma după ce El nu mai este, de a-L urma cu adevărat: Petru, apostolii etc. Întotdeauna. Biserica este acest semn, și a urma Biserica înseamnă tocmai a recunoaște acest semn, că Biserica este locul în care urmarea lui Cristos are loc și rămâne întrupată în relațiile personale. Niciunul dintre noi nu l-a urmat pe Isus Cristos urmând o apariție a lui Isus Cristos, ci tocmai pentru că au existat niște persoane pe care le-a întâlnit, persoane pline de autoritate (chiar și cu o anumită simplitate, cum a fost tâmplarul meu care m-a făcut să întâlnesc mișcarea acum mai bine de patruzeci de ani) pentru că recunoști că acolo Cristos îți cere să-L urmezi, drept pentru care există această atracție, pentru că Biserica avansează prin atracție, prin atracție la Cristos. În ceea ce mă privește, trebuie să ne întrebăm mereu dacă urmăm niște persoane, nu niște lucruri, dacă urmarea noastră e întrupată în semnul unor persoane pe care Cristos le-a lăsat ca posibilitate de a-L urma pe El până la sfârșitul lumii. Și asta e mereu garantat de Petru, fiindcă tocmai oferindu-i această investire lui Petru și

⁹⁵ Cfr. In 4,26.

spunându-i «Urmează-mă» (pentru ca mai apoi Ioan să-l poată urma și apoi mii de alte persoane să-l poată urma), prin asta Isus a instituit acest semn, această verificare a adevărului unei urmări care este urmarea unor persoane pe care nu le aleg eu din simpatie, dar în care sunt ales eu, în care Biserica mi se oferă ca loc în care pot cu adevărat să-l urmez pe Cristos și nu pe mine însumi, și nu interpretarea mea, și nu sentimentul meu. Nu știu dacă reușesc să explic bine. E o temă pe care poate ar trebui s-o aprofundăm ulterior.

Prosperi: E frumoasă această subliniere: «Nu urmez pentru că aleg eu, ci pentru că sunt ales», fiindcă asta întemeiază criteriul autorității care trebuie urmată, nu? Așa e?

Lepori: Da, pentru că în întâlnirea cu Cristos, înăuntrul întâlnirii cu Cristos, Dumnezeu ne dă și locul în care să-l urmăm, fiindcă îți oferă să te naști, dar nu te lasă în mijlocul străzii ca un copil nou-născut și abandonat, te face să te naști într-o familie, te face să te naști într-o companie de persoane, și după e clar pe cine trebuie să urmezi, îți este dat. Eu îmi aduc aminte că chiar de la începutul întâlnirii înțelegeam că trebuia să urmez și să ascult din iubire pentru mine însumi, fiindcă nu voiam să pierd acel eveniment care îmi umpluse inima, chiar și atunci când apoi, în timp, am văzut toate defectele persoanelor care îmi mijlociseră întâlnirea. E evident, mai devreme sau mai târziu defectele ies la suprafață – pentru că există și nu se poate să nu existe –, și totuși mereu am înțeles că a urma era un bine pentru mine, și e ceea ce m-a salvat întotdeauna: în pofida a toate, dincolo de orice, urmam, ascultam, pentru că înțelegeam că numai așa rămâneam fidel față de ceea ce îmi fusese dăruit, față de farmecul întâlnirii cu Cristos pe care o trăisem.

Prosperi: Mulțumesc.

«Ai spus că dacă eu îi spun celui de lângă mine: „Învățătorul e aici și te cheamă”, transmit asta lumii întregi. Poți explica mai bine cum devine asta ecumenism, responsabilitate universală a credincioșilor?»

Lepori: Adevărata problemă e să lăsăm să se întâmple un eveniment și nu să-i calculăm eficiența. În misiune, în trăirea mărturiei, misiunea Bisericii, important nu e să măsurăm eficiența, forțele sau mijloacele, ci tocmai să lăsăm să se întâmple un eveniment. Și aceasta e metoda care a început odată cu Fecioara Maria, suflul libertății Mariei care spune: «Fiat» și care a transmis lumii întregi evenimentul lui Cristos. Dacă există cineva care a transmis lumii întregi evenimentul lui Cristos, atunci Fecioara este, e Maica Domnului, dar și Petru cu «da»-ul său. Îl pot transmite doar ca eveniment,

drept pentru care dacă nu fac experiență eu, dacă nu mă las salvat eu, nu-l transmit lumii întregi, nu transmit evenimentul; transmit o teorie, transmit o morală, transmit nu știu ce. Dacă nu fac eu experiența faptului că Învățătorul e aici și mă cheamă pe mine și mă salvează pe mine, și nu comunic asta celui de lângă mine, nu transmit evenimentul. Evenimentul este ca un foc: chiar și focul unei lumânări îl pot transmite lumii întregi, dar dându-i foc celui care e lângă mine, transmitându-l ca foc și nu trimițând un mesaj în Australia spunând că există o flacără în Italia. Dacă nu există contact, nu transmit nimic. Și de asta a trăi evenimentul cu cel de lângă mine e fundamental, fiindcă dacă nu-l trăiesc cu cel de lângă mine înseamnă că nu-l trăiesc eu și nu-l transmit ca eveniment. Nu știu dacă se înțelege.

Prosperi: Da. Suntem chemați să dăm foc unui incendiu, practic!

Lepori: Desigur! «Eu am venit să arunc foc pe pământ și cât aș vrea ca focul să fi fost deja aprins!»⁹⁶

Prosperi: Această întrebare cu diferite nuanțe a fost cea mai bine „cota-tă”, deci am lăsat-o mai la urmă.

«Cărui fapt i se datorează disocierea dintre libertate și dorință? Și ce anume poate repara această divizare?»

Ai spus că inima întâlnește, dorește, vrea să îmbrățișeze, dar libertatea, datorită unui calcul inconștient de sine, datorită unei temeri proiectate de iluzii, spune nu, împiedică îmbrățișarea; și că această falsă libertate, „prizonieră în ea însăși, târăște după sine inima-copil care era pe punctul de a-l îmbrățișa pe Isus”, propunând alte căi și realizări care se vor dovedi a fi toate false. Cum de această falsă libertate pare uneori să câștige în defavoarea experienței de belșug trăite cu Isus? Cum să nu ne scandalizăm și să nu ne blocăm?»

Lepori: Eu cred că tocmai aici se află păcatul original, tocmai datorită faptului că există în noi o tendință absurdă de a nu adera la bine, o tendință absurdă de a renunța la evidența binelui, a ceea ce e bun, frumos, de a renunța la bucuria noastră. Această tendință absurdă creează o disociere între libertate și dorință. Dorința îl dorește doar pe Cristos, și, cu toate astea, există acest joc al libertății, care, datorită unei calculări a împlinirii de sine absurde – autonome, false –, nu ascultă de dorința care-i arată realitatea care-i umple inima, adică o smulge de la ceea ce-și dorește. E ceea ce spune

⁹⁶ Lc 12,49.

sfântul Paul: «Căci nu fac binele pe care vreau să-l fac, ci chiar răul pe care nu vreau să-l săvârșesc»,⁹⁷ adică simte în el însuși această libertate rănită, rănită la nivel de orgoliu, de poziție mândră în fața vieții, o libertate care nu se pleacă în fața dorinței unei atracții evidente și a unei prezențe evidente care te atrage, care te fascinează, care-ți dă totul. Isus spune: «Și totuși nu vreți să veniți la Mine ca să aveți viață!»,⁹⁸ asta e lamentarea lui Isus: «Dar cum? Eu vă dau viața și voi nu vreți să veniți la mine, libertatea voastră alege să nu vină la mine, să nu mă accepte, să nu mă iubească, să nu mă primească, să nu mă primească cu totul!».

Însă scandalizarea în fața acestei tendințe a libertății este ulimul bastion al păcatului și al orgoliului. E ultimul bastion, fiindcă e ca și cum am zice: «Mă scandalizez de asta și tocmai de asta merg și mă adâncesc și mai tare în această dinamică absurdă a păcatului».

Ce ne salvează? Tocmai îndurarea lui Dumnezeu, evidența că El vine mereu ca să ne recupereze. În toată experiența vieții mele, de fiecare dată când libertatea mea a cedat atât de mult încât nu a mai răspuns, Cristos întotdeauna a venit să mă recupereze. E o evidență a gratuității Sale, gratuitatea gratuității Sale, gratuitatea salvării Sale, a felului în care salvarea Sa este mai tare decât noi, e mai tare decât păcatul. Pentru că în fond, Cristos, mulțumim lui Dumnezeu, ascultă mai mult de dorința inimii noastre decât de libertatea noastră: atunci când vede că libertatea noastră înnebunește așa de tare încât contrazice evidența unei dorințe, evidența unei atracții, îndurarea infinită a lui Dumnezeu face în așa fel încât El să ne pescuiască din nou, așa cum a făcut cu Petru, tocmai pentru că, în fond – tocmai cum spuneam mai devreme –, până și păcatul, El îl face să devină pentru noi strigătul extrem de ajutor: «Salvează-mă!». Cristos ne face să săpăm în noi înșine, în situația noastră, și ne pune libertatea cu spatele la zid, drept pentru care nici măcar nu mai poate minți, și atunci îl strigă și devine cu adevărat liberă: «Salvează-mă!», și asta se întâmplă. N-o spun pentru că știu, ci pentru că experimentăm asta; e o experiență. Această continuă „rescuire” a lui Dumnezeu din mizeria noastră, din orgoliul nostru, e tocmai chipul extrem al îndurării lui Dumnezeu, ca bunul Păstor care trece peste mări și țări ca să caute oaia rătăcită care și-a distrus cu totul viața tocmai pentru că a ales să-și despartă libertatea de dorința de plinătate pe care o strigă inima sa.

Prosperi: Foarte frumoasă imaginea aceasta a îndurării: Cristos ascultă mai mult de dorința inimii noastre decât de libertatea noastră.

⁹⁷ Rm 7,18-19.

⁹⁸ In 5,40.

Urmează întrebarea care are categoric frecvența cea mai mare.

«M-a impresionat foarte mult pasul pe care l-ai făcut sâmbătă după-masa despre atracție și libertate. Spuneai că în lume sunt sclave una față de alta și eu mă regăsesc mult în această descriere. Poți aprofunda acest pasaj?»

La un moment dat, ai adăugat că atracția și libertatea «sunt contopite», și atunci mulți au întrebat ce voiai să spui cu asta.

Lepori: Mi-a trecut prin minte atunci, pe moment, nu trebuie să luați ca dogmă tot ce spun!

Prosperi: Ooh! Mă simt mai bine când spui că cineva poate zice și ceva ce i-a scăpat!

Lepori: Dar nu cred că e o prostie să afirmăm că în lume atracția și libertatea sunt contopite, există o relație de fuziune între atracție și libertate. Credă că asta nu există în evenimentul creștin, că nu pentru asta ne dă Dumnezeu experiența atracției și a libertății. E ca și cum Dumnezeu ar fi creat un spațiu între ele, între ceea ce mă atrage și libertatea mea nu există o fuziune, ci există un spațiu de dorință. Poate «dorință» e al treilea cuvânt care ar trebui adus în discuție, pentru că ne ajută să înțelegem mai bine: atunci când libertatea și atracția fuzionează, nu mai există spațiu pentru dorință, deci nu mai există spațiu pentru libertate, nu mai există spațiu pentru libertate ca ea să facă un parcurs spre ceva diferit de sine. Eu cred că asta e ceea ce voiam să zic, pentru că atunci când atracția și libertatea fuzionează nu mai pot să ...

Prosperi: ...genereze tensiune.

Lepori: ... să se decidă, nu mai pot să se aleagă, nu mai pot să-și spună «da» una alteia, drept pentru care sunt sclave. E ca și anumite figuri dantești din Infern, care, deși se urau, s-au contopit, nu se mai pot desprinde una de alta, nu se mai pot devora una pe alta. Eu cred că e important să înțelegem asta, pentru că aici, apoi, se află toată discuția despre virginitate, despre castitate: între ceea ce mă atrage și libertatea mea există un spațiu al dorinței, al alegerii, al respectului, care face ca îmbrățișarea să fie cu adevărat un act de libertate și nu ceva care mă închide; e tocmai un act de iubire și nu pur și simplu o abandonare într-o îmbrățișare care te strânge, te sufocă și, la urmă, te ucide, te oprimă. Dar e o temă infinită, drept pentru care trebuie să continuăm să ne gândim la ea.

Prosperi. Ce bine că ți-a scăpat, eh!

În încheiere aș vrea să citesc o întrebare, care este și o mărturie, a unei prietene de la Harkov, care a scris:

«Experiența vieții mișcării mi-a dat posibilitatea de a parcurge tot drumul Martei despre care ai vorbit și de a experimenta dorința constantă de Cristos care a derivat din acest drum. Datorită acestei experiențe văd îndurarea Sa în fiecare zi. Dar în aceste luni, răul a devenit atât de mare, încât pentru ucrainenii nu e vorba de o nemulțumire ca cea a Martei datorită faptului că omul e destinat să moară. Orașul meu este bombardat în fiecare zi, multe femei au trebuit să-și lase casele, și-au pierdut familia, și-au văzut plecând soții la război. Le e frică, suferă, simt ură. În acest moment, datorită asediului de la Mariupol, sunt femei și copii care mor de foame și sunt răniți și îndură suferințe cumplite. Sunt îngropați de vii. E ca și cum experiența Martei mi-ar propune să mă desprind de realitatea mea sau să mă mulțumesc cu memoria lui Cristos. Ucraina acum nu trăiește experiența Martei, ci cea a lui Cristos care striga de pe cruce. „Dumnezeu meu, Dumnezeu meu, pentru ce m-ai părăsit?”. Și mulți dintre noi știm că nu fusese părăsit, pentru că noi îl cunoaștem pe Cristos înviat. Dar cum putem trăi azi în răul totalizator, în care chiar și lui Cristos i-a fost greu să-l vadă pe Tatăl?».

Lepori: Desigur este întrebarea, mesajul care mă provoacă cel mai mult, evident. Trebuie să spun că în pregătirea Exercițiilor nu am uitat nici măcar o clipă sfârșirea pe care o trăim cu toții de când a izbucnit acest război; și în fond această sfârșire, într-un fel sau altul, a inspirat toate Exercițiile, pentru că nu mai putem trăi nimic fără să ne gândim la asta, fără să împărtășim această tragedie, acest moment în care moartea și răul par să învingă. De aceea, gândindu-mă tocmai la Ucraina, am ținut să termin cea de-a doua lecție a Exercițiilor aducând în discuție scena naufragiului sfântului Paul, pentru că un război este tocmai un naufragiu, nu doar pentru Ucraina și nu doar pentru Rusia, ci pentru Europa, pentru lumea întreagă, un naufragiu al umanității în toate sensurile termenului: al umanității, al umanului și al omenirii înțeleasă ca fiind toți oamenii care trăiesc azi pe acest pământ. Și de asta m-a ajutat să văd cum a trăit sfântul Paul naufragiul. Desigur, sfântul Paul le spunea tovarășilor lui: «corabia nu o vom salva», și asta mi-a dat mult de gândit, pentru că e un lucru în fața căruia nu putem să nu ne revoltăm. El adaugă: «Însă viețile voastre vor fi salvate».⁹⁹ Și, pentru a arăta asta – e incredibil! – sfântul Paul ia pâinea, mulțumește, o frânge și o mănâncă: celebrează o Euharistie în plin naufragiu, adică afirmă prezența lui Cristos real

⁹⁹ Vezi aici, p. 63-64.

în plin naufragiu. Și Cristosul pe care-l reafirmă e cu siguranță singurul de care avem nevoie – Cristosul Martei –, dar este Cristosul răstignit, Cristosul înviat din morți, Cristosul care a coborât (cum spune prietena noastră) până în adâncurile umanului care își pierde speranța în Dumnezeu. Nu El e cel care-și pierde speranța în Tatăl, ci omul. Isus a coborât să îmbrățișeze chiar și disperarea noastră. Așa cum a îmbrățișat moartea noastră, a îmbrățișat disperarea noastră. De aceea nu ne rămâne decât să ne întrebăm cât de conștienți suntem de cine este Unicul necesar care ne umple inima, cât de conștienți suntem de cine este cu adevărat acest om care ne spune: «Eu sunt învierea și viața» și care promite și mai spune: «Cine moare va trăi». Acest Cristos răstignit, acest Cristos care moare pentru noi, această iubire infinită a lui Dumnezeu nu e străină de acest naufragiu al lumii, nu e străină, ci e în mijlocul acestui naufragiu. În acest moment Isus e cel care suferă în Ucraina, El e cel care moare, care este părăsit de cei dragi lui, care este violat în femei, tocmai El este cel care îndură toate astea. Și noi trebuie doar să-L recunoaștem, nu putem decât să-I reînnoim cu adevărat «da»-ul, acolo unde suntem, în viața pe care o trăim, ca să se manifeste asta fraților și surorilor noastre în Ucraina, ca să se manifeste tuturor, inclusiv rușilor, tocmai ca Cel care în momentul de față trăiește toate astea, îndură toate astea, naufragiază cu toate persoanele. Și tocmai pentru că există El, acest naufragiu este învins, și tocmai pentru că există El această moarte învie, acest rău e învins, nu domină, nu va avea, nu are ultimul cuvânt de spus.

O prietenă mi-a atras atenția că astăzi este ziua morții atât a lui Takashi Paolo Nagai, cât și a sfântului Riccardo Pampuri: amândoi au murit de 1 Mai. Ce providențial! Takashi Nagai (pomeneam puțin ieri), în cartea a cărei prefață am scris-o și care încă nu a apărut datorită unor impedimente editoriale – *Ciò che non muore mai*; este autobiografia lui –, descrie (e o mărturie incredibilă!) scena când bomba a distrus totul și el se afla în fața distrugerii întregii sale vieți: soția, munca, studenții, universitatea, orașul, biserica, totul, totul fusese distrus. Atunci trăiește o clipă de disperare și apoi are cumva o viziune, îl aude pe Isus care-i spune: «Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece niciodată», adică Isus îi transmite certitudinea că El învinge, că El nu moare niciodată. Din acea clipă alege chiar să trăiască numai pentru ceea ce nu moare niciodată, adică pentru Cristos, și își va petrece ulimii ani ai vieții sale bolnav (știți, ați citit), tocmai afirmând cu bucurie, cu credință, ceea ce nu moare niciodată, că Cristos este învierea și viața, în toate felurile: scriind, în relația cu cei doi copii ai săi, întâlnind o grămadă de oameni, oferind boala sa; în toate va afirma doar că Cristos este învierea și viața omului și că asta e ceea ce nu moare niciodată în orice naufragiu ar putea avea loc. Iată, noi avem responsabilitatea de a trăi asta cu

frații și surorile noastre din Ucraina, acest «da» spus lui Cristos, acest «da» spus lui Cristos care nu moare niciodată, datorită căruia moartea și răul nu înving niciodată.

În fața acestui mesaj al prietenei noastre ucrainence nu e vorba că aș răspunde; eu vreau doar să-l primesc înăuntrul meu; spun numai că simt nevoia să-l primesc așa și să-l trăiesc așa, ca un mesaj care va deveni un pic o îndatorire pe care aceste Exerciții mi-o lasă mie în trăirea vieții, în trăirea propriei vieți. Nu pot, nu putem trăi fără conștientizarea acestui strigăt pe care ni l-a transmis prietena noastră. Asta e tot.

Prosperi. Mulțumesc, mulțumesc cu adevărat! Vom avea timp să reluăm toate aceste lucruri.

Recităm *Regina Coeli*.

MESAJE PRIMITE

Dragii mei,

Vreau să știți că sunt alături de voi cu ocazia Exercițiilor anuale: «Cristos viața vieții», așa cum Servul lui Dumnezeu, Monseniorul Luigi Giussani ne-a învățat, este rădăcina consistenței noastre. Nimic, nici măcar fragilitățile noastre, nu pot schimba această stare de fapt. Atunci, cu umilință cerșim o privire nouă pentru a-L vedea în existențele noastre și relațiile noastre. Să-i cerem Fecioarei, în această lună mai, simplitatea inimii pentru a recunoaște darul întâlnirii și misiunea care derivă din ea: aceea de a iubi mișcarea, Biserica și de a comunica frumusețea ei.

Vă binecuvântează în Domnul.

E.S.R. cardinal Angelo Scola

Arhiepiscop emerit de Milano

TELEGRAME TRIMISE

Sfinției Sale papa Francisc

Sfinția voastră,

Mai mult de 40.000 de persoane – adunate pe grupuri prin videoconferință din 94 de țări – au participat la Exercițiile anuale ale Fraternității CL, meditănd asupra temei «Cristos viața vieții». Așa cum suntem, însoțiți de părintele Mauro-Giuseppe Lepori – care ne-a oferit mărturia sa personală de om cuprins și transformat de Cristos –, l-am privit pe Cristos, ne-am lăsat atrași de El, care a ajuns la noi printr-o companie vocațională, alături de persoane care au decis să-l urmeze pe Cristos, unicul care ne e necesar pentru a trăi, răspuns total la nevoia noastră de fericire, de pace, de fraternitate, de frumusețe și de realizare a vieții.

În aceste zile am aprofundat valoarea Fraternității noastre, a fidelității față de carisma pe care Spiritul Sfânt i-a dăruit-o lui don Giussani: un loc în care să verificăm că Cristos este Totul pentru inima omului, temei al unei prietenii imposibile fără El, datorită căreia și noi putem spune: «*Este viața vieții mele, Cristos*» (don Giussani).

Cu inima plină de recunoștință pentru binecuvântarea Dvs apostolică, cu nevoia de a fi mereu confirmați de Petru în credință, Vă cerem să ne folosiți cum credeți pentru a colabora la lucrarea de mântuire a lui Cristos, conștienți de faptul că creștinismul nu se comunică prin prozelitism – de câte ori ne-ați amintit asta! –, ci printr-o atracție.

Fiind mai responsabili de unitatea noastră față de fiecare inimă omenească pe care o întâlnim și înflăcărați de Caritatea care înnoiește toate lucrurile, continuăm să ne rugăm pentru Dvs, martor statornic al lui Cristos cel viu, care în aceste vremuri de război e unica sursă a adevăratei păci.

Davide Prospero

Sfinției Sale papa emerit Benedict al XVI-lea

Sfinția voastră,

În timpul Exercițiilor Fraternității CL – urmărite de peste 40.000 de oameni prin videoconferință din întreaga lume – am trăit experiența întâlnirii cu Cristos cel viu. Meditațiile părintelui Mauro-Giuseppe Lepori pe tema «Cristos viața vieții» (don Giussani) ne-au permis să-l privim pe Cristos care vine în întâmpinarea umanității noastre nevoiașe, care are nevoie doar de El, Unicul necesar. În compania Sa putem parcurge un drum umam, pentru binele mișcării, al Bisericii și al lumii.

Cerându-i Maicii Domnului să umple de pace și bucurie zilele Dvs, Vă cerem o rugăciune pentru drumul Fraternității noastre.

Davide Prosperi

E.S.R. cardinal Kevin Joseph Farrell

Prefect al Dicasterului pentru laici, familie și viață

Eminență,

La Exercițiile spirituale ale Fraternității Comunione e Liberazione au participat peste 40.000 de persoane, care s-au conectat din întreaga lume pentru a medita la tema: «Cristos viața vieții», o afirmație a lui don Giussani pe care părintele Mauro-Giuseppe Lepori a aprofunda-o în timpul meditațiilor, oferind mărturia faptului că întâlnirea cu Cristos este o noutate care schimbă existența celui care-L primește și Îl urmează ca pe Unicul necesar pentru a trăi.

Ne reluăm drumul cu dorința de a ne asuma tot mai mult responsabilitatea carismei, punând tot ceea ce suntem prin har în mâinile lui Petru, ca să ne confirme credința, ca să colaborăm prin materialitatea existenței noastre la viața Bisericii, semn de speranță pentru toți frații oameni.

În timp ce vă cerem o rugăciune pentru drumul nostru, îi încredințăm Maicii Domnului misiunea dvs de a însoți drumul credincioșilor laici.

Davide Prosperi

E.S.R. cardinal Gualtiero Bassetti
Președinte al Conferinței Episcopale Italiene

Eminență,

Peste 40.000 de persoane din toată lumea – majoritatea din Italia – au participat la anualele Exerciții spirituale ale Fraternității CL, care și anul acesta s-au desfășurat prin video conferință. Tema «Cristos viața vieții» (don Giussani) ne-a permis să aprofundăm, sub îndrumarea părintelui Mauro-Giuseppe Lepori, care a ținut meditațiile, conștientizarea faptului că Cristos ne este necesar pentru a trăi și că doar prezența Sa acum răspunde nevoii infinite a inimii noastre.

Fideli carismei pe care am primit-o și profund legați de Petru, continuăm să mergem înainte cufundați în viața Bisericii care e în Italia, pentru a colabora la comunicarea credinței tuturor celor pe care-i întâlnim și care, chiar și inconștient, așteaptă să-l întâlnească pe Cel care umple viața de bucurie și pace.

Rugându-ne pentru persoana dvs, vă cerem să continuați să însoțiți drumul nostru prin caritatea dvs de părinte.

Davide Prosperi

E.S.R. cardinal Angelo Scola
Arhiepiscop emerit de Milano

Dragul nostru Angelo,

Recunoscători pentru mesajul tău, în aceste zile de Exerciții ne-am umplut de tăcere în fața reîntâmplării lui «Cristos viața vieții», care a ajuns la noi prin mărturia părintelui Mauro și a «da»-ului său spus în fața evenimentului prezent care face ca viața trăită ca el și ca Isus să fie atractivă. Și îți mulțumim că ne-ai amintit că nicio fragilitate nu poate să aducă atingere umilei certitudini că El este temeiul consistenței noastre în fața a toate și a tuturor.

Rugându-ne pentru tine în fața Maicii Domnului, îți cerem să păstrezi în inima ta toată Fraternitatea.

Davide Prosperi

ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ

Îngrijit de Giovanna Parravicini

*(Ghid de lectură a imaginilor aparținând Istoriei artelor
care însoțesc ascultarea fragmentelor de muzică clasică la intrare și la ieșire)*

„Arta anticipează ceva din veșnicie”, ne amintea don Giussani la Exercițiile Spirituale ale Fraternității din 1994. Puține forme de artă ne oferă o mărturie atât de imediată a acestei afirmații precum icoana, fereastră care se deschide spre infinit. Un parcurs de educare a privirii care pornește de la recitarea istoriei mântuirii pentru a ajunge la contemplarea chipului plin de bunătate al Misterului ca scop al vieții.

1. *Zămislirea Maicii Domnului*, 1294-1295, frescă, Macedonia de Nord, Ohrid, Panagia Peribleptos
2. *Zămislirea Maicii Domnului*, secolul al XVIII-lea, Rusia, Muzeul de la Soligalič (Kostroma)
3. *Zămislirea Maicii Domnului*, secolul al XVII-lea, Rusia, Muzeul de arte decorative din Archangel'sk
4. *Nașterea Maicii Domnului*, 1314, Serbia, Mănăstirea din Studenica
5. *Nașterea Maicii Domnului*, secolul al XVI-lea, Rusia, Moscova, Colecția Vorob'ev
6. *Prezentarea Mariei la templu*, secolul al XVI-lea, Rusia, Muzeul de arte din Vladimir-Suzdal'
7. *Prezentarea Mariei la templu*, secolul al XIV-lea, Rusia, școala din Novgorod, Sankt Petersburg, Muzeul de Stat Rus
8. *Bunavestire a lui Ustjug*, secolul al XII-lea, Rusia, Moscova, Galeria de Stat Tret'jakov
9. *Bunavestire*, secolele XV-XVI, Rusia, Muzeul de arte din Vladimir-Suzdal'
10. *Bunavestire*, secolul al XVI-lea, Rusia, Muzeul de arte din Vladimir-Suzdal'
11. Dionisij, *Vizita (Întâlnirea Mariei cu Elisabeta)*, 1502, frescă, Rusia, Mănăstirea din Ferapont, biserica Nașterii Maicii Domnului
12. *Nașterea lui Cristos*, 1192, Cipru, Lagoudera
13. *Nașterea lui Cristos*, 1410-1430, Rusia, atelierul lui Rubliov, Moscova, Galeria de Stat Tret'jakov

14. Andrei Rubliov, *Arhanghelul Mihail* (din *Deesis* a lui Zvenigorod), 1410-1420, Rusia, Moscova, Galeria de Stat Tret'jakov
15. *Maica Domnului Odigitrija*, 1260-1270, Serbia, Mănăstirea Chilandari, Athos
16. *Maica Domnului Odigitrija*, secolele IX-XIII Georgia, Tbilisi, Muzeul Național de artă Amiranashvili
17. *Maica Domnului Odigitrija*, secolul al XIV-lea, Macedonia de Nord, Ohrid, Galeria icoanelor
18. *Maica Domnului cea plină de tandrețe*, secolul al XVI-lea, Rusia, Muzeul de artă din Vladimir-Suzdal'
19. *Maica Domnului Arakiotissa*, secolul al XII-lea, Cipru, Lagoudera
20. *Prezentarea lui Isus la Templu*, secolul al XII-lea, Cipru, Lagoudera
21. *Prezentarea lui Isus la Templu*, secolele XV-XVI, Rusia, școala din Novgorod, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Novgorod
22. *Prezentarea lui Isus la Templu*, secolul al XVII-lea, Rusia, Jaroslavl', Muzeul de artă
23. *Isus printre învățați*, secolele XV-XVI, Rusia, școala din Novgorod, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Novgorod
24. *Isus printre învățați*, secolul al XVI-lea, Rusia, Muzeul din Pskov
25. *Botezul Domnului*, secolele XV-XVI, Rusia, școala din Novgorod, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Novgorod
26. *Botezul Domnului*, 1408, Rusia, școala din Moscova, Sankt Petersburg, Muzeul de Stat Rus
27. *Sfântul Ioan Precursorul cu scene din viață*, secolul al XVI-lea, Rusia, Muzeul din Rostov
28. *Cristos Pantocrator*, 1260-1270, Serbia, Mănăstirea Chilandari, Athos
29. *Cristos Pantocrator*, 1192, Cipru, Biserica Panagia Araka, Muzeul Bizantin din Nicosia
30. *Cristos Pantocrator*, secolele XIII-XIV, Georgia, biserica San Giorgio, satul Svipi
31. Andrei Rubliov, *Mântuitorul* (din *Deesis* a lui Zvenigorod), 1410-1420, Rusia, Moscova, Galeria de Stat Tret'jakov
32. Teofan Grecul, *Schimbarea la față*, cca. 1403, Rusia, Moscova, Galeria de Stat Tret'jakov
33. *Schimbarea la față*, 1470-1480, Rusia, școala din Novgorod, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Novgorod
34. *Cristos Pantocrator*, secolul al VI-lea, Egipt, Mănăstirea Sfânta Ecaterina din muntele Sinai
35. *Învierea lui Lazăr*, secolele XV-XVI, Rusia, școala din Novgorod, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Novgorod

36. *Intrarea în Ierusalim*, secolele XV-XVI, Rusia, școala din Novgorod, Moscova, Colecție privată
37. *Intrarea în Ierusalim*, cca. 1430, Rusia, școala din Novgorod, Moscova, Galeria de Stat Treț'jakov
- 38v. *Spălarea picioarelor*, 1509, Rusia, școala din Novgorod, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Novgorod
39. *Cina cea de taină*, secolul al XVI-lea, Rusia, școala Rostov-Suzdal', Moscova, Galeria de Stat Treț'jakov
40. *Comuniunea apostolilor*, 1520-1530, Rusia, Moscova, Colecție privată
41. *Scene din Patimi (Cina cea de taină, Spălarea picioarelor, Rugăciunea din grădina Ghetsemani, Trădarea lui Iuda)*, secolele XV-XVI, Rusia, școala din Novgorod, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Novgorod
42. *Scene din Patimi (Biciuirea lui Cristos, Cristos batjocorit, Urcarea Calvarului, Răstignirea)*, secolele XV-XVI, Rusia, școala din Novgorod, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Novgorod
43. *Urcarea Calvarului*, cca. 1497, Rusia, Moscova, Muzeul Rubliov
44. *Mântuitorul acheropit*, secolul al XII-lea, Rusia, Moscova, Galeria de Stat Treț'jakov
45. *Răstignirea*, secolele XI-XII, Georgia, satul Svipy
46. *Răstignirea*, 1208-1209, Serbia, Mănăstirea din Studenica
47. Dionisij, *Răstignirea*, 1500, Rusia, Moscova, Galeria de Stat Treț'jakov
48. *Depunerea de pe Cruce*, secolul al XV-lea, Rusia, școala de Nord, Moscova, Galeria de Stat Treț'jakov
49. *Plângerea lui Cristos*, 1164, Macedonia de Nord, Gorno Nerezi, biserica Sfântul Pantelimon
50. *Plângerea lui Cristos*, cca. 1140, Rusia, Pskov, Mănăstirea din Mirož
51. *Coborârea în infern cu sfinții*, secolul al XV-lea, Rusia, școala Pskov, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Pskov
52. *Coborârea în infern*, 1502, Rusia, atelierul lui Dionisij, Sankt Petersburg, Muzeul de Stat Rus
53. *Coborârea în infern*, secolul al XIV-lea, Rusia, școala de la Moscova, Moscova, Galeria de Stat Treț'jakov
54. *Mironosițele la mormânt*, înainte de 1228, Serbia, Mileševo
55. *Mironosițele la mormânt*, cca. 1140, Rusia, Pskov, Mănăstirea din Mirož
56. *Toma necredinciosul*, secolele XV-XVI, Rusia, școala din Novgorod, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Novgorod
57. *Toma necredinciosul*, secolul al XVI-lea, Rusia, Muzeul de artă decorativă din Archangel'sk
58. *Înălțarea*, 1410-1420, Rusia, atelierul lui Rubliov, Moscova, Galeria de Stat Treț'jakov

59. *Înălțarea*, 1542, Rusia, școala din Novgorod, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Novgorod
60. *Rusalii*, secolele XV-XVI, Rusia, școala din Novgorod, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Novgorod
61. *Adormirea Maicii Domnului*, 1263-1268, Serbia, Sopočani
62. *Adormirea Maicii Domnului*, 1470-1480, Rusia, școala din Novgorod, Muzeul de Stat de arhitectură și arte frumoase din Novgorod
63. *Maica Domnului cea plină de tandrețe*, secolul al XV-lea, Rusia, Muzeul de artă din Vladimir-Suzdal'
64. *Maica Domnului cea plină de tandrețe a lui Vladimir*, secolul al XII-lea, Bizanț, Moscova, Galeria de Stat Tret'jakov
65. *Maica Domnului* (În rugăciune), cca. 1224, Rusia, Moscova, Galeria de Stat Tret'jakov
66. Dionisij, *Maica Domnului Odigitrija*, 1482, Rusia, Moscova, Galeria de Stat Tret'jakov
67. *Adunarea tuturor sfinților*, secolul al XVI-lea, Rusia, Muzeul din Rostov
68. Andrei Rubliov, *Sfânta Treime*, 1425-1427, Rusia, Moscova, Galeria de Stat Tret'jakov

Cuprins

MESAJ TRIMIS DE CĂTRE PAPA FRANCISC	3
-------------------------------------	---

Vineri seara, 29 aprilie

SALUT DE INTRODUCERE	5
INTRODUCERE – « <i>De un singur lucru e nevoie</i> »	10

Sâmbătă dimineața, 30 aprilie

PRIMA MEDITAȚIE – <i>Te naști printr-o întâlnire, crești printr-o urmare</i>	23
--	----

Sâmbătă după-masa, 30 aprilie

A DOUA MEDITAȚIE – « <i>Învățătorul e aici și te cheamă</i> »	45
---	----

Duminică dimineața, 1 mai

ÎNTREBĂRI	67
MESAJE PRIMITE	85
TELEGRAME TRIMISE	86
ARTA ÎN COMPANIA NOASTRĂ	89

